

MAINEENTEKIJÄT –

KÄSITEANALYYSI MAINEESTA KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TUTKIMUKSESSA

Ilari Ceder

Pro gradu -tutkielma

Ohjaaja: Hanna Ojanen

Kansainvälinen politiikka

Johtamiskorkeakoulu

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

CEDER, ILARI: Maineentekijät – käsiteanalyysi maineesta kansainvälisen politiikan tutkimuksessa

Pro gradu -tutkielma, 97 s. + 2 liitesivua

Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Marraskuu 2014

Tässä tutkielmassa analysoidaan sitä, mitä maine on kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Työtä tehdään John Wilsonin käsiteanalyysin avulla. Tutkielman käsiteanalyysissä vertaillaan peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian näkemyksiä maineesta. Analyysia tehdään vertailevalla otteella, jonka avulla kahden eri teorian määritelmiä maineesta heijastellaan toisiinsa.

Tutkielman toisena tehtävänä on pyrkiä luomaan tapa, jolla hajanaisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen kentän käsitevyyhdistä voisi saada parempaa selkoa. Tähän työhön tutkielma tarjoaa tapauksia vertailevaa wilsonilaista käsiteanalyysia. Tämän tutkielman aineistona toimii kuusi tutkimusartikkelia, joista kolme käsittelee peloteteoriaa ja kolme julkisuusdiplomatian teoriaa. Kaikki artikkelit käsittelevät myös mainetta.

Tutkielman keskeiset löydökset maineen analysoinnissa ovat kaksi yhteistä käsitepiirrettä, jotka peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainemäärittelyillä on. Molemmat teoriat kirjoittavat maineesta instrumenttina, jota on vaikea hallita. Maine on näiden teorioiden näkemysten perusteella väline, jolla valtiot pyrkivät vaikuttamaan toisten valtioiden ja toimijoiden käytökseen. Maine ei kuitenkaan ole niiden itsensä käsissä, sillä ytimeltään maine on toisten näkemyksiin perustuvaa. Tutkielmassa yhteisten piirteiden löytyminen tarkoittaa yhteistä maineen ydintä tai ytimen osaa, josta nämä kaksi teoriaa ovat yhtämielisiä. Tämän ytimen löytyminen on ensimmäinen askel maineen paremmassa kartoittamisessa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tämä askel johdattaa paremman maineen tutkimisen ja määrittelyksen tielle, sillä se näkee myös pelon käsitteenmäärittelyn taakse. Näiden yhteisten piirteiden avulla tutkielma myös näyttää uutta suuntaa maineen ja vallan välisen yhteyden tutkimiselle. Valta taas tuottaa tutkielmassa uutta ymmärrystä peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian välisestä maastosta.

Tutkielman perusteella wilsonin tapausten vertailuun perustuva käsiteanalyysi osoittautuu toimivaksi tavaksi etsiä eri teorioiden käsitteenmäärittelyistä yhteisiä käsitepiirteitä. Näiden käsitepiirteiden löytyminen voisi olla askel, jolla kansainvälisen politiikan tutkimuksen hajanaisuutta saataisiin kuriin. Osa tutkijoista nimittäin näkee alan sisäisen keskustelun Babylonin torniin verrattavana useiden erilaisten ja toisiaan ymmärtämättömien kielten sekametelinä.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	1
1.1. Tutkielman rakenne.....	8
2. MAINE, PELOTETEORIA JA JULKISUUSDIPLOMATIAN TEORIA.....	10
2.1. Peloteteoria.....	10
2.2. Julkisuusdiplomatia.....	12
2.3. Käsite toimija–rakenne-parin puristuksessa.....	14
3. TEORIAN HAJANAISUUS.....	18
3.1. Pluralismin kakofonia.....	18
4. METODOLOGIA.....	30
4.1. Käsiteanalyysi.....	30
4.1.1. Käsiteanalyysi – metodi vai tutkimusote?.....	34
4.2. Poliittikan tutkimus ja käsiteanalyysi.....	36
4.3. Wilsonin näkemys käsiteanalyysistä.....	39
4.4. Terminologia.....	41
4.5. Tutkielman metodi.....	43
5. AINEISTO.....	46
5.1. Yleistä tutkielman aineistosta.....	46
5.2. Aineiston keruutapa.....	48
5.3. Tutkielman aineiston keruu ja kuvailu.....	50
6. ANALYYSI: MAINE KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TUTKIMUKSESSA.....	54
6.1. Peloteteoria.....	54
6.1.1. Maineen liian monet kasvot.....	55
6.1.2. Maine ei läiky.....	58
6.1.3. Maine on kuin perimä.....	60
6.2. Peloteteorian maineen käsitepiirteet.....	64
6.3. Julkisuusdiplomatia.....	65
6.3.1. Israelin tuhottu maine.....	66
6.3.2. Yleinen mielipide voimavarana.....	67
6.3.3. Maine vallan instrumenttina.....	68
6.4. Julkisuusdiplomatian maineen käsitepiirteet.....	70
7. KÄSITESILTOJEN ALLA KAIKU KAKOFONIA.....	73
7.1. Käsitapausten tarkastelua.....	74
7.2. Käsitesilloilla pääsee rakenteisiin käsiksi.....	82
8. KÄSITTEIDEN ANALYSOINNISTA PERUSTA.....	85
9. LÄHDELUETTELO.....	91
10. LIITTEET.....	98
10.1. Liite 1 – tutkimusaineisto.....	98
10.2. Liite 2 – havaintotaulukon runko.....	99

1. JOHDANTO

”Luonne on kuin puu ja maine kuin sen varjo. Varjo on se, mitä me siitä luulemme, mutta puu on se varsinainen juttu.” *Abraham Lincoln*¹

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, mitä maine tarkoittaa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Lähestyn kysymystä maineen käsitteen analysoimisen kantilta. Kiinnostuin maineesta ensimmäisen kerran, kun luin Catherine Gegout'n teosta ”European Foreign and Security Policy: States, Power, Institutions, and American Hegemony”. Kirjassaan Gegout selvittää valtioiden preferenssien kehittymistä Euroopan integraation tutkimuksessa.² Gegout'n itsensä kehittämän constrained intergovernmentalism -teorian³ puitteissa valtioiden preferensseihin ja siten niiden käytökseen vaikuttivat muun muassa valtion talous, väestön ja sotilasvoimien koko, arvot, maantieteellinen alue, mutta myös maine⁴ ja tuleva vaikutusvalta. Muut tekijät olivat varsin selkeästi maalaisjärjelläkin selitettävissä, mutta maine ja tuleva vaikutusvalta takertuivat mieleeni pidemmäksi aikaa. Voisiko näin sattumanvaraiselta ja suorastaan pinnalliselta vaikuttavalla tekijällä eli maineella todella olla tekemistä valtioiden käyttäytymisen kanssa?

Halusin alun perin tutkia Suomen mainetta ja ajattelin selvittää sen mahdollista muutosta Kreikalta vaadittujen velkatakuiden vuoksi. Takausneuvotteluiden salaisen luonteen vuoksi jätin tämän aiheen kuitenkin koskematta. Toisena vaihtoehtonani oli tutkia Unkarin maineen muutosta vuoden 2010 parlamenttivaalien jälkeen. Tuolloin maassa nousi ylivoimaiseen vaalivoittoon erilaisilla äärituliitteillä ja 'ismeillä' mediassa ryyditetty Fidezs-puolue. Se on muuttanut Unkarin perustuslakia ja säätänyt vallassaoloaikanaan kaikkiaan yli 600 lakia⁵, joista osa on vaikuttanut esimerkiksi median vapauteen, tuomioistuimiin, keskuspankkiin ja koulutukseen.⁶ Aineistona tässä työssä olisin käyttänyt sanomalehtikirjoituksia, mutta mielestäni törmäsin koko maineen tutkimusta värittävään kysymykseen: kenen näkemystä Unkarin maineen muutoksesta olisin lopulta tutkinutkaan? Ja miten lähellä vaikkapa muiden EU-maiden näkemyksiä tuo sanomalehtien näkökulma Unkarin maineesta

1 Carruth, Gorton & Ehrlich, Eugene (1988) 43/Character, sitaatti 62. Alkuperäinen teksti: ”Character is like a tree and reputation like its shadow. The shadow is what we think of it; the tree is the real thing”.

2 Gegout, Catherine (2010), s. 10–11.

3 Ks. Gegout (2010), s. 12.

4 Gegout selvittää kirjassaan muutamalla sivulla sitä, miten ja millaisissa oloissa maine vaikuttaa valtioiden asemoitumiseen erilaisissa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa kysymyksissä. Ks. Gegout (2010), s. 183–185.

5 Human Rights Watch (2013), s. 30.

6 New York Times (19.3.2013).

ja sen muutoksesta vaalien jälkeen olisi ollut? Maineen tutkimuksen hankalaa lähestyttävyyttä lisäsi se, että mielestäni en löytänyt maineelle sopivaa ja osuvaa määritelmää. Käsitteenmäärittelyt riippuivat pitkälti siitä, mistä näkökulmasta tutkimusta oli tehty, enkä osannut tarrata niistä oikein mihinkään. Lopulta kävi niin, että käsitteen tutkimisesta alkoi tulla kiinnostavampi tutkimuskohde kuin minkään yksittäisen valtion tai instituution maineen tutkimisesta.

Tämän tutkielman tutkimuskysymys on: mitä on maine kansainvälisen politiikan tutkimuksessa? Tähän kysymykseen vastaan analysoimalla sitä, mitä maineen käsite sisältää kansainvälisen politiikan tutkimuksessa peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa. Aineistoni koostuu kuudesta kansainvälisen politiikan tutkimuksen tieteellisestä artikkelista, joista kolme koskee peloteteoriaa ja mainetta sekä kolme julkisuusdiplomatiaa ja mainetta. Olen valinnut nämä teoriat tarkasteluun, sillä ne ovat hyvin erilaisia ja käsittelevät mainetta eri tavoin. Toisessa maineen tarkoituksena on luoda osa valtion puolustuksesta ja toisessa maineen avulla halutaan vaikuttaa toisten valtioiden kansalaisiin. Seuraavassa kappaleessa käsittelem tarkemmin tutkielmani metodia, mutta se tarvitsee tarkasteluunsa kaksi erilaista tapaa käyttää analysoitavaa käsitettä. Näillä kahdella erilaisella teorialla tarjoan tutkimustavalleni kaksi erilaista analysoitavaa tapausta. Analysoin näissä artikkeleissa käytettyjä maineen määritelmiä ja etsin niistä yhteisiä ja erottavia käsitepiirteitä. Käsitettä luonnehtivia piirteitä kutsutaan käsitepiirteiksi.⁷

Tutkielmani metodina toimii wilsonilainen käsiteanalyysi ja tästä erityisesti käsitetapausten vertailu. Wilsonin käsitetapauksia vertailevassa analyysissä otetaan tarkastelun kohteeksi kaksi erilaista tapausta, jotka käyttävät samaa käsitettä. Molemmista tapauksista etsitään käsitettä määrittäviä käsitepiirteitä ja niitä vertaillaan. Yli tapausten siirtyviä käsitepiirteitä voidaan Wilsonin mukaan pitää merkittävänä käsitteen määrittelyn kannalta.⁸ Tällä tavalla etsin tässä tutkielmassa niitä maineen yhteisiä käsitepiirteitä, joita eri tapauksissa – peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa – käsitteillä on. Näitä yhtäläisyyksiä pidän maineen käsitteen määritelmän ytimenä, sillä näitä piirteitä on käytössä kahdessa erilaisessa tapauksessa. Kun löydän käsitteistä yhteneväisyyksiä, löydän myös eroavaisuuksia. Nämä eroavaisuudet tulevat esille käsitepiirrepareissa, joissa parin toinen osapuoli kuvaa peloteteorian ja toinen julkisuusdiplomatian teorian maineen käsitepiirrettä. Käsitepiirrepari on oma sanavalintani.

7 Haarala, Risto (1982), s. 20.

8 Wilson, John (2005), s. 28–29.

Tutkielmani toinen tehtävä – sen tutkimuskysymykseen vastaamisen ohella – on tutkia tapaa, jolla kansainvälisen politiikan tutkimuksen hajanaisen teoriakentän käsitevyyhdistä voisi saada parempaa tolkkua.⁹ Wilsonilainen käsiteanalyysi toimii tässä tutkielmassa siis paitsi maineen käsitteen määrittelyiden tutkimisen metodina, mutta myös välineenä teorioiden välisten 'käsitesiltojen' rakentamisen kokeilemiseksi. Pysin wilsonilaisen käsiteanalyysin avulla kaivamaan näiden teorioiden mainetta koskevista käsitteenmäärittelyistä niiden ytimet ja vertailemaan niitä keskenään. Teoriarajat ylittävät piirteet sisältävät jotakin merkittävää ja mahdollisesti jopa jotakin universaalialia ja käsitesiltojen avulla toivon voivani vastata siihen huutoon, joka kansainvälisen politiikan tutkimuksen hajanaisuudesta on seurannut. Osa tutkijoista nimittäin pitää kansainvälisen politiikan hajanaisen teoriakentän seurauksia Baabelin tornin sortumiseen verrattavina: yhteistä kieltä puhuva kansa on hajautunut lukemattomiin erilaisiin kieliä puhuviin heimoihin.¹⁰ Tutkimuskentän sisäinen ymmärrys on rapautunut ja tutkijat ovat kuin sokeita saman norsun kimpussa.¹¹ Sen sijaan, että kaikki tutkisimme saman norsun eri puolia, voisimme pyrkiä kokonaisuuden ymmärtämiseen. Jos tutkimusalalla olisi ymmärrys siitä, mitä yhteistä norsun kärsän käsitteen eri määritelmillä on, voitaisiin pyrkiä ymmärtämään kärsän toimintaa ja tarkoitusta eikä debatoida sen määrittelyä. Tähän wilsonilaisen käsiteanalyysin kokeilemiseen käsitesiltojen rakentamisessa päädyin omien maineen hajanaisiin määritelmiin liittyvien kokemusteni kautta. Tämän tutkielman yhtenä perimmäisenä syntymisen syynä on ollut turhautuminen saman käsitteen erilaisten määrittelyiden viidakkoon.

Se ongelma, johon olen hajanaisen käsittemääritelmien kohdalla törmännyt johtuu siitä, että eri teorit määrittelevät käsitteitä erilailla. Teorioiden täytyykin määritellä käsitteitä eri tavoin, sillä ne tarkkailevat todellisuutta erilaisista näkökulmista.¹² Ne ovat kiinnostuneita erilaisista kysymyksistä ja valitsevat tutkimustyönsä pohjaksi eri tosiasioita. Usein teorioiden ja käsitteiden katsotaan olevan sidoksissa toisiinsa niin vahvasti, että käsitteiden irrottaminen niiden teorioista on mahdotonta. Tätä mieltä on esimerkiksi Guzzini.¹³ Guzzinin mielestä positivistisen tiedeperinteen ulkopuolella ei ole mahdollista luoda neutraaleja käsitteitä, jotka toimisivat eri teorioissa. Tällaiset matemaattisen kielen tavalla toimivat käsitteet eivät Guzzinin mukaan ole kovin ”rikkaita”.¹⁴ Tässä tutkielmassa ei ole tavoitteena luoda 'neutraalia' maineen käsitettä, joka sopisi kaikkiin teorioihin. Tarkoituksena on

9 Martin Wight piti ”kansainvälisten suhteiden teoriaa” hajanaisena jo vuonna 1960 julkaistussa artikkelissaan ”Why is there no International Theory?”.

10 Ks. esim. Hermann, G., Margaret (1998) ja Kowert, Paul, Kubálková, Vendluka & Onuf, Nicholas (1998), s. 3.

11 Hermann (1998), s. 607.

12 Smith, Steve (2007), s. 11.

13 Guzzini, Stefano (2005), s. 503.

14 Guzzini (2005), s. 502.

analysoida maineen käsitettä kahdessa tapauksessa ja yrittää löytää tapauksista yhteisiä piirteitä. Katson tässä tutkielmassa teoriaa *rakenteena*, joka määrittää *toimijaa* eli tutkijaa. Rakenne määrittää tutkijaa, kun tämä käyttää käsitteitään. Pyrin löytämään teorioista rakenteita, jotka määrittävät, miten ja miksi maineen käsitettä peloteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa käytetään. Tämän rakenteen löytymisen avulla voin luoda maineesta uudenlaisen kuvan. Katson sitä ikään kuin väärästä päästä: en analysoi pelkästään sitä, mihin maineen käsitteellä valoa luodaan, vaan myös sitä, mitä tuon käsitteen takana on. Kun käsitän, mitä maineen takana on, voin pyrkiä luomaan uudenlaisen määritelmän maineesta. Tällaisen uudenlaisen käsiteanalysoinnin tavan ja teorian sekä käsitteiden yhtäaikaisen tutkimuksen pitäisi luoda parempia, tarkempia ja ytimekkäämpiä käsitteenmäärittelyitä. Tällä tavalla analysoidut ja omissa teoriarakenteissaan ymmärretyt käsitteet voisivat luoda tehokkaampaa tutkimusta.

Mutta miksi olen kiinnostunut tutkimaan mainetta käsitteen kautta? Siksi, että käsitteiden merkitys ajattelumme peruselementteinä on tunnustettua. Käsitteet ovat kieleemme rajoittamia ja kieli on ajattelumme reuna. Se, miten käsitteitä käytämme ja ymmärrämme, vaikuttaa siihen, miten me toimimme. Käsitteet ovat ajattelun – siis myös tieteentekemisen – peruselementtejä ja niiden avulla pyrimme saamaan todellisuudesta tolkkua. Mitä emme voi käsittää, mitä emme saata mieleemme näkymättömin ja abstraktein käsin kosketella, sitä emme kykene ilmaisemaan. Saksan kielen käsitettä merkitsevä sana *das Begriff* koostuu tarttumista tarkoittavasta *greifen*-verbistä tai esimerkiksi kädensijaa merkitsevästä *Griff*-substantiivista. Myös se saavuttaa suomalaisen *käsittelyä* ja *kättä* muistuttavan käsite-sanavan tavoin käsitteen konkreettisen luonteen. Käsitteen avulla tartumme ajatuksiimme. Peter Winch on tiivistänyt käsitteiden merkityksen kolmeen virkkeeseen:

”Käsityksemme siitä, mitä kuuluu todellisuuden alueeseen, on riippuvainen kielestä, jota käytämme. Ne käsitteet, joita meillä on, ratkaisevat puolestamme, millaiseksi kokemuksemme maailmasta muodostuu. --- [E]i ole mitenkään mahdollista päästä niiden käsitteiden ulkopuolelle, joiden rajoissa ajattelemme maailmaa.”¹⁵

Filosofit ja psykologit ovat pohtineet käsitteiden roolia ihmisen ajattelussa kautta aikain ja yllä oleva Winchin tiivistys sivuaa näitä molempia tieteellisiä puolia. Filosofeille käsitteiden

15 Winch, Peter (1979), s. 21–22.

tutkimisessa on ollut kyse epistemologiasta ja metafysiikasta. He ovat halunneet pohtia todellisuuden perustavanlaatuaista luonnetta ja sitä, miten tieto tuosta todellisuudesta on mahdollista. Psykologeille käsitteet taas ovat tarjonneet mahdollisuuden etsiä selitystä ihmisen ajattelulle.¹⁶ Psykologeille merkittävää käsitteissä on se, miten niiden kautta havainnoimme, muistamme, puhumme ja ajattelemme maailman tapahtumista ja esineistä, asioista tai olioista.¹⁷ Koska käsitteet ovat ajattelun ja tieteentekemisen peruselementtejä, on niiden eri käyttötarkoitusten yhtäläisyyksien ja erojen tunteminen tieteellisten työkalujen käyttämisen peruslähtökohta. Entäpä jos tuntisimmekin eri käsittemäärittelyiden keskinäiset yhtäläiset piirteet? Tämä tutkielma osoittaa, että maineella on kansainvälisen politiikan tutkimuksessa käsittepiirteitä, jotka ylittävät teoriarajat ja kertovat käsitteistä jotakin uutta.

Käsitteiden problematiikkaan liittyy ajatus *oleellisesti kiistanalaisista käsitteistä* (essentially contested concepts). Tämä on filosofi W.B. Gallien ajatus käsitteistä, ” --- joiden oikeelliseen käyttöön liittyy välttämättömästi käyttäjien loputon kiista niiden oikeasta käytöstä.”¹⁸ Oleellisesti kiistanalaiset käsitteet ovat sellaisia, joiden käytöstä ei siis ole yksimielisyyttä ja tarjolla on useita erilaisia määritelmiä niiden sisällöstä. Gallien mielestä yksi tällainen käsite on *taiteen* käsite.¹⁹ Tämän tutkielman tekeminen kiistanalaisen käsitteen näkökulmasta on kuitenkin mahdotonta, sillä Gallie antaa oleellisesti kiistanalaisille käsitteille seitsemän ehtoa, jotka eivät täyty maineen käsitteen tapauksessa. Maineen kohdalla kompastutaan jo ensimmäiseen ehtoon, jonka mukaan ”Sen (käsitteen, IC) pitää olla *arvioitava* siinä mielessä, että se merkitsee tai arvostaa jonkinlaista arvostettua saavutusta”(kursiivi alkuperäisessä. Suomennokset tästä eteenpäin IC).²⁰ Collierin mukaan tällaiseen kiistanalaiseen käsitteeseen viittaava sana on ”mainesana”.²¹ Maineen suhteen ongelmaksi muodostuu se, että maine voi olla negatiivistakin. Se ei siis välttämättä ”merkitse --- arvostettua saavutusta”, kuten Gallie oleellisesti kiistanalaisilta käsitteiltä vaatii. Maine ei ole ainoastaan arvostettu saavutus, siitä kertoo jo sen sanakirjamääritelmä. Gummeruksen Suomen kielen sanakirja määrittää maineen näin: ”**maine 1** arvo, jossa toiset tai suuri yleisö jotakuta tai jotakin pitävät, arvostus *Hänellä, tuotteella on hyvä, huono maine. Hänen maineensa kärsi kolauksen. Kohentaa mainettaan. 2* hyvä maine *Menetti maineensa. Yritti saada maineensa*

16 Thagard (1992), s. 13.

17 Medin & Smith (1981), s. 1.

18 Gallie, W.B. (1956), s. 169. Alkuperäinen teksti: ” --- of which inevitably involves endless disputes about their proper uses on the part of their users.”

19 Gallie (1956), s. 167.

20 Gallie (1956), s. 171. Alkuperäinen teksti: ” [I]t must be *appraisive* in the sense that it signifies or accredits some kind of valued achievement.”

21 Collier, David et. al (2006), s. 237, taulukko 1.

takaisin.” (kursiivit ja lihavoinnit alkuperäistekstissä).²² Gallien mukaan hänenkään esimerkkikäsitteensä eivät välttämättä täytä ”täydellisesti”²³ jokaista asetettua seitsemää ehtoa, mutta Galliella on näiden seitsemän ehdon sisällä neljä *ehdottoman* tärkeää ehtoa, joiden pitää täytyä, jotta käsite voi olla ’oleellisesti kiistanalainen käsite.’²⁴ Ja yksi näistä neljästä on nimenomaan tuo arvostetun saavutuksen edellytys.

Olen valinnut tutkielmani kohteiksi peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian kahdesta syystä. Ensinnäkin ne ovat molemmat ytimeltään teorioita, jotka tutkivat sitä, miten toisiin voi vaikuttaa. Peloteteoria tutkii sitä, miten valtiot onnistuvat luomaan pelotteen, joka takaa niiden oman turvallisuuden. ”Pelote --- on kiinnostunut toisen osapuolen tekemiin valintoihin vaikuttamisesta ja tekee sen vaikuttamalla tämän odotuksiin meidän käytöksestämme.”²⁵ Julkisuusdiplomatian teoria taas tutkii sitä, miten valtiot voivat vaikuttaa toisten valtioiden kansalaisiin. Julkisuusdiplomatia on määritelty esimerkiksi näin: ”(Julkisuusdiplomatia on, IC) --- hallinnon kommunikaatioprosessi ulkomaisten yleisöjen kanssa. Se pyrkii levittämään ymmärrystä valtion aatteita ja ideaaleja, instituutioita ja kulttuuria, kansallisia päämääriä sekä kyseisen hetken politiikkaa kohtaan.”²⁶ Tätä kautta eli julkisen mielipiteen avulla valtiot myös pyrkivät vaikuttamaan toisten valtioiden toimintaan.²⁷ Tämän vaikuttamisnäkökulman ohella peloteteoriaa ja julkisuusdiplomatiata yhdistää se, että niissä molemmissa kirjoitetaan maineesta. Peloteteoriassa maine koostuu valtion aiemmasta käytöksestä, minkä avulla se pyrkii vakuuttamaan muut valtiot siitä, että sen puolustus on uskottavaa.²⁸ Julkisuusdiplomatiassa maine taas koostuu muiden valtioiden julkisesta mielipiteestä.²⁹ Se, että teorialat tutkivat ja käyttävät mainetta on merkittävää tutkielmani onnistumisen kannalta, sillä tutkimustyöni lähtökohtana on juuri maineen analysoiminen. Tarvitsen siis analyysiani varten maineen määritelmiä. Ja tämä maineen analysointi myös rajoittaa mahdollisia teorioita, joita voin tutkia. Kaikissa kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioissa ei nimittäin kirjoiteta maineesta.

22 Nurmi, Timo, Rekiaro, Ilkka & Rekiaro, Päivi (1992), s. 353.

23 Gallie (1956), s. 180.

24 Gallie (1956), s. 172.

25 Schelling, Thomas (1969), s. 13. Alkuperäinen teksti: ”Deterrence --- is concerned with influencing the choices that another party will make, and doing it by influencing his expectations of how we will behave.”

26 Tuch, Hans, N. (1990), s. 3. Alkuperäinen teksti: ”a government's process of communicating with foreign publics in an attempt to bring about understanding for its nation's ideas and ideals, its institutions and culture, as well as its national goals and current policies.”

27 Wang, Jian (2006), s. 92.

28 Huth, Paul, K. (1997), s. 75.

29 Wang (2006), s. 92.

Teorian ulkopuolisen, kansojen välisen politiikan teon maailmassa erilaiset mainekäsitykset ovat tulleet näkyviksi pian vuoden kestäneessä Ukrainan kriisissä. Peloteteorian mainekäsitys kumpuaa raa'asta voimasta ja sen käytön välttelemisestä maineen avulla. Joidenkin tulkintojen mukaan tällaisen maailmankatsomuksen piti päättyä, kun kylmä sota loppui. Taloudellisen keskinäisriippuvuuden ja demokratian piti olla niin voimakkaita tekijöitä, että ne estäisivät sodat ainakin Euroopassa. Valtioiden ei tarvitsisi enää huolehtia siitä, miltä niiden toimet näyttäisivät voima-ajattelun mainenäkökulmasta – heikkous olisi sallittua. Tätä tutkielmaa kirjoittaessani Ukrainaani saatiin alkusyksystä 2014 ensimmäinen tulitauko. Ukrainan kriisi on kuitenkin osoittanut sen, että tulkinnat voimapolitiikasta ja etupiirijattelusta eivät ole täysin kuolleita.³⁰ Myös peloteteorian mainetutkimukselle saattaa olla tulevaisuudessa uutta käyttöä. Kansainvälisen politiikan maineajattelu kuitenkin kuljettaa rinnallaan toista mielenkiintoista maine-aspektia: julkisuusdiplomatiaa. Tästä yhtenä osoituksena on Venäjän valtion Yhdysvalloissa tekemä julkisuusdiplomaattinen temppu. Venäjä nimittäin julkaisi Ukrainan kriisin aikana Washington Post -sanomalehdessä mainosliitteen,³¹ jolla se pyrkii vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen Yhdysvalloissa. Ukrainan kriisi ja Venäjän käyttäytyminen sen yhteydessä ovat avanneet uuden luvun informaatioidankäynnissä.³² Voisiko maineen paremmalla määrittelyllä ja maineen erilaisten käyttötarkoitusten ymmärtämisen avulla tarjota uusia välineitä tämän aiheen tutkimukselle? Tämän tutkielman avulla pystyn vastaamaan siihen, millaiset ovat näiden peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainekäsitteet ja onko niillä jotakin yhteistä.

Yhdysvaltain 16. presidentti Abraham Lincoln tavoittaa johdannon aloittaneessa sitaatissaan maineen ja luonteen suhteesta jotain hyvin merkittävää. Ajatus varjosta ja sen langettajasta avaa maineen käsitteeseen monta erilaista tulkintatapaa. Ensinnäkin varjo on valosta riippuvainen. Se, millaisesta näkökulmasta ja missä valossa toimijaa tarkkaillaan, vaikuttaa sen varjoon eli maineeseen. Miten todellinen kuva todellisuudesta tuo varjo lopulta on? Ei välttämättä kovinkaan tarkka ja kuunvalossa heijastuva pelottava varjo näyttää päivänvalossa viattomalta. Toisekseen varjoa on tietoisesti helppo yrittää manipuloida ja aiheuttaa hämmennystä sen suhteen, mistä varjo syntyy. Mutta kolmanneksi varjo saattaa silti olla parasta, mihin valtioiden luonteen tulkinnassa ja tutkimisessä lopulta pääsemme. Emme koskaan saata olla aivan varmoja, onko varjo todellinen vai onko se vain tietoisesti työn tulosta, jolla meihin yritetään vaikuttaa. Maineella on merkitystä kansainvälisessä politiikassa, sillä se on tapa, jolla valtiot pyrkivät vaikuttamaan toistensa

30 Mearsheimer, John, J. (2014).

31 Helsingin Sanomat (3.9.2014).

32 Stars and Stripes (4.9.2014), The Atlantic (9.9.2014), Darczewska, Jolanta (2014).

käytökseen. Tämän vuoksi maineella pitää olla tärkeä sija myös kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.

1.1. Tutkielman rakenne

Aloitan tutkielmani rakentamisen käymällä lävitse maineen osuutta kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Kirjoitan sekä peloteteoreettisesta että julkisuusdiplomatian teoreettisesta tutkimuksesta kansainvälisen politiikan alalla. Kansainvälisen politiikan tutkimusta ja mainetta käsittelevän luvun kolmannessa alaluvussa heijastelen kansainvälisen politiikan tutkimuksen kenttää ja tutkijoiden roolia tässä kentässä konstruktivismista tutulla toimija-rakenne-parilla.

Kolmannessa luvussa luon pohjan tutkielman toiselle tehtävälle eli sille, että wilsonilaisella käsiteanalyysillä voidaan tarkastella eri teorioiden erilaisia käsityksiä käsitteistä. Kolmannessa luvussa luon katsauksen kansainvälisen politiikan pluralistiseen luonteeseen ja sen vaikutuksiin tutkimukselle.

Tutkielmani neljäs luku paneutuu työn metodologiaan. Kutsun tätä lukua metodologiseksi, enkä metodiseksi sen vuoksi, että pureudun käsiteanalyysiin myös sen taustalla vaikuttavien todellisuuskäsitysten kautta. Luon käsiteanalyysiin kattavan katsauksen ja tarkastelen sitä yleisemmällä tasolla, mutta myös politiikan tutkimuksen piirissä. Tämän luvun alaluvussa 4.4. kirjoitan käsiteanalyysiin läheisesti kuuluvasta terminologian tieteenalasta. Alaluvun tarkoituksena on selkeyttää tutkimusasetelmani suhdetta käsitteiden yksinkertaisuuteen ja asioiden nimeämisen problematiikkaan.

Viidennessä luvussa luon katsauksen tutkielman aineistoon. Työni kvalitatiivisen luonteen vuoksi käsittelen aineistokysymystä melko laajasti ja pohdiskelen laadullisen tutkimuksen aineiston erilaisia tyyppisiä ja niiden keräystapoja. Luvun lopulla esittelen ja perustelen oman tutkielmani aineiston.

Kuudes luku on tutkielmani analyysiosa, jossa käsitelen tutkimustyön kohteena olevaa mainetta kahden erilaisen tapauksen eli peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian kautta. Otan nämä tyypit wilsonilaiseen käsiteanalyysiin, jossa etsin tapausten sisältä käsitepiirteitä.

Seitsemännessä luvussa jatkan työni analyysiosuutta pohdiskelevammalla otteella. Tässä luvussa tarkastelen eri käsitepiirteitä ja niiden eroja peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa. Lisäksi tarkastelen yhteisiä käsitepiirteitä. Viimeisessä eli kahdeksannessa luvussa vedän johtopäätöksiä ja tarkastelen tutkielmani saavutuksia sekä sen heikkouksia että vahvuuksia. Lisäksi tarjoan useita jatkotutkimusaiheita, joita tutkielmani pohjalta voisi alkaa työstää.

2. MAINE, PELOTETEORIA JA JULKISUUSDIPLOMATIAN TEORIA

Tässä luvussa luon lyhyen katsauksen siihen, miten maine ja kansainvälisen politiikan tutkimus tutkielman kahdessa teoriatapauksessa ovat liittyneet toisiinsa. Aion käydä lävitse kahta kylmän sodan aikana kehittynyttä teoriaa: peloteteoriaa ja julkisuusdiplomatiaa. Näiden teoriakatsausten lisäksi käsittelen toimija–rakente-parin avulla sitä, miten käsitteet, teoriat, tutkijat ja tutkimuksen kenttä liittyvät toisiinsa.

2.1. Peloteteoria

Peloteteoria (deterrence theory) on kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria, jossa tutkitaan pelotteen puolustusvaikutusta. Kansainvälisen politiikan piirissä pelotepolitiikan ytimenä on se, että valtio yrittää pelotteiden avulla estää toista toimijaa toteuttamasta sellaisia suunnitelmia, joihin kuuluu tämän valtion turvallisuuden uhkaaminen. Pelotteilla yritetään vakuuttaa toinen valtio siitä, että sen suunnitelmien toteutus voi aiheuttaa hyvin suuria sotilaallisia tai ei-sotilaallisia kustannuksia.³³ Peloteteorian intellektuaaliset juuret ovat pureutuneet realistisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen maaperään,³⁴ minkä mukaan valtioiden turvallisuus on pitkälti niiden omissa käsissä.³⁵ Realismi ponnistaa ajatuksesta, jossa ihmisten toimintaa määrittää ihmisen oman luonteen perustavat piirteet ja intressit.³⁶ Peloteteoreetikoilla ei ole yksimielistä näkemystä siitä, mitkä asiat pelotteen lopulta synnyttävät. Huth luettelee kolme eri tekijää, jotka pelotteeseen vaikuttavat, mutta niille ei hänen mukaansa ole olemassa tärkeysjärjestystä: valtion aiempi käytös eli sen maine, sotilaalliset resurssit ja intressit.³⁷ Maine kytkeytyy peloteteoriaan siten, että sen avulla on pyritty tunnistamaan maineen vaikutusta toimijoiden käytökseen.³⁸ Maineen ja pelotteen yhdistämisen pioneerina pidetään Thomas Schellingia, jonka mukaan:

33 Huth, Paul, K. (1999), s. 26.

34 Kilgour, D. Marc & Zagare, Frank, C. (2000), s. 8.

35 Kilgour & Zagare (2000), s. 7.

36 Morgenthau, Hans, J. (1948), s. 4–5.

37 Huth (1999), s. 29.

38 Huth (1997), s. 72–73.

”Usein väitetään, että 'kasvot' on jonninjoutava varanto suojeltavaksi ja että se on vain epäkypsyyden merkki, jos valtio ei pysty nielemään ylpeyttään. --- Mutta on olemassa myös vakavammat 'kasvot' – sellaiset, joita nykyaikaisessa jargonissa kutsutaan valtion imagoksi, joka sisältää muiden valtioiden uskomukset (johtajien uskomukset, siis) siitä, miten valtion voidaan ajatella käyttäytyvän. Tämä ei liity valtion 'arvoon' tai 'statukseen' tai edes sen 'kunniaan', vaan sen toiminnan maineeseen. Jos kysytään kannattaako tämänkaltaisten 'kasvojen' vuoksi taistella, vastaus on että nämä 'kasvot' ovat yksi harvoista taistelemisen arvoisista asioista. --- 'Kasvot' ovat riippuvaiset vain valtion sitoumuksista – ne ovat valtion toiminnan maine, muiden valtioiden odotukset sen käyttäytymisestä.”³⁹

Clare ja Danilovic löytävät tästä Schellingin näkemyksestä neljä kohtaa liittyen maineeseen. Ensinnäkin valtioiden pitäisi – ja ne käyttäytyvätkin – maineellisten seikkojen vuoksi. Toiseksi valtioiden käytös menneisyydessä on merkittävää ja valtioiden pitäisi pitää huolta siitä, että niiden historia on sellainen, että se tekee niiden tulevaisuuden toimista uskottavia. Kolmanneksi Schelling katsoo käytöksen ylittävän ajan ja paikan – toimija käyttäytyy niin kuin se on aiemminkin toiminut. Neljänneksi maineajattelun teoreettinen oletus perustuu sille, että maine koostuu toimijan aiemmasta käytöksestä ja muut valtiot käyttävät tätä johtolankana tulevaisuudessa.⁴⁰

Tämä schellingilainen ajattelu maineesta ajan ja paikan ylittävänä indikaattorina on yksi näkemys maineesta peloteteorian piirissä. Huthin mielestä vallalla on kaksi muutakin ajattelutapaa. Huthin mielestä toinen lähestymistapa maineeseen on ollut se, että valtiot tarkastelevat mainetta tapauskohtaisesti. Eivät siis ajan ja paikan yli, kuten Schellingin tapauksessa. Tässä tapauksessa potentiaalinen hyökkääjä ajattelee, että jokainen tapaus on omansa, joten valtion aiemmasta käyttäytymisestä ei voi tehdä johtopäätöksiä sen tämänkertaisista toimista. Näin ollen mainetta ei synny.⁴¹ Huthin mukaan kolmas näkökulma maineeseen on se, että mahdollinen hyökkääjä vetää toimijan aiemmasta käytöksestä johtopäätöksiä vain joissakin tapauksissa. Tässä mallissa ajatellaan, että mainetta syntyy silloin, kun tarkkailtavan toimijan käyttäytyminen ei vastaa sille asetettuja odotuksia. Tällöin katsotaan, että puolustajan epäonnistuminen ei johdu mistään tapausriippuvaisista tekijöistä, vaan jostain yleisemmästä. Jos vaikkapa puolustaja epäonnistuu pitämään puolensa konfliktin alla, muuttaa hyökkääjä puolustajalle asettamaansa mainetta.⁴²

39 Schelling, Thomas (2008), s. 124. Alkuperäinen teksti: ”It is often argued that ”face” is a frivolous asset to preserve, and that it is a sign of immaturity that a government can't swallow its pride and lose face. --- But there is also the more serious kind of ”face”, the kind that in modern jargon is known as country's ”image”, consisting of other countries' beliefs (their leaders' beliefs, that is) about how the country can be expected to behave. It relates not to a country's ”worth” or ”status” or even ”honor”, but to its reputation for action. If the question is raised whether this kind of ”face” is worth fighting over, the answer is that this kind of face is one of the few things worth fighting over. --- ”Face” is merely the interdependence of a country's commitments; it is a country's reputation for action, the expectations other countries have about its behavior.”

40 Clare, Joe & Danilovic, Vesna (2012), s. 5.

41 Huth, Paul, K. (1999), s. 32–33.

42 Huth (1999), s. 33–34.

2.2. Julkisuusdiplomatia

Peloteteorian ohella tässä tutkielmassa tutkitaan mainetta julkisuusdiplomatiassa (public diplomacy). Julkisuusdiplomatian käyttö kansainvälisessä politiikassa kasvoi kokoonsa kylmän sodan aikana, kun ”sydämistä ja mielistä” piti käydä ideologista kamppailua.⁴³ Julkisuusdiplomatian avulla pyritään saamaan maailmanlaajuinen yleinen mielipide suotuisaksi kyseessä olevan valtion suhteen.⁴⁴ Jako tavallisen diplomatian ja julkisuusdiplomatian välillä onkin varsin selvä, sillä ensimmäinen kattaa viralliset suhteet valtioiden edustajien välillä ja julkisuusdiplomatia tarkoittaa suhteita vieraiden valtioiden kansalaisiin, yhteisöihin, yksilöihin ja tarkempiin ei-virallisiin ryhmittymiin.⁴⁵ Julkisuusdiplomatiasta on usein kirjoitettu samassa yhteydessä ”---propagandan, suhdetoiminnan (PR), kansainvälisen suhdetoiminnan (IPR), psykologisen sodankäynnin ja yhteiskuntasuhdetoiminnan” kanssa.⁴⁶ Julkisuusdiplomatian teoria taas tutkii julkisuusdiplomatian käyttöä. Tällaisen teorian kehittyminen on Gilboan mukaan kuitenkin ollut heikkoa, sillä useimmat tutkimukset keskittyvät julkisuusdiplomatian historiaan tai ”anekdoottisuuteen”, eivätkä kykene kehittämään alan teoriaa tai metodologiaa.⁴⁷

2000-luvulla keskustelu julkisuusdiplomatian piirissä on kiihtynyt. Tämän keskustelun kiihtymisen aiheuttivat syyskuun 2001 terrori-iskut New Yorkin World Trade Centeriin.⁴⁸ Yhdysvalloissa alettiin pohtia sitä, miten se voisi muuttaa omaa kuvaansa, joka varsinkin islamilaisessa maailmassa oli hyvin negatiivinen. Reaktio syyskuun terrori-iskujen jälkeen oli nopea ja ulkoministeri Colin Powell ilmoitti senaatin kuulemisessa jo marraskuussa 2001, että julkisuusdiplomatiasta vastaamaan oli palkattu uusi alivaltiosihteeriksi, joka tuli mainostoimistomaailmasta.⁴⁹ Tämä keskustelu on johtanut uudenlaisen julkisuusdiplomatian (new public diplomacy) syntymiseen. Melissenin mukaan⁵⁰ uusi julkisuusdiplomatia eroaa vanhasta siten, että siinä julkisuusdiplomatiata ei nähdä vain valtioiden työkaluna, vaan sitä tekevät myös muut organisaatiot. Toiseksi yleisöt ovat muuttuneet ja lisäksi yleisöt keskustelevat keskenään. Kolmanneksi viestinnästä on tullut enemmän kaksisuuntaista.

43 Gilboa, Eytan (2008), s. 55.

44 Wang, Jian (2006), 91–92.

45 Melissen, Jan (2005), s. 5.

46 Gilboa (2008), s. 56. Alkuperäinen teksti: ”---propaganda, public relations (PR), international public relations (IPR), psychological warfare, and public affairs.”

47 Gilboa (2008), s. 56.

48 Melissen (2005), s. 8.

49 Time (14.11.2001).

50 Melissen (2005), s. 12–13.

Joseph S. Nyen mukaan julkisuusdiplomatian ytimessä on pehmeä valta.⁵¹ Nyen itsensä kehittämä pehmeän vallan käsite tarkoittaa vallan muotoa, jossa toimija saa muut käyttäytymään haluamallaan tavalla sen avulla, että se saa muut haluamaan samaa kuin se itse tavoittelee.⁵² Nyen mukaan pehmeä valta koostuu valtion kulttuurista, poliittisista arvoista ja sen ulkopoliitikasta.⁵³ Kun nämä kolme tekijää ovat kohdillaan ja muiden mielestä tavoiteltavia ja uskottavia, alkavat muut toimijat käyttäytyä valtion tavoitteiden mukaisesti. Pehmeän vallan merkitystä ja toimivuutta on myös kyseenalaistettu, sillä kulttuuri ja arvot saattavat olla hyvinkin paikkasidonnaisia: amerikkalainen kulttuuri ei todennäköisesti Saudi-Arabiassa toimi halutunkaltaisena houkuttimena.⁵⁴ Olen rajannut pehmeän vallan tässä tutkielmassa oman pääfokukseni ulkopuolella, koska koen, että maineen analysoiminen pelkästä valta-näkökulmasta ei vastaisi kysymyksiini eli siihen, mitä maine kansainvälisen politiikan tutkimuksessa on ja siihen, miten erilaisista käsitelmäritelmistä voisi saada paremmin selkoa. Palaan valta-näkökulmaan kuitenkin tulosteni pohdinnan yhteydessä.

Miten siis saada pehmeä valta toimimaan, jos kulttuurisissa kysymyksissä ollaan jo lähtötilanteessa aivan eri päissä? Tähän julkisuusdiplomatian alalla on usein vastattu sillä, että viestin lähettäjän pitää tuntea yleisönsä.⁵⁵ Sama viesti ei toimi kaikille vastaanottajille. Nyen itsensä mukaan hyvän kuvan välittämisessä ja mielipiteenmuodostuksessa on nykyään kyse ajasta ja uskottavuudesta.⁵⁶ Rajallisesta ajasta käyvät kamppailua useat erilaiset tietolähteet, joten tiedon etsijän pitää kokea saavansa käyttämästään ajasta hyötyä. ”Paljouden paradoksissa” kaikki mahdollinen informaatio on tarjolla, mutta puutetta on huomiosta. Uskottavuus taas saa ihmiset luottamaan ja tämän avulla kyetään ratkaisemaan ”paljouden paradoksin” aiheuttama ongelma.⁵⁷ ”Maineesta tulee entistä tärkeämpää ja poliittiset taistot käydään uskottavuuden luomisesta ja tuhoamisesta.”⁵⁸

Julkisuusdiplomatiassa mainetta on tutkittu sen kautta, miten muut tarkastelevat tiettyä valtiota. Tämän tutkimuksen kohteeksi on otettu muiden valtioiden kansalaiset, sillä julkisuusdiplomatiassa on valtioiden diplomatiaa muita kuin varsinaista poliittista johtoa kohtaan, kuten yllä todettiin. Maine ja julkisuusdiplomatiassa liittyvät toisiinsa ainakin kahdella eri ulottuvuudella. Ensimmäinen hyvän

51 Nye, Joseph, S., Jr. (2008), s. 95

52 Nye (2008), s. 94–95.

53 Nye (2008), s. 96.

54 Gilboa (2008), s. 62.

55 Melissen, Jan (2005), s. 15–16.

56 Nye (2004), s. 106.

57 Nye (2004), s. 107.

58 Nye (2004), s. 106. Alkuperäinen teksti: ”Reputation becomes even more important than in the past, and political struggles occur over the creation and destruction of credibility”.

maineen saaminen kansainvälisessä yhteisössä luo mahdollistavan ympäristön sille, että kansallisvaltiot voivat pyrkiä tavoitteisiinsa valtioiden välisessä kanssakäymisessä.⁵⁹ Julkisuusdiplomatiassa näkökulmasta maine vaikuttaa ulkopoliittikkaan myös sisäpolitiikan kautta. Maailman valtioista liki puolet on täysiä tai lähes täysiä demokratioita,⁶⁰ joten näissä valtioissa poliitikot tekevät ulkopoliittikkaa koskevat päätöksensä siten, että heidän täytyy ottaa yleinen mielipide huomioon.⁶¹ Ajatus kulkee siis siten, että jos julkinen mielipide jostain valtiosta on positiivinen, on vaikeampaa vetää sen suhteen kovaa linjaa kuin jos yleinen mielipide siitä olisi välinpitämätön tai negatiivinen.

Maineen lisäksi julkisuusdiplomatiassa kirjoitetaan imagosta. Imagon ja maineen ohella alalla kirjoitetaan myös brändistä. Brändiä, julkisuusdiplomatiikkaa ja markkinointia varten on perustettu myös oma jornaalinsa ”Place Branding”.⁶² Tässä tutkielmassa en kuitenkaan keskity brändiin tai imagoon, vaan haluan pysytellä tarkasti maineen tutkimisen puolella. Tämä johtuu siitä, että tämän tutkielman puitteissa ei ole mahdollista käsitellä näitä kaikkia kolmea käsitettä sillä laajuudella, jolla haluan maineeseen paneutua. Tällaisten lähikäsitteiden erottaminen maineen käsitteestä olisi oman tutkimuksensa aihe ja saattaisikin olla tarpeellista. Peloteteoriaan verrattuna julkisuusdiplomatiassa maineen, imagon ja brändin tutkimuksen erityispiirre on se, että näitä määreitä voitaisiin mitata. Tällaisena mittarina toimii esimerkiksi kansallisen brändityön isänä pidetyn Simon Anholtin ”Nation Brands Index”⁶³ ja Eytan Gilboan ”World Standing Index”⁶⁴. Lähelle näitä osuu myös aikakauslehti Monoclen tekemä ”Soft Power Survey”⁶⁵.

Jo näistä lyhyistä peloteteoriaa ja julkisuusdiplomatiassa tutkimuksen teoriaa läpikäyvistä alaluvuista huomaan sen, että teorioiden tavat käsitellä mainetta ovat erilaiset. Peloteteoriassa teoreettinen keskustelu koostuu siitä, onko maineen muodostuminen mahdollista. Julkisuusdiplomatiassa teoriassa maineen rinnalla taas puhutaan usein imagosta. Myös maineiden käyttötarkoitukset valtioiden välisessä käytöksessä nähdään erilaisina. Peloteteoriassa maineen ajatellaan suojelevan valtiota, kun taas julkisuusdiplomatiassa maineen nähdään olevan valtion toiminnan mahdollistava tekijä. Seuraavaksi pohdin sitä, miksi teorioissa ylipäänsä on erilaisia tapoja käyttää käsitteitä.

59 Wang (2006), s. 91.

60 The Economist Intelligence Unit, Democracy Index 2012.

61 Wang (2006), s. 92.

62 Gilboa (2008), s. 67.

63 Nation Brands Index.

64 Gilboa (2006), s. 717.

65 Monocle.

2.3. Käsite toimija–rakenne-parin puristuksessa

Tutkielmani tekemisen kannalta tärkein tekijä kahden eri teorian näkökulmasta on käsitteiden merkitysten muuttuminen teorioiden välillä. Tällä tarkoitan sitä, että kansainvälisen politiikan tutkimuksen eri teorit saattavat määritellä keskeiset käsitteet toisistaan poikkeavasti.⁶⁶ Esimerkiksi anarkia voidaan määritellä tarkoittamaan ” --- ‘viidakon lakia’ yhdessä kontekstissa, toisessa ‘johtamiseksi ilman hallintoa’ ja vielä toisessakin ‘hierarkiattomaksi sosiaalisesti organisaatioksi’.”⁶⁷ Ovatko nämä saman sanan eri sisällöt päällekkäisiä, rinnakkaisia vai toisensa poissulkevia? Guzzinin mukaan niitä ei voida yhdistää, sillä käsitteet ovat omista teorioistaan erottamattomia ja teorit muodostavat osan käsitteiden merkityksestä.⁶⁸ Guzzini tarkoittaa käsitteiden teoriasidonnaisuudella sitä, että ei ole mahdollista luoda *neutraaleja* käsitteitä, jotka toimisivat positivismiin hengessä variaabelin tavoin.⁶⁹ Tämä ei ole mahdollista, sillä ei ole mahdollista ‘asentaa’ käsitettä teoriaan sen ulkopuolelta. Guzzini on oikeassa, sillä kuten Steve Smithia mukaillen seuraavassa luvussa totean, valitessaan teorian valitsee tutkija samalla myös todellisuuden. Käsitteiden koostaessa tapamme hahmottaa asioita ja todellisuutta, ovat käsitteet sidoksissa siihen todellisuuteen, jota teorian kautta tutkimme. Kyse on kokonaisuudesta, jossa käsitteet, teoria ja todellisuus sekoittuvat yhdeksi. Guzzini tarkoittaa sitä, että ei ole mahdollista irrottaa käsitteitä teorioistaan ja teorioiden määritelmistä ja käyttää niitä toisissa teorioissa. Neutraalien käsitteiden luomisen mahdottomuudella näen Guzzinin tarkoittavan taas sitä, että ei ole mahdollista luoda kvantitatiivisen kaltaisia käsitteitä, joita voitaisiin käyttää kaikissa teorioissa. Sosiaalista kanssakäymistä tutkivien teorioiden ei siis ole mahdollista luoda metri- tai kilo-järjestelmän kaltaisia käsitteellisiä mittajärjestelmiä tai *painovoiman* kaltaisia kaikkien hyväksymiä käsitteitä. Nähdäkseni tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö käsitteitä voisi tutkia. Mutta se tarkoittaa sitä, että tutkimusasetelma ja tutkimusmetodi pitää valita oikein.

Teoria siis asettaa raamit ja *rakenteet* tutkimuksen tekemiselle. Tätä näkökulmaa aion käsitellä käyttämällä työssäni yhtä konstruktivistisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen ydinkäsiteparia: toimija–rakenne. Alexander Wendtia on usein pidetty toimija–rakenne-kysymyksen tuojana

66 Poliitiikan tutkimuksen käsitelabyrinthista kertoo muun muassa se, että IPSA:n (International Political Science Associationin) yhteyteen on jo vuonna 1970 hyväksytty käsitteitä ja metodeja tutkiva alajärjestö ”The Committee on Concepts and Methods” – olkoonkin että kyseessä on enemmän valtioiden sisäisen kuin niiden välisen politiikan tutkimukseen keskittyvä järjestö (<http://www.concepts-methods.org>).

67 Guzzini (2005), s. 503 Alkuperäinen teksti: ” --- law of the jungle in one context, in another ‘rule without government’, and in another still ‘social organisation without hierarchy’.”

68 Guzzini (2005), s. 503.

69 Guzzini (2005), s. 502.

kansainvälisten suhteiden tutkimukseen.⁷⁰ Wendtin mukaan kaikki yhteiskuntatieteelliset (social scientific) teorit pitävät sisällään ajattelua toimijan ja rakenteen välisestä suhteesta.⁷¹ Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa pohditaan toimija–rakenne-kysymyksen kohdalla ainakin sitä, että kumpaan (toimijaan vai rakenteeseen) tutkimuksessa pitäisi keskittyä ja mikä toimijan ja rakenteen keskinäinen suhde oikein on. Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa esimerkiksi siis siten, että miten kansainvälisen järjestelmän rakenne vaikuttaa toimijoiden – vaikkapa kansallisvaltioiden – käyttäytymiseen. En pyri omassa tutkielmassani vastaamaan tällaisiin kysymyksiin, vaan otan tähän toimija–rakenne-kysymykseen meta-teoreettisen lähestymistavan.

Jos kerran konstruktivismi tutkii kansainvälistä politiikkaa toimijoiden ja rakenteen välisenä sosiaalisena suhteena, jossa toimija vaikuttaa rakenteeseen esimerkiksi sääntöjä ja normeja muuttavien käytänteiden kautta ja nämä muutokset rakenteessa taas vaikuttavat näihin toimijoihin muuttuneilla säännöillä ja normeilla,⁷² tarkoittaa se tutkielmani kannalta sitä, että tutkimukseni kohteena olevat toimijat ovat kansainvälisen politiikan *tutkijoita* ja rakenne on *kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioista muodostuva kenttä*. Koska tutkimukseni ei keskity minkään yksittäisen valtion tai muun kansainvälisen politiikan toimijan käytökseen, maineeseen tai vaikutelmaan jonkun toisen maineesta, siten ei tutkimukseni toimija-tasoisena kohteena voi olla mikään perinteinen kansainvälisen politiikan toimija, kuten valtio tai instituutio. Tutkimukseni on siis tältä kantilta konstruktivistista meta-tutkimusta: tutkimuksen tutkimusta. Ajatus tutkijoista toimijoina ja tutkimuksesta rakenteena ei ole omani, vaan siitä on kirjoittanut ainakin Vendluka Kubálková, joka kysyy: ”Miten tutkijat kansainvälisessä politiikassa ovat toimijoita? Miten tieteenala instituutiona koostaa toimijoita? Miten, lyhyesti, konstruktivismi voidaan kääntää analyysiksi tieteenalasta itsestään?”⁷³

Toimija–rakenne-kysymykseen ei välttämättä ole milloinkaan mahdollista löytää lopullista ratkaisua – siis niin lopullista, että koko aiheesta ei enää tarvitsisi keskustella.⁷⁴ Tällaisen vastauksen puuttuessa pitäisi jokaisen aihetta sivuavan tutkimuksen, tutkielman tai muun kirjoituksen ilmaista oma suhtautumisensa toimija–rakenne-kysymykseen. En kuvittele omankaan näkemykseni toimija–

70 Wight, Colin (2006), s. 138.

71 Wendt, Alexander (1987), s. 337.

72 Ks. esim Onuf, Nicholas (1989), s. 66.

73 Kubálková (1998), s. 194. Alkuperäinen teksti: ”How do scholars in IR function as agents? How does the discipline as an institution constitute agency? How, in short, can constructivism be turned to an analysis of this discipline itself?”.

74 Wight, Colin (2006), s. 63.

rakenne-ongelmasta tuovan kysymykseen lopullista vastausta, joten tämän osion tarkoituksena on paitsi ilmaista oma kantani mutta myös tarjota uusi näkökulma sekä toimija–rakenne-ongelmaan että kansainvälisen politiikan tutkimukseen. Ja oma kantani tässä tutkielmassa on se, että rakenne vaikuttaa toimijan mahdollisuuksiin. Työni kannalta se näyttäytyy siten, että kahteen eri teoriaan rajautuvassa aineistossani on erilaisia maineen määritelmiä juuri näiden rakenteiden vuoksi. Nämä rakenteet ovat teorioita, jotka määrittävät sitä, miten toimijat eli tutkijat niiden sisällä käyttäytyvät eli tutkielmani tapauksessa määrittelevät käsitteitä. Tällä tavalla tutkittaessa ei siis pyritä hahmottamaan sitä, miten toimija–rakenne-pari toimii varsinaisessa kansainvälisen politiikan tekemisessä (ir) vaan miten se vaikuttaa sen tutkimuksessa (IR). Tämän toimija–rakenne-parin hahmottamisella tutkimuksen sisällä on merkitystä sen vuoksi, että voin löytää niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat käsitteiden käyttämiseen teorioiden piirissä. Käsitteet eivät ole siististi irrotettavissa teorioistaan, mutta toimija–rakenne-parin käyttö antaa työkalun maine-käsitteen tutkimiselle teorioiden sisällä siten, että on mahdollista huomioida teorian käsitteelle asettamat ehdot.

Tätä käytännön tutkimustyötä tässä tutkielmassa teen wilsonilaisen käsiteanalyysin avulla ja etsin kahden eri teorian maine-määritelmistä käsitepiirteitä. En aio valita niistä parempaa tai irrottaa kokonaista käsitettä sen omasta teoriapiiristä, mutta sen sijaan aion etsiä näistä maine-määritelmistä niiden ytimet. Onko näissä ytimissä jotain yhtäläistä? Voisivatko nämä olla merkityksellisiä, jos ne ovat läsnä molemmissa teorioissa? Tämä tutkielma on hyvin teoriapainotteinen, sillä se tutkii teorioita. Mutta työlläni on myös käytännöllinen puolensa, sillä kaiken tämän teorioissa käytetyn ajan jälkeen saan uudenlaisen käsityksen siitä, mistä maineen käsite kansainvälisen politiikan tutkimuksessa lopulta koostuu ja saan rakennettua tämän tutkielman avulla uuden näkökulman maineen tutkimiseen. Toinen anti tästä teoriassa vietetystä ajasta on se, että tämä tutkielma tarjoaa vaihtoehdon sille, miten moninaisen teoriakentän eri tavalla käytettyjä käsitteitä voitaisiin tutkia ja löytää niiden yhtäläisyydet. Näiden yhtäläisyyksien löytäminen taas saattaisi parantaa eri teorioiden välistä keskustelua ja voisi jopa mahdollistaa uusien käsitteiden luomisen ilman, että niitä pitäisi väkisin irrottaa rakenteista eli teorioista. Seuraavassa luvussa luon katsauksen siihen, miten kansainvälisen politiikan teorian hajanaisuus vaikuttaa tutkimukseen ja miksi tällaisen käsitteellisen yhteyden löytäminen olisi merkittävää.

3. TEORIAN HAJANAISUUS

Tämän tutkielman aihe liikkuu kansainvälisten politiikan tutkimuksen alueella. Tutkimusala kehitettiin vastauksena sodalle,⁷⁵ mutta se on siitä paljon laajentunut. Kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioiden moninaisuus viestii sitä, että alalla ei ole yksimielisyyttä siitä, mitä ja miten pitäisi tutkia. Yhteisenä nimittäjänä voidaan sanoa olevan yritys *ymmärtää maailman tapahtumia*. Mutta näihinkin näennäisen yksinkertaisiin sanoihin liittyy ristiriitoja. Osa alan tutkijoista katsoo tutkittavan maailman koostuvan valtioista ja niiden välisistä suhteista, mutta toiset muunlaisista toimijoista. Myöskään tapahtumista ei ole olemassa yksimielisyyttä: osalle ne ovat vaikkapa asevarustelua ja toisille muutoksia kielessä. Kansainvälisten suhteiden teorioiden paljoutta ja tämän moninaisuuden vaikutuksia käsitteisiin ja tähän tutkielmaan pohditaan tässä luvussa.

3.1. Pluralismin kakofonia

Yhdet tutkijat aloittavat työnsä kiinnostavasta aineistosta, toiset mielenkiintoisesta metodista, kolmannet selvittämistä vaativasta kysymyksestä ja neljännet teoriasta, jota haluavat testata. Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa aloittaa tutkimusta tai saada sille innoitusta, sillä jokaista neljää tekijää pitää kaikissa tieteellisissä tutkimuksissa jollain tavalla ja jossain vaiheessa sivuta. Näiden erilaisten lähtökohtien piirteet kuitenkin vaikuttavat siihen, millaiseksi tutkimuksen muut piirteet muokkautuvat. Esimerkiksi teoria vaikuttaa aineistoon tai toisaalta aineisto saattaa vaikuttaa sen tutkimusmetodeihin.⁷⁶ Tämä tutkielmani on selvimmin lähtöisin mieltä askarruttavan kysymyksen selvittämisestä, mutta ennen kuin etenen pidemmälle omassa työssäni, täytyy ymmärtää, mitä on tämä kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria, jota louhin tässä työssä.⁷⁷

75 Smith, Steve (2004), s. 506.

76 Alasuutari, Pertti (1995), s. 83.

77 Kansainvälisen politiikan teoria on termi, josta ei ole yksimielisyyttä. Esimerkiksi ranskalainen sosiologi ja poliittinen ajattelija Raymond Aron pitää kansainvälisen politiikan teorian termiä monitahoisena ja usein väärinkäytettynä. Hänen havaintojensa mukaan teoria-sanaa käytetään usein tarkoittamaan joko mallia, ideaalityyppejä tai käsitteellistämistä. Mutta esimerkiksi Robert Keohanen, Gary Kingin ja Sidney Verban (1994) määritelmä teorialle on hyvinkin tarkka: ”Yhteiskuntatieteiden teoria on perusteltu ja tarkka spekulatio tutkimuskysymyksen vastauksesta ja se sisältää kannanoton sen puolesta, miksi kyseinen vastaus on oikein. Teoriat yleensä sisältävät useita muitakin tarkkoja kuvailevia tai kausaalisia hypoteeseja. Teorian täytyy olla johdonmukainen tutkimuskysymystä koskevan aiemman tiedon kanssa.”

Katson kansainvälisen politiikan teorian alkaneen yrityksestä ymmärtää ja hallitakin kansainvälisen politiikan toimijoita ja täten estää sotaa.⁷⁸ Sen jälkeen – useiden erilaisten ja tässäkin luvussa lyhyesti sivuttavien mutkien kautta – kansainvälisen politiikan teoriasta on kehittynyt monihaaraainen tutkimusala, jota tällä hetkellä yhdistää kiinnostus maailmaan, sen toimijoihin, rakenteisiin, syihin ja seurauksiin erilaisilla painotuksilla. Kansainvälisen politiikan teoria yrittää löytää yleistettäviä tekijöitä toimijoiden käytöksen taustalla. ”Se on kiinnostunut tapahtumien luokista, ei yksittäistapauksista.”⁷⁹

Vaikka nämä yllämainitut lähtökohdat ovat varsin selviä ja järkeviä, on tämän luvun kaltaisesta oman alan olemassaolemisen ja tietämisen pohdiskelusta tullut viime aikoina hyvin suosittua.⁸⁰ Aloitetaan shokeeraavimmasta näkökulmasta, sillä klassikon asemaan nousseessa esseessään Martin Wight kirjoittaa, että:

”Siten on selvää, että kansainvälinen teoria – tai mitä siitä on jäljellä – on hajautunut, epäsystemaattinen ja suurelta osaltaan maallikon saavuttamattomissa. Sen lisäksi se on muodoltaan vastenmielinen ja vastahakoinen. --- Silti nämä ovat ulkoisia seikkoja. Uskon, että voidaan argumentoida kansainvälisen teorian olevan leimallisesti ei vain vähäistä, vaan myös älyllisesti ja moraalisesti köyhää ja tätä varten meidän pitää tarkastella sisäisiä syitä. Ilmeisimpiä ovat ensinnäkin älylliset ennakkoluulot, jotka syntyvät suvereenista valtioista ja toiseksi usko edistykseen.”⁸¹

Wight kirjoittaa tarkoittavansa 'kansainvälisellä teorialla' ”valtioiden välisten suhteiden spekuloinnin traditiota, joka kuvitellaan valtioiden spekuloinniksi kutsutun 'poliittisen teorian' kaksosiksi.”^{82 83} Juurikin tuollainen valtioiden välisillä suhteilla spekulointi on ollut kansainvälisen politiikan tutkimuksen keskiössä, vaikka toki tutkimuksen kenttä on laajalti kasvanut tuosta.⁸⁴ Joka

78 Tätä näkemystä alan alkuvaiheista ovat sivunneet monet kirjoittajat. Ks. esim. Olson, William & Onuf, Nicholas (1985), s. 12 ja jo edellä mainittu Smith (2004), s. 506.

79 Holsti, K. J. (1984), s. 338.

80 Usein tällaiseen keskusteluun viitataan meta-teoreettisena keskusteluna, sillä se keskustelee teoreettisesti alan teoriasta. Hyvä esimerkki tästä on Alexander Wendtin artikkeli ”Bridging the Theory/Meta-Theory Gap in International Relations” (1991). Artikkelin on osa laajaa alalla 1980–1990-luvuilla käytyä toimija–rakenneskustelua (ks. Gould, Harry, D. 1998).

81 Wight, Martin (1969), s. 20. Alkuperäinen teksti: ”It is clear, therefore, that international theory, or what there is of it, is scattered, unsystematic, and mostly inaccessible to the layman. Moreover, it is largely repellent and intractable in form. --- Yet these are external matters. I believe it can be argued that international theory is marked, not only by paucity but also by intellectual and moral poverty. For this we must look to internal reasons. The most obvious are, first, the intellectual prejudice imposed by the sovereign state, and secondly, the belief in progress.”

82 Wight, (1969), s. 17.

83 Bull, Hedley (1976), s. 115. Bull esittää Charles Manningin kritiikin Wightin ehdottamasta kansainvälisestä teoriasta. Manningin mukaan kansainvälisen politiikan teoriassa kansainvälistä ei ole teoria, vaan politiikka, joten ei ole mielekästä yrittää kutsua tätä tieteenalaa 'kansainväliseksi teoriaksi', kuten Wight haluaa.

84 Kansainvälisen politiikan teorioiden ja erilaisten lähestymistapojen määrä on vielä huomattavasti lisääntynyt Martin Wightin ajoista ja suurta kasvua on tapahtunut eritoten 1980-luvulla käydyin debatin jälkeen. Ks. esim. Smith, Steve (2007), s. 6.

tapauksessa syyksi näiden poliittisen elämän spekuloinnin kaksosten eroon Wight esittää perusteosten puutetta. Poliittiselle teorialle on hänen mukaansa esitettävissä lähtöpisteet Platonissa, mutta kansainvälisen teorian tutkija ei löydä tuollaisia klassikoita. Yhdeksi alkupisteeksi Wight ehdottaa kansainvälistä oikeutta,⁸⁵ kuten englantilaisen koulukunnan edustajalle sopiikin. Lisäksi hän esittää alkupisteeksi laajaa joukkoa erilaisia kirjoittajia, mutta näiden hajanaisuuden johdosta hän päätyy yllä lainattuun johtopäätökseen. Ongelmaksi teorian kirjoittamisessa muodostuu Wightin mielestä se, että alan teoretisointia pitää tehdä poliittisen teorian ja oikeuden kielellä.⁸⁶

”Mutta tämä kieli soveltuu ihmisen kontrolliin omasta sosiaalisesta elämästään. Poliittinen teoria ja oikeus ovat kokemuksen karttoja tai toiminnan järjestelmiä normaalien suhteiden ja ennaltalaskettavien tulosten maailmassa. Ne ovat hyvän elämän teorioita. Kansainvälinen teoria on selviytymisen teoriaa.”⁸⁷

Hedley Bullin mukaan Martin Wightin näkemys kansainvälisestä teoriasta on lähempänä filosofiaa kuin varsinaista tieteellistä teoriaa.⁸⁸ Tällainen filosofinen kansainvälinen teoria ei Bullin mukaan johda ”luonnontieteiden tapaisesti kumulatiiviseen tiedon kertymiseen.”⁸⁹ Tällaisessa lähestymistavassa kansainväliseen teoriaan voidaan erilaisten teorioiden olettamuksia vertailla ja 'mittailla' keskenään, mutta niiden välille ei voida olettaa saavutettavan mitään lopullista yhteisymmärrystä, sillä jo vertailemaan lähettäessä ovat omat lähtökohtamme näistä olettamuksista kiistanalaisia.⁹⁰ Toisin sanoen debatti on siis ikuista.

Wightin kehitelemä ajatus kansainvälisestä teoriasta tai sen köyhydestä ajoittuu 1950-luvulle, jolloin kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria koki Bullin mukaan varsinkin Yhdysvalloissa muutoksia. Vallitsevaa realistista kansainvälisen politiikan teoriaa oli alkanut haastaa behavioralismi, joka koetti kehittää kansainvälisen politiikan tutkimukselle toimivampaa tieteellistä metodologiaa.⁹¹ Behavioralisteja ja Wightia jakoi Bullin mukaan käsitys alan teoreettisesta historiasta ja sen moraalikysymyksistä. Siinä missä behavioralistit hylkäsivät alansa perinteen, arvosti Wight tätä ennen kaikkea ja kuten edellä mainittua, yritti löytää kansainväliselle teorialle

85 Wight (1969), s. 18.

86 Wight (1969), s. 33.

87 Wight (1969), s. 33. Alkuperäinen teksti: ”But this is the language appropriate to man's control of his social life. Political theory and law are maps of experience or systems of action within the realm of normal relationships and calculable results. They are the theory of the good life. International theory is the theory of survival.”.

88 Bull, Hedley (1976), s. 103.

89 Bull, (1976), s. 114.

90 Bull (1976), s. 114.

91 Bull (1976), s. 103.

lähtöpisteitä. Toisekseen behavioralistit halusivat laittaa alan moraaliset kysymykset taustalle, kun Wight nosti ne keskiöön. Kolmanneksi behavioralistit halusivat luoda yhden hallitsevan teorian ja hylätä alan keskinäisen tieteellisen debatoinnin. Wight taas näki oman työnsä vain yhtenä osana eri teorioiden ja lähestymistapojen välisiä debatteja, joille tämä ei Bullin mukaan odottanutkaan löytyvän ratkaisua.⁹²

Tämän tutkielman tavoitteena ei ole behavioralistien hengessä luoda yhtä kaiken kattavaa suurteoriaa tai edes vihjata sellaisen olemassaolon mahdollisuudesta seuraavassa kappaleessa käsiteltävästä syystä johtuen. Vaan tämän tutkielman toisena tarkoituksena – maineen käsitteen selvittämisen ohella – on tarjota tarkastelutapa sille, miten alan keskenään eroavaisten ja ristiriitaistenkin käsitteiden välille voitaisiin löytää analysointitapa. Tämän analyysitavan avulla voitaisiin tutkia erilaisten teorioiden käsitteitä ja käsitteenmäärittelyitä ilman, että mitään teoriaa tarvitsisi kruunata kuninkaaksi ja sen käsitteitä ja niiden määrittelyitä ainoiksi oikeiksi. Tällä analyysitavalla teorit voisivat löytää uudenlaisen tavan keskustella keskenään. Wightin edelläkäsitellyn näkemyksen jalanjäljissä voidaan todeta, että kansainvälisen politiikan tutkimuksessa on useita erilaisia teorioita, jotka käyvät kenties loputonta keskustelua toistensa kanssa. Veden ja öljyn tavoin näitä näkökulmia ei ole mahdollista sekoittaa keskenään kaikkein oleellisimmalla tasolla.

Kansainvälisen politiikan tutkimuksen erilaisten näkökulmien yhdistelemisen vaikeutta voi Martin Hollisin esimerkillä verrata mobiiliin, jota kehossa makaava lapsi katselee.⁹³ Lapsi näkee mobiiliin yhdestä kulmasta ja kehdon vieressä seisova vanhempi katselee sitä toisesta vinkkelistä. Näissä näkökulmissa ei ole mitään toisiansa poissulkevaa – niissä katsellaan samaa kohdetta eri kulmista. Hollisin mukaan kansainvälisen politiikan teorit eivät kuitenkaan toimi tällä tavalla. Hänen mielestään ne eivät tarkastele samanlaisen maailman eri puolia, vaan eri maailmoita. Kuten Steve Smith toteaa ”International Relations Theories – Discipline and Diversity” -teoksen johdantokappaleessa, on teorian valinta tietoinen ja siten poliittinen toimi.⁹⁴ Se millaisiin kysymyksiin tutkija haluaa vastauksia riippuu siitä, mistä tutkija itse on kiinnostunut ja mikä hänen maailmankuvassaan kaipaa selittämistä. Teorian valintaa määrittelevät siis tutkijan omat arvot ja uskomukset. Teorit painottavat maailmassa oman näkökulmansa kannalta tärkeitä aiheita ja tutkijan maailmankuvan ja teorian maailmankuvan välillä pitäisi siis vallita jonkinlainen ykseys tai

92 Bull (1976), s. 103–104.

93 Smith, Steve (2007), s. 11.

94 Smith, Steve (2007), s. 4–5.

skisma, sillä toki tutkija saattaa valita teorian sitä haastaakseen tai sen olettamuksia falsifioidakseen. Steve Smith jatkaa:

”On yksinkertaisesti mahdotonta yhdistellä käyttämiämme teorioita, jotta voisimme katsoa kansainvälisten suhteiden maailmaa useammasta näkökulmasta samaan aikaan. Teoriat katsovat erilaisia maailmoita. --- Ei ole mahdollista yhdistää näitä eri tulkintoja kansainvälisistä suhteista, jotta saisi luotua kaikenkattavan teorian kansainvälisestä politiikasta. Teoriat ovat *osa* sosiaalista maailmaa, eikä niitä voida erottaa siitä ja siten ne koostavat tuota sosiaalista maailmaa, jossa me elämme. Jokainen teoria määrittelee eri tavalla tutkittavia ongelmia, ja saattaa määrittellä eri tavalla sitäkin, miten tiedämme noista ongelmista eri tavoin. Siten tarkkailijan sosiaalinen positio vaikuttaa siihen, minkä teorian hän kokee kaikkein käyttökelpoisimmaksi siitä yksinkertaisesta syystä, että tuo positio altistaa tarkkailijan määrittämään joitakin kansainvälisten suhteiden piirteitä ylitse muiden.”⁹⁵ (kursiivi alkuperäisessä tekstissä)

Toinen yksinkertaistetumpi tapa hahmottaa kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioiden runsautta on ajatella niitä erilaisina pallopeleinä.⁹⁶ Jackson ja Sørensen hahmottelevat erilaisia kansainvälisen politiikan teorioita esimerkiksi tenniksenä ja sulkapallona: niiden pelaajat eivät voi pelata samaa peliä ja pelaajia sekä pelejä on mahdoton arvioida keskenään samoilla kriteereillä. Täten on mahdotonta arvioida sitäkään, mikä peli tai pelaaja – siis teoria tai teoreetikko – on paras. Toisen näkökulman mukaan teorioiden paremmuusjärjestykseen asettaminen voisi olla mahdollista, sillä vuosittain eri urheilijoitakin laitetaan paremmuusjärjestykseen lajeista riippumatta, kun valitaan vuoden parhaita urheilijoita, kuten Jackson ja Sørensen huomauttavat.⁹⁷ On myös otettava huomioon se, että erilaiset tavat tutkia todellisuutta kehittyvät eri ajoissa. Ne ovat aikansa lapsia ja niiden kehittymistä ohjaavat ajan trendit – eri ajoissa ollaan kiinnostuneita eri aiheista, esimerkiksi vallitsevasta geopolitiikasta johtuen.

Useat erilaisia maailmoita tutkivat kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoriat merkitsevät sitä, että yhden tai muutaman hyväksytyyn ajattelutavan asemesta vallalla on useampia ortodoksisia lähestymistapoja kansainvälisen politiikan selittämiseen ja ymmärtämiseen. Jos teoriat kerran ovat

95 Smith, Steve (2007), s. 11. Alkuperäinen teksti: ”The theories we use cannot simply be combined together so as to add up to different views of the same world of international relations; instead they actually see different worlds. --- It is not possible simply to add up these various accounts of international relations to get one overarching theory. Theories are *part* of the social world, they can never be separate from it, and thus they constitute the social world in which we live. Each defines the problems to be examined differently, and may well define how we know things about those problems in different ways. Thus the social location of the observer will influence which theory they see most useful, simply because that location will predispose that observer to define some features of international relations as key and others as less relevant.”

96 Jackson, Robert & Sørensen, George (2010), s. 54.

97 Jackson & Sørensen (2010), s. 54.

”osa sosiaalista maailmaa --- [ja] [j]okainen teoria määrittelee eri tavalla tutkittavia ongelmia, ja saattaa määritellä eri tavalla sitäkin, miten tiedämme noista ongelmista eri tavoin” tarkoittaa tämä sitä, että teorioiden erilaiset todellisuuden hahmottamistavat haastavat toisiaan. Usein tällaista haastoa on käyty laajemmissa debatteissa, joita kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoriassa nähdään olleen kolme, neljä tai jopa viisi lähteistä riippuen.⁹⁸ Toiset tutkijat näkevät jatkuvan debatin osana kansainvälisen politiikan tutkimusta, kuten edellä mainittu Martin Wight ja Stephen M. Walt. Walt perustelee tätä pluralismilla artikkelissaan ”International Relations: One World, Many Theories”. Hänen mielestään yksi teoria ei voi selittää monimutkaista maailmanpolitiikkaa, vaan useamman kilpailevan teorian avulla pärjätään paremmin kuin yhdellä oikeaoppisella teoriolla.⁹⁹ Parhaiten maailmantilaa Waltin mielestä selittää varsin perinteinen realismi, joka tosin sekään ei yksistään pysty tarjoamaan kaikkia vastauksia, joten useampi erilainen katsantokanta on tarpeen.¹⁰⁰

On toisenlaisiakin tulkintoja monimuotoisuudesta. Esimerkiksi Robert Keohane on artikkelissaan ”International Institutions: Two Approaches” vaatinut reflektivismiksi ristimältään uudelta kansainvälisen politiikan tutkimuksen haaralta omaa ja selkeää tutkimusohjelmaa ennen kuin se voi vakavastiotettavasti alkaa haastaa perinteisempää rationalistista kansainvälisen politiikan tutkimusta. Keohane odottaa reflektivistisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen osoittavan, että se pystyy ”valaisemaan tärkeitä aiheita maailmanpolitiikassa” tai muuten se jää kansainvälisen politiikan tutkimuksen marginaaliin.¹⁰¹ Keohane ei kuitenkaan suoraan kiistä erilaisten teorioiden tarvetta, vaan toivoo, että rationalismi ja reflektivismi voisivat löytää yhteisen sävelen ja muodostaa synteesiin.¹⁰² Tämä synteesi ei kuitenkaan ole mikä tahansa synteesi, vaan se vaatii reflektivistiseltä tutkimukselta sitä, että se pystyy tuottamaan testattavia teorioita ja ”[e]nnen kaikkea maailmanpolitiikan tutkijoiden, jotka tuntevat vetoa tällaiseen asetelmaan, tarvitsee toteuttaa systemaattisia empiirisiä tutkimuksia, joita ohjailevat heidän ajatuksensa.”¹⁰³ Sanaparit 'testattava teoria' ja 'empiirinen tutkimus' ovat yhdistelmiä, joita iso osa reflektivistisen tutkimuksen harjoittajista ei kuitenkaan pidä hyvän tieteen mittarina – toisin kuin Keohane.¹⁰⁴

98 Esimerkiksi Milja Kurki ja Colin Wight kirjoittavat (2007, s. 19), että debatteja on neljä. Toisaalta saman kustantajan (Oxford University Press) samantyyliisessä kansainvälisen politiikan perusteita läpikäyvässä oppikirjassa Jackson ja Sørensen toteavat debatteja olleen kolme ja neljännen olevan juuri alkamassa (2010, s. 30). Selkeästi vain kolmesta debatista kirjoittavat esimerkiksi Kowert, Kubálková ja Onuf (1996, s.13.). Viimeksimainitut jättävät Kurkeen ja Wightiin verrattuna laskuista pois 1970–1980-luvuilla käydyn realistien, liberalistien ja kriittisten teorioiden välisen kiistan. Viidennen debatin alkamista on pohtinut Chris Brown (Brown, Chris 2007).

99 Walt (1998), s. 30.

100 Walt (1998), s. 43–44.

101 Keohane, Robert, O. (1989), s. 173.

102 Keohane (1989), s. 174.

103 Keohane (1989), s. 174. Alkuperäinen teksti: ”Above all, students of world politics who are sympathetic to this position need to carry out systematic empirical investigations, guided by their ideas.”.

104 Reflektivismillä Keohane viittaa vuonna 1989 ilmestyneessä artikkelissaan laaja-alaiseen, uudenlaista

Keohanen kirjoitus on jalostettu versio hänen puheenjohtajan puheestaan vuoden 1988 International Studies Associationin (ISA) kokoukseen. Steve Smith piti vuonna 2004 samanlaisen puheen, jossa hän korostaa kansainvälisen politiikan teorian monihaaraisuuden tärkeyttä.¹⁰⁵ Smithin perustelun mukaan kansainvälisen politiikan tutkimus on osaltaan ollut luomassa maailmaa, jossa syyskuussa 2001 tapahtuneet New Yorkiin ja Pentagoniin kohdistuneet terrori-iskut ovat mahdollistuneet. Kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria saa Smithin mukaan syyttää itseään varsinkin siitä, että se on erottanut valtion sisäisen ja ulkoisen; talouden ja politiikan; julkisen ja yksityisen; luonnollisen maailman ja sosiaalisen maailman; naisen ja miehen; moraalin ja käytännön; syyn ja seurauksen.¹⁰⁶ Näiden parien erottaminen toisistaan on johtanut siihen, että kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria ei kykene käsittämään isoa osaa maailman väkivallasta, sen syistä ja seurauksista. Esimerkiksi WTC-iskut ja niiden seuraukset eivät ole olleet tutkimuksen hahmotettavissa. Smithin mukaan alan vallitseva ontologia on ollut vahvojen ja valtaapitävien sanelema ja sen metodologia ja epistemologia ovat tukeneet tällaista identiteetin ja rationalismin tulkinnoillaan.¹⁰⁷ Tällaisenaan tutkimus on ollut toteuttamassa sellaista maailmaa, jossa syyskuun 2001 terrori-iskut ovat olleet mahdollisia, sillä se on keskittynyt vain osaan maailman väkivallasta ja korostanut kansallisvaltiota yksittäisen yksilön ohitse.¹⁰⁸ Smithin tulkinnan mukaan kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoria kaipaa vieläkin useampia erilaisia ääniä ja painotuksia. Nykyään esimerkiksi feministinen kansainvälisen politiikan tutkimus tai queer-metodit pyrkivät vastaamaan näihin erotteluihin.

Tutkimusala on siis hajautunut, mutta sen hajautumisen vauhdista, suunnasta ja merkittävydestä ollaan montaa mieltä, kuten edellä ollut katsaus osoittaa. Mutta mitä seurauksia tällä hajautumisella on? Eräs suosittu kielikuva kansainvälisen politiikan teorioiden hajoamisen kuvailemiseksi on ajatus tutkimuskentästä Babylonin tornina.¹⁰⁹ Esimerkiksi Margaret G. Hermann kirjoittaa, että:

kansainvälistä politiikan tutkimusta tehneeseen joukkoon, joka korosti intersubjektiviivista merkitystä ja rationalistisen, intressejä korostavan tutkimuksen haastamista (ks. Keohane 1989, s. 160–161). Tällä joukolla on myöhemmin alettu tarkoittaa muun muassa konstruktivisteja ja post-strukturalisteja. Näitä tutkimussuuntauksia on kutsuttu myös post-positivistisiksi (ks. Lapid, Yosef 1989). Reflektivistisen tutkimuksen ja positivismin yhteydestä on olemassa omasta näemyksestäni eriäviä tulkintoja esimerkiksi Heikki Patomäellä ja Colin Wightilla (Ks. Patomäki & Wight 2000, s. 216).

105 Näiden kahden puheen eroja vertailevat esimerkiksi Dunne, Tim, Hansen, Lene ja Wight, Colin (2013), s. 414.

106 Smith, Steve (2004), s. 510.

107 Smith (2004), s. 513.

108 Smith (2004), s. 514–515.

109 Ks. esim. Herrmann, G., Margaret (1998), Lapid, Yosef (1989) ja Kowert, Paul, Kubálková, Vendluka & Onuf, Nicholas (1998).

”Metaforisesti he, jotka tutkivat kansainvälisiä suhteita, puhuvat nyt eri kieliä, joiden kielioppijärjestelmät eroavat toisistaan ja perustuvat siihen, mitä tutkijat pitävät tutkimisen arvoisena, miten he uskovat, että tätä pitäisi tutkia ja jopa siihen, pitävätkö he kyseisen kysymyksen tutkimista mahdollisena. Ongelmaksi on muodostumassa se, että harvat meistä ovat kaksi- tai monikielisiä tai että me emme näe juurikaan arvoa sellaisessa. Kansainvälisen politiikan kentästä on tullut hieman kuin Babylonin torni, joka on täynnä kakofonisia ääniä ---.”

110

Alkuperäinen tarina tornista löytyy Raamatun vanhan testamentin Mooseksen ensimmäisestä kirjasta ja se kertoo siitä, kuinka samaa kieltä puhuvat ihmiset alkoivat rakentaa taivaaseen yltävää tornia. Jumala näki tämän ja hajotti tornin, jolloin ihmiset hajaantuivat eri puolille maailmaa ja heidän kielensä menetti ykseytensä.¹¹¹ ”Kaupunki sai nimen Babylon, sillä siellä Herra sekoitti ihmisten kielen ---.”¹¹² Babylonin (hepreaksi Babel) nimi muistuttaa hepreankielistä sanaa *balal*, joka tarkoittaa sekoittamista.¹¹³ Kun Hermann kirjoitti tekstiään – joka sekin oli ISA:n puheenjohtajan puhe vuoden 1998 kokouksessa – ”One Field, Many Perspectives: Building the Foundations for Dialogue”, vallitsi kansainvälisen politiikan tutkimuksen alalla hänen mukaansa turhautuminen tutkimuskentän ”anarkistiseen” luonteeseen, joka johti keskinäisen ymmärryksen puutteeseen erilaisten tutkimussuuntausten välillä.¹¹⁴ Sen sijaan, että Hermann olisi ehdottanut tähän anarkian tilaan ratkaisuksi jotain keskusjohtoista hallitsijaa,¹¹⁵ kuten kaikkien yhdessä hyväksymää ontologiaa, metodologiaa tai epistemologiaa, hän vetosi alan sisäisen dialogin puolesta.¹¹⁶ Toimijoiden keskinäinen ymmärrys toisiaan kohtaan paranisi Hermannin mukaan esimerkiksi eri tutkimussuuntausten rajoja ylittävillä seminaareilla.¹¹⁷

Kielelliseen kuvaan Babylonista turvautuvat myös Paul Kowert, Vendluka Kubálková ja Nicholas Onuf, jotka aloittavat toimittamansa kirjan ”International Relations in a Constructed World” samantyyppisellä esimerkillä Babylonin tornista.¹¹⁸ Heidän mielestään alan sisäisten murteiden määrä on kasvanut sellaisella vauhdilla ja sellaisiin mittoihin, että keskenään useimmiten englantia

110 Hermann (1998), s. 605–606. Alkuperäinen teksti: ”Metaphorically, those studying international affairs now speak a variety of languages with distinct kinds of grammatical structures based on what they believe should be studied, how they believe it should be studied, and even whether or not they believe that it can be studied. The problem has become that not many of us are bilingual or multilingual nor do we see much relevance in being such. The field of international studies has become a little like the Tower of Babel, filled with a cacophony of different voices --- .”

111 Raamattu (1992), 1. Moos. 11:1–9.

112 Raamattu (1992), 1. Moos. 11:9.

113 Raamattu (1992), 1. Moos. 11:9.

114 Hermann (1998), s. 606.

115 Hermann (1998), s. 606.

116 Hermann (1998), s. 617.

117 Hermann (1998), s. 618.

118 Kowert, Kubálková & Onuf (1998), s 3.

puhuvat alan tutkijat eivät enää ymmärrä toisiaan.¹¹⁹ Kirjoittajien mielestä tutkijoiden kielen ykseydelle olisi tilausta ja se olisi heidän mielestään mahdollista. Kielen pitäisi heidän mukaansa olla ymmärrettävää paitsi alan tutkijoiden keskuudessa, mutta myös kansainvälisen politiikan tutkimuksen saloihin vihkiytymättömälle käsitettävää.¹²⁰ Kowert, Kubáľková ja Onuf luovat kirjassaan yleiskatsauksen konstruktivistiseen tutkimukseen ja sen eri käännteisiin. Kun konstruktivistit esittävät kansainvälisen politiikan tutkimuksen omaksuvan yhteisen kielen ja sille vielä sellaiset murteet, joita kaikki voivat ymmärtää, voitaneen olettaa, että he haluavat luoda konstruktivismiin kielestä sellaisen. Tässä tutkielmassa ei pyritä luomaan konstruktivismista kaikkien ymmärtämää ja hyväksymää kieltä, mutta Kowertin, Kubáľkován ja Onufin sekä Hermannin näkemys kielellisestä hajautuneisuudesta herättää kysymyksen siitä, miten tätä hajautuneisuutta voitaisiin yhtenäistää, mikäli se ongelmaksi koetaan. Tämän tutkielman tapa tutkia kahden eri teorian käyttämää määritelmää maineesta on pyrkimys vastata tähän hajanaisuuteen.

Olen tässä luvussa käsitellyt kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorian kentän hajautuneisuutta ja pohtinut sen syitä. Tämän luvun sivuilta piirtyvä kuva kansainvälisen politiikan tutkimuksesta on ainakin yhden suuren teorian toivojien mielestä varsin lohduton, mutta tässä piirretty kuva tukee omaa tutkielmaani ja sen näkökulmia käsitteiden hajanaisuuden tutkimukseen. Itse ajattelen kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoriaa todella suurena ikkunaruuutuna. Ruudulla on rajat, sillä aivan kaikki mahdolliset tutkimusaiheet eivät voi liittyä kansainväliseen politiikkaan, vaan jäävät karmien ulkopuolelle. Tutkimuksen alku ja sitä seuranneet ensimmäiset debatit ovat aloittaneet ikkunaruuudussa säröilyn. Uusia säröjä syntyy, kun tutkimus kerrallaan ikkunaan heitellään pikkukiviä ja aiheutetaan uusia säröjä. Säröily leviää pitkin ikkunaruuutua saaden mitä mielikuvituksellisimpia muotoja ja yhdistäen säröjä, joiden yhdistymistä ei olisi saattanut etukäteen tietää. Säröt muuttavat näkemäämme todellisuutta – eivätkä vääristäen, vaan muokaten fyysisen ja todellisen todellisuuden ahtaita näkemisentapoja. Yhdessä kiviä heittelemällä koko kansainvälisen politiikan tutkija- ja asiantuntijayhteisö muokkaa sitä todellisuutta, jota katsoo. Mutta eteneekö joku särö lopulta niin pitkälle, että se laukaisee ikkunan ulkoreunojen lasia koossapitävän jännitteen ja irrottaa ikkunan sitä pokissa kiinnipitävästä kitistä? Räsähtääkö koko ikkunaruuutu rämisten katuun?

Omassa mielikuvassani kaksi asiaa herättää kysymyksiä. Ensinnäkin: Onko kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioiden eteneminen ja yhdistyminen näennäisen sattumanvaraista samalla

119 Kowert, Kubáľková & Onuf (1998), s. 3.

120 Kowert, Kubáľková & Onuf (1998), s. 4.

tavalla kuin särön eteneminen lasissa? Toisekseen: Miksi erilaisten tutkimussuuntausten ja debattien eteneminen kansainvälisen politiikan tutkimuksen kehityksen sisällä olisi negatiivissävyyteisesti rikkoutumista ja loppujen lopuksi mahdollisesti uhkaksi koko tieteenalan olemassaoloa? Näistä jälkimmäiseen vastaan siten, että säröt eivät ole pelkästään negatiivisia, vaan näen ne positiivisina, vallitsevaa yhtenäistä maailmankuvaa haastavina tekijöinä, jotka eivät tunne minkäänlaista kiitollisuudenvelkaa kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorialle. Mikäli säröjen lopputuloksena on kansainvälisen politiikan tutkimuksen rämistäminen katuun, säröt tekevät sen mielellään, sillä se on vain välivaihe matkalla kohti totuudellisuutta. Ensimmäiseen epävarmuuteeni eli teorioiden etenemisen ja kehittymisen sattumanvaraisuuteen vastaan: kyllä, teorit vievät kansainvälisen politiikan tutkimusta osittain sattumanvaraisesti eteenpäin. Ne nimittäin ovat tekijöidensä eli alan tutkijoiden ja asiantuntijoiden summaa suurempi tulo ja särön saamaa suuntaa, nopeutta tai särön matkalle sattuvien mutkien määrää tai kääntymiskulmaa on mahdotonta tietää täydellisesti etukäteen, vaikka tämä uusi näkemistämme muokkaava särö onkin yhdessä aiheutettu. Mutta minkä särön – eli teorian tai lähestymistavan – todellisuuden tulkintaan tutkijan pitäisi sitten valita? Ja valitahan tutkijan täytyy, sillä erilaiset teorit tutkivat erilaisia todellisuuksia ja vastaavat erilaisiin kysymyksiin. Eri kysymys on sitten se, miten vapaa tuo tutkijan valinta lopulta on. Ohjaako sitä jokin kansainvälisen politiikan tutkimuksen *Zeitgeist*, jonka hengessä on suotavaa tutkia yhdellä teorialla, mutta ei toisella? Tai näkevätkö eri ajat todellisuuden eri tavoin ja siten painottavat siihen hetkeen sopivia näkökulmia? Tämä laaja ja hyvin mielenkiintoinen kysymys ei kuitenkaan ole tämän tutkielman puitteissa merkittävä.

Jo pari kertaa aiemmin siteeratun Steve Smithin toteamus teoriasta *osana* sosiaalista maailmaa on teorian valitsemisen kannalta merkittävää. Tutkija valitsee teoriaa valitessaan myös todellisuuden – näitä kahta ei voi erottaa toisistaan.¹²¹ Tosiasiat katsotaan, 'kerätään' ja tulkitaan tiettyjen teorioiden lävitse. Jackson ja Sørensen puhuvat teorioista linsseinä, joiden lävitse maailmaa katsotaan.¹²² Maailmasta keskusteleminen, sen kuvaileminen ja tutkiminen tapahtuu tosiasioiden kautta, mutta se, mitä tosiasioita valitsemme keskustelumme, kuvailumme tai tutkimuksemme aiheiksi ei ole samantekevää – se on teorioiden värittämää. Banksin mukaan faktat valitaan suuremmasta tosiasioiden joukosta ja teorianamme määrittää sitä, mitä faktoja valitsemme. Teorianamme määrittää näitä faktoja, sillä ne ”sopivat käsitteisiimme, käsite sopii teoriaan ja teoria sopii perustana olevaan maailmankatsomukseen”.¹²³ Teoria ja maailma vaikuttavat toisiinsa, mutta itse teoriaa valitessa

121 Banks, Micheal (1985), s. 7.

122 Jackson & Sørensen (2010), s. 53.

123 Banks (1985), s. 7.

pitää miettiä sitä, mitkä ovat analyysin yksiköt, mitkä ovat niiden väliset linkit ja mikä on analyysintaso.¹²⁴ Tämä Banksin näkemys teorioiden roolista tosiasioiden määrittäjinä käsitteiden kautta tarjoaa edellisessä luvussa käsitellyn Guzzinin lisäksi toisen näkökulman käsitteiden, teorioiden ja todellisuuden väliseen suhteeseen. Guzzinille käsitteet olivat teoriasidonnaisia ja ”neutraaleiden” käsitteiden luominen oli mahdotonta. Banks heittää keitokseen vielä tosiasiat, jotka liittyvät käsitteisiin ja teorioihin. Tämä näkökulma vielä vahvistaa sitä, että käsitteet eivät ole teorioistaan irrotettavissa ja muissa teorioissa käytettävissä, sillä silloin teorioiden avulla kerätyt faktat eivät olisi sopivia kyseiseen teoriaan. Mutta Guzzinin tavoin Banks ei kiellä sitä, etteikö käsitteitä silti voitaisi tutkia ja tämän tutkielman tapauksessa vertaillakin eri teorioiden välisiä käsitteenmäärittäjäeroja.

Tässä luvussa on käsitelty rinnakkain kahta asiaa: kansainvälisten suhteiden tutkimuskentän pluralismia ja teorioiden logiikkaa. Nämä eivät ole toisiansa poissulkevia ulottuvuuksia, vaan toisiansa täydentäviä. Teorioiden monimuotoisuus ja monilukuisuus ovat tervetulleita piirteitä monimutkaisen maailmamme selittämisen helpottamiseksi. Se, että teorianvalinta on kokonaisvaltainen ratkaisu – teoria määrittelee näkökulman todellisuuteen, tosiasioiden keräämiseen ja käsitteiden käyttämiseen – ei poista pluralismin tarpeellisuutta. Tässä tutkielmassa kannatan kansainvälisten suhteiden tutkimuksen pluralismia. Edellä esitetyistä argumenteista vahvimpana pidän Stephen M. Waltin näkemystä siitä, että yksittäiset teoriat eivät kykene selittämään yhä monimutkaisemmaksi käyvää todellisuutta, mutta en Waltin tapaan ole valmis nostamaan realismia kaikkein käyttökelpoisimmaksi teoriaksi. Keohanen näennäinen kädenojennus reflektivistien suuntaan näyttäytyy viekkaalta yritykseltä kamppailua nämä perinteistä kansainvälisten suhteiden tutkimusta haastavat näkökulmat niiden omilla aseilla: testattavuuden ja empirian kyseenalaistamisella. Keohane nimittäin vaatii näiltä teorioilta tai tutkimussuuntauksilta ominaisuuksia, joita ne yrittävät tutkimuksessa kyseenalaistaa.

Vaikka kannatankin pluralismia ja pidän useampia eri näkökulmia tutkivia teorioita parempana vaihtoehtona kuin yhtä kaikkea selittävää teoriaa, ehdotan että pluralismillakin on heikkoutensa. Sen heikkous on edellä käsitelty Babylonin torni -ongelma, jossa aiemmin toisiaan ymmärtäneet toimijat eivät enää voi käsittää toisiansa muuttuneen kielen vuoksi. Hajautuneet käsitteet ja useat erilaiset tavat määritellä samoja käsitteitä heikentävät nähdäkseni kansainvälisen politiikan tutkimuksen tehoa, koska kielellä ja käsitteillä on elintärkeä rooli ajattelumme välineenä. Tutkimuksen tehon lisäämisellä viitataan siihen, että kun tutkimuskentällä on parempi käsitys siitä,

124 Banks (1985), s. 8–9.

miten jotakin käsitettä on tutkittu ja mitä yhteistä ja mitä eroa eri teorioiden käsitteillä ja niiden määrittelyllä on, sitä enemmän käsitteistä voidaan saada irti. Tämän tutkielman panos kansainvälisen politiikan tutkimuskenttään on yritys tuottaa tapa, jolla käsitteitä voitaisiin analysoida siten, että niistä löydettäisiin teoriarajojen yli kulkevia yhteisiä nimittäjiä. Tarkoitus ei ole, että kaikki käyttäisivät samoja käsitteitä, mutta tämä tutkielma tarjoaa tavan tutkia sitä, millaisia erilaisia 'versioita' käsitteestä on liikkeellä ja mitä yhteistä ja eroa näillä erilaisilla käsitteen määritelmillä oikein on. Näiden versioiden ymmärtämisellä tutkimukseen saatettaisiin löytää uusia kiintopisteitä: käsitteitä, joita useammat teoriat käyttävät. Tässä erilaiset samojen käsitteiden ympärillä pyörivät teoriat nähtäisiin toisiaan täydentävinä. Tutkimuksen keskiöön nousisi käsitteitä, joita eri teoriat tutkivat eri näkökulmista, mutta siten, että ne ymmärtävät toisiaan ja osaavat paremmin kiinnittää toisten teorioiden määritelmät samasta käsitteestä omaan teoriaansa.

4. METODOLOGIA

Seuraavaksi käsittelen oman tutkielmani metodia metodologisesta näkökulmasta. Metodi ”on sääntöjen ohjaama menettelytapa, jonka avulla tieteessä tavoitellaan ja etsitään tietoa tai pyritään ratkaisemaan käytännön ongelma.”¹²⁵ Metodologia ei ole kaikkien tieteellisen tutkimuksen metodien kattokäsite tai erilaisia tutkimustapoja tarkoittava yleisnimike. Metodologia tarkoittaa metodien tutkimusta ja siinä on kyse ”menetelmäopillisista periaatekysymyksistä.”¹²⁶ ”Metodologian käsite ei siis näin ymmärrettyinä ole yksittäisten tutkimustekniikoiden ja metodien tutkimusta vaan näiden metodien taustalla olevien oletusten ja lähtökohtien selvittelyä.”¹²⁷

4.1. Käsiteanalyysi

Käsiteanalyysi on eräs analyysin muoto. Analyysi on filosofian perustyökaluja¹²⁸ ja yleensä analyysilla puretaan pienempiin osiin jotakin, joka tavallisesti otetaan annettuna. Filosofian perustyökalun ohella analyysia käytetään myös muissa tieteissä. Analyysin filosofinen käyttötapa eroaa esimerkiksi luonnontieteen analyysista kohteensa vuoksi, sillä filosofisen analyysin kohteena on *käsite*^{129, 130}. Tällä tavalla saatetaan avata tutkimuskohdetta. Tutkimuksen kohdetta voidaan sen purkamisen jälkeen hahmotella rekonstruoimalla purettu ilmiö uudestaan kasaan esimerkiksi synteessin avulla.¹³¹ Mutta analyysejakin on monenlaisia ja moneen tarpeeseen.

Kolme seuraavaa lyhyttä kuvausta kertovat käsiteanalyysin (conceptual analysis, concept analysis) tarkoituksesta. Käsiteanalyysin tavoitteena on tehdä ”käsitteiden ja käsitejärjestelmien purkamista ja tutkimista, analyysia”.¹³² ”Käsitetutkimuksen tarkoituksena on löytää ja selventää ajattelun

125 Hirsjärvi, Sirkka (2007a), s. 178.

126 Hirsjärvi (2007a), s. 178–179.

127 Hirsjärvi (2007a), s. 179.

128 Beaney, Michael (2014).

129 Käsite on muutakin kuin sanan synonyymi. ”Käsite on se, mitä ymmärretään termillä, erityisesti predikaatti” (The Oxford Dictionary of Philosophy, *concept*). Tässä määritelmässä huomattavaa on se, että filosfiassa *termillä* viitataan usein käsitteeseen eli niitä käytetään synonyymeina. Toisekseen predikaatti ei tarkoita lauseenjäsenistä verbiä, joka siitä suomen kielessä tulee ensimmäisenä mieleen. Predikaatilla tarkoitetaan ominaisuutta (Orilia, Francesco & Swoyer, Chris 2011). Huomattavaa on se, että kaikki eivät käytä sanoja *käsite* ja *termi* toistensa synonyymeina (ks. muun muassa Nupponen, Anita (2003), s. 14–17).

130 King, Jeffrey, C. (1998), s. 155.

131 Beaney (2014).

132 Ahonen & Kallio (2002), s. 60.

välineitä.”¹³³ ”*Käsitteen analysointi* tarkoittaa sen mielen eli intension erittelyä, toisin sanoen intensioon kuuluvien käsitteiden tunnistamista ja näiden keskinäisten suhteiden osoittamista” (kursiivi alkuperäisessä).¹³⁴ Edellä luetellut kolme näkemystä käsiteanalyysistä tai käsitteen analysoinnista ovat ytimeltään samanlaisia: niissä tutkimuksen kohteena on käsite ja tutkimuksen tapana jonkinlainen analyysi. Näistä Tammisen näkökulma käsitteiden tutkimiseen on kaikista suurpiirteisin, sillä tarkoituksena on ”löytää ja selventää ajattelun välineitä”. Ahonen ja Kallio kirjoittavat sekä käsitteistä että kokonaisista käsitejärjestelmistä, kun taas Kakkuri-Knuutila lähestyy käsitteiden analysointia semioottisemmasta lähtökohdasta, sillä hän kirjoittaa käsitteen intension erittelemisestä. Näistä malleista tämän tutkielman käsiteanalyysia lähimpänä ovat Tamminen ja Ahonen sekä Kallio. Tässä tutkielmassa ei nimittäin analysoida mainetta semanttisesta näkökulmasta eli merkkien merkityksen kautta, vaan tarkoituksena on purkaa maineen käsitettä sen piirteiden perusteella ja pyrkiä selventämään sen sisältöä. Lähestyn käsitteen analysointia tutkielman tutkimuskysymyksen kautta: mitä on maine kansainvälisen politiikan tutkimuksessa? Kakkuri-Knuutilan, Tammisen ja Ahosen sekä Kallion avaukset käsiteanalyysistä eivät vielä vie tämän tutkielman metodin kanssa kovin pitkälle, mutta nämä kolme lyhyttä tiivistystä kuvastavat käsiteanalyysin siunausta ja kirousta: käsiteanalyysi on laaja-alainen tutkimusote tai metodi, jonka määrittelystä ei ole saavutettu yksimielisyyttä. Ja tämän määrittelyn monimielisyyden vuoksi teenkin tässä luvussa kattavamman katsauksen käsiteanalyysistä kuin tekisin siinä tapauksessa, jossa tutkielmani metodi olisi hyvin tarkkapiirteinen ja nopeasti selvitettävä.

Käsiteanalyysin vähäistä metodologista pohdintaa saattaa selittää juuri se, että sen rooli selvänä tutkimuksen metodina ei ole yksiselitteinen. Anu Puusa pohtii liiketaloudellista tutkimusta käsittelevässä artikkelissaan sitä, onko käsiteanalyysi enemmän metodi vai yleinen lähestymistapa,¹³⁵ ja samaa keskustelua käyvät tässä luvussa myös muut tutkijat. Puusan mukaan käsiteanalyysistä on tarjolla hyvin vähän metodologista kirjallisuutta liiketaloustieteen piirissä, ja se on johtanut siihen, että sitä on käytetty varsin vähän tutkimuksessa.¹³⁶ Olkoonpa käsiteanalyysi sitten tutkimusote tai metodi, Puusan mielestä sen yleisenä pyrkimyksenä on, se että: ” --- käsiteanalyysin avulla jäsennetään tutkimuksen kohteena olevaa käsitettä, pyritään ymmärtämään siihen liitettyjä merkityksiä ja selkeytetään sen suhdetta lähikäsitteisiin.”¹³⁷ Kun tämä ja yllä esiteltyt melkoloilla yleiset pyrkimykset käsiteanalyysin tavoitteista on julkilausuttu, voidaan todeta, että käsiteanalyysin

133 Tamminen, Rauno (1993), s. 145.

134 Kakkuri-Knuutila (1998), s. 335.

135 Puusa, Anu (2008), s. 38.

136 Puusa (2008), s. 35.

137 Puusa (2008), s. 35.

lisäksi on useita muitakin tapoja tutkia käsitteitä. Esimerkiksi Ahonen ja Kallio esittelevät kolme erilaista käsitetutkimuksen tapaa: käsiteanalyysi, tulkitseva käsitetutkimus ja kuvaileva käsitetutkimus.¹³⁸ Näiden lisäksi voidaan lisätä listaan ainakin käsitehistoria. Käsitehistoriaa eivät kaikki sen käyttäjät miellä metodiksi, vaan asenteeksi.¹³⁹ Joka tapauksessa ”[k]äsitehistoriassa ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka käsitteitä on luotu, kuinka niille on annettu erilaisia merkityksiä ja kuinka käsitteiden hallinnasta ja oikeasta käytöstavasta on käyty ja käydään kamppailua.”¹⁴⁰ Tämän tutkielman tarkoituksena ei ole tutkia maineen käsitehistoriaa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tehtävä saattaisi olla tarpeellinen, mutta ei tässä työssä.

Käsiteanalyysin tarkoituksena on siis selvittää käsitteitä tai kokonaisia käsitejärjestelmiä, mutta tätä työtä voidaan tehdä monella eri tavalla. Tamminen mukaan käsiteanalyysissa ” --- pyritään keksimään käsitteitä, jotka olisivat merkitysintensiivisiä ja joiden sisäiset periaatteet ja siltaperiaatteet¹⁴¹ olisivat tunnettuja. Lisäksi käsitteiden tulisi jäsentyä *hierarkkisesti* työmuistin tarpeisiin” (kursiivi alkuperäisessä tekstissä).¹⁴² Tamminen siis lähestyy käsiteanalyysia tieteentekemisen työkaluna ja näkee käsitteiden analysoinnin osana tutkimusta, ei niinkään omana tutkimusalanaan. Käsitteiden keksiminen ei kuulosta järin tieteelliseltä lähestymistavalta käsitteiden analysointiin. Tamminen tarkoituksena lienee se, että tutkija yrittää kehitellä oman käsillä olevan tutkimuksensa tarpeisiin sopivia käsitteitä. Tällöin käsiteanalyysi ja käsitteiden 'keksiminen' on nimenomaan osa jotain laajempaa työtä. Tällainen tieteellisen työkalun rooli onkin käsiteanalyysille varsin tyypillinen. Tamminen mukaan käsiteanalyysia on useimmiten käytettävä tutkimuksessa ja ”sitä sisältyy välttämättä koettelevan tutkimuksen¹⁴³ määritelmiin ja teoriakehittelyihin sekä tulkitsevan tutkimuksen teoretisointiin tai kohteen kielen oppimiseen.”¹⁴⁴ Toisaalta käsitetutkimus saattaa paisua hänestä niin suureksi, että siitä tulee oma työnsä. Käsiteanalyysin tarpeellisuutta tieteen tekemisessä korostaa se, että tieteessä käsitteiden pitää olla tarkasti määriteltyjä.¹⁴⁵ Tällä käsitteiden tarkalla määrittelyllä pyritään siihen, että tutkittavat kohteet ovat selvästi artikuloitavissa. Käsitteiden tarkkaan määrittelyyn tieteessä liittyy myös edellisessä luvussa läpikäyty laaja keskustelu siitä, että jokainen teoria määrittää käsitteensä omalla tavallaan. Tällöin

138 Ahonen, Ari & Kallio, Tomi, J. (2002), s. 59.

139 Hyvärinen, Matti ym. (2003), s. 9.

140 Hyvärinen, ym. (2003), s. 10.

141 Sisäisillä periaatteilla Tamminen viittaa siihen, mitä käsite tarkoittaa ja mistä se koostuu. Siltaperiaate taas viittaa hänen mukaansa käsitteen suhteeseen sen lähikäsitteisiin.

142 Tamminen (1993), s. 147.

143 ”Koettelevassa tutkimuksessa etsitään syy-seuraussuhteita, jotka ovat toistettavissa. Ihanteena on luonnonlaki eli sääntö, joka aina pätee tietyissä oloissa. Maailmasta yritetään myös muodostaa kokonaiskuvaa tällaisten sääntöjen avulla” (Tamminen, 1993, s. 117).

144 Tamminen (1993), s. 145.

145 Tamminen (1993), s. 146.

tieteellisessä tekstissä on syytä kertoa tarkasti se, millaista käsitteenmäärittelyä tällä kertaa käytetään ja mitä käsitteen pitäisi ymmärtää sisältävän. Kaikkien käsitteiden määrittely tieteessäkin on kuitenkin mahdotonta, sillä tämä työ olisi loputonta. Jossain vaiheessa käsitteitä on tieteessäkin Tammisen mukaan jätettävä intuitiivisestikin tajuttaviksi. Tässä tutkielmassa ei ole käsiteanalyysin lisäksi tutkimustehtäviä, joita varten tarvitsisin kokonaan uudenlaisia käsitteiden määritelmiä.

Myös Ahonen ja Kallio lähestyvät käsiteanalyysia yhtenä tutkimuksen tekemisen osasena. Heistä ”[k]äsiteanalyysi on käytännössä väistämätön osa kaikkea tutkimusta. Ajoittain käsiteanalyysi voi siis kuitenkin muodostua *tutkimusotteeksi*” (kursiivi alkuperäisessä).¹⁴⁶ Varsinkin tutkimusaloilla, joilla samoja sanoja käytetään eri merkityksissä, on käsiteanalyysilla heidän mielestään paikkansa. Tällaista voisi olla siis esimerkiksi kansainvälisen politiikan tutkimus, jossa samat käsitteet esiintyvät hyvinkin erilaisissa teorioissa, kuten Guzzinin aiemmin esitetty esimerkki anarkiankin käsitteen määritelmistä osoittaa. Ahosen ja Kallion mukaan käsitteiden ja käsitejärjestelmien analysoinnin tarkoituksena on ennen kaikkea ”käsitteiden merkitysten selkiyttäminen tai merkitysintensiivisten ja selkeiden käsitteiden tuottaminen.”¹⁴⁷ Tässä palataan jälleen edellämainittuun tieteellisen työn vaatimukseen käsitteiden selkeästä määrittelemisestä. Varsinainen tapa tehdä käsiteanalyysia riippuu Ahosen ja Kallion mukaan siitä ajatellaanko se metodina vai tutkimusotteena ja käsiteanalyysin identiteetti metodina tai tutkimusotteena taas määräytyy heistä sen mukaan, miten laajasti käsiteanalyysi määritellään.¹⁴⁸ Tätä samaa käsiteanalyysin roolia metodina ja tutkimusotteena pohtii myös Puusa.¹⁴⁹ On paikallaan avata sitä, mitä Ahonen ja Kallio tarkoittavat jaottelulla tutkimusotteisiin ja metodeihin, sillä se auttaa ymmärtämään käsiteanalyysin roolia tutkimuksessa.

4.1.1. Käsiteanalyysi – metodi vai tutkimusote?

Ahonen ja Kallio ovat hahmotelleet liiketaloustieteellisen alan metodologiakeskustelua ”Liiketaloustieteellisellä metodologia-apparaatilla”.¹⁵⁰ Sen ylimmällä portaalla on tiedonintressi,

146 Ahonen & Kallio (2002), s. 16.

147 Ahonen & Kallio (2002), s. 16.

148 Ahonen & Kallio (2002), s. 81.

149 Puusa (2008), s. 38.

150 Ahosen ja Kallion kirjoitus on tarkoitettu pääasiassa liiketaloustieteellisen tutkimuksen käyttöön, mutta tällaisille yleiselle tieteelliselle keskustelulle sen kohdeyleisöllä tai lähtökohdilla ei ole nähdäkseni merkitystä.

seuraavalla portaalla paradigma, jonka alla on tutkimusote ja alimpana sijaitsee metodi.¹⁵¹ 'Liiketaloudellistieteellinen metodologia-apparaatti' toimii siten, että yllä oleva porras määrittää alemmaa. Yhteiskuntatieteilijä Jürgen Habermasin tiedonintressiteorian¹⁵² mukaan nimetty ylin taso määrittää paradigmaa, joka on tieteenfilosofi Thomas S. Kuhnin termi, jolla hän kuvailee 'normaalia tiedettä'.¹⁵³ Ahosen ja Kallion apparaatissa paradigmoja ovat muun muassa positivistinen, tulkinnallinen ja kriittinen paradigma. Ahosen ja Kallion apparaatin kolmannella tasolla on tutkimusote ja alimmalla metodi, joten tutkimusote on laajempi käsite ja määrittää metodia. Tässä apparaatissa Ahonen ja Kallio ovat sijoittaneet käsiteanalyysin juuri tutkimusotteeksi ja tutkimusote on siis paradigman ja metodin välissä. Ahosen ja Kallion mielestä apparaatti toimii varsin hyvin empiirisen tutkimuksen kohdalla. Empiirisessä tutkimuksessa käsitteet ovat usein mitattavia ja ne toimivat tutkimuksen mittaristona. Käsiteanalyysi on silloin työtä, jonka perusteella mittaristoa kehitetään. Mutta kun tutkija ottaa kriittisemmän tai ei-empiirisen tutkimuksen tehdäkseen, apparaatti ei toimi tutkimusotteen kohdalla.¹⁵⁴ Tämä johtuu siitä, että tutkimusotteiksi Ahonen ja Kallio ovat valinneet käsiteanalyysin ohella sellaisia otteita, jotka eivät sovellu kriittisen tai ei-empiirisen metodin ja paradigman välittäjäksi. Ahonen ja Kallio kysyvät, tarvitaanko erikseen tutkimusote-kategoriaa vai riittääkö pelkkä metodi paradigman ja tutkimusintressin oheen.

Metodina käsiteanalyysin rooli onkin selkeämpi. Ahonen ja Kallio nojaavat Juha Näsiin, joka esittää käsiteanalyysille kahta erilaista toteutusmallia, kun sitä kohdellaan metodina. Ensimmäinen Näsin malli on nelivaiheinen ja siinä tutkija aloittaa työnsä tietopohjan muodostamisella.¹⁵⁵ Tässä vaiheessa tutkijan tehtävänä on tutkia sitä, ketkä ovat kyseessä olevan käsitteen kanssa työskennelleet. Toisessa vaiheessa tutkija tekee ”ulkoisen analyysin”, jossa tutkijan työnä on erotella varsinaisen tutkimuksen kohteena oleva käsite sen lähikäsitteistä. Kolmannessa vaiheessa suoritetaan sisäinen analyysi, jonka aikana tutkijan työlistalla on useiden samasta käsitteestä esitettyjen näkemysten etsiminen ja niillä ”spekulointi”. Viimeisessä vaiheessa muodostetaan

151 Ahonen & Kallio (2002), s. 84.

152 Jürgen Habermasin tiedonintressien teoria haastaa objektiivisen tieteen roolin. Tiedonintressien taustalla on ajatus siitä, että tieto on aina intresseistä syntynyttä. Tiedonintressit ovat tekninen, praktinen ja emansipatorinen. Näistä ensimmäinen liittyy työhön, toinen kieleen ja kolmas valtaan ja niiden tiedontuottamisen tavat ovat erillaisia, sillä ensimmäinen tuottaa informaatiota, toinen tulkintoja ja kolmas analyysia. Tekninen tiedonintressi liittyy empiiris-analyttiseen tieteseen, käytännöllinen liittyy historiallis-hermeneuttiseen tieteseen ja emansipatorinen kriittiseen tieteseen. (Habermas, Jürgen 1987, s. 301–317). Kirjasessaan Ahonen & Kallio ovat sekoittaneet toisen tiedonintressin sen tieteelliseen perinteeseen, sillä he kirjoittavat, että tiedonintressejä olisivat tekninen, hermeneuttinen ja emansipatorinen (Ahonen & Kallio, 2002, s. 84).

153 Ks. Kuhn, Thomas, S. (1996), esim. s. 10. Paradigma on tieteenharjoittajista vakuuttava vaihtoehto tieteentekemiseen muiden mahdollisten tapojen joukosta ja silti tarpeeksi avoin, jotta se mahdollistaa luovan toiminnan. Paradigma sisältää lait, teorit, sovellutukset ja instrumentaation.

154 Ahonen & Kallio (2002), s. 85–86.

155 Näsi, Juha (1980), s. 12–13.

ratkaisu. Ahosen ja Kallion mukaan Näsin käsiteanalyysin pohjalla ongelmanratkaisu¹⁵⁶ ja käsiteanalyysin lopputuloksena on ratkaisu käsiteongelmaan, kuten sopivan käsitteen löytymiseen tai sen hienosyisempään määrittelemiseen. Ratkaisu voi olla ”esimerkiksi oma [käsitteen, IC] kehitemä, uudenlainen jäsentely tai tyypittely asiaankuluvine perusteluineen.”¹⁵⁷ Näsin toinen käsiteanalyysitapa on problematisointi–eksplikointi–argumentointi-malli.¹⁵⁸ Tässä tutkija ensin valitsee käsitteen ja problematisoi sen. Toisessa vaiheessa se eritellään ja muotoillaan. Kolmannessa eli argumentoinnin vaiheessa perustelut esitellään ja spekulatioita heijastellaan vastaesimerkkejä vasten.

Tässä tutkielmassa käsiteanalyysia kohdellaan kuin metodia. En siis pidä sitä tutkimusotteena, jonka alle sijoittaisin vielä erikseen jonkin tavan tutkia käsitteitä. Käsiteanalyysi on tämän tutkielman päätyökalu, jolla analysoin maineen käsitettä peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa.

Ahosen ja Kallion mukaan tällaisten perustasolla liikkuvien käsiteanalyysien ohella käsitteitä voidaan tutkia myös metatasolla. Tamminen kirjoittaa *käsitetutkimuksen* tasoista: perustasolla määritellään ja terävöitetään käsitteitä ja metatasolla ”pohditaan käsitteenmuodostuksen ongelmia ko. tieteen alueella: miten niitä voi muodostaa ja mitä tiedoksi koetaan.”¹⁵⁹ Näillä metatason käsiteanalyysi vastaa kysymyksiin: ”Mitä itseasiassa teemme määritellessämme?; Miksi määrittelemme?; Minkä tyyppisiä käsitteitä voi olla tai voidaan muodostaa?; Miten nuo käsitteet on rakennettava, jotta ne olisivat hyväksyttäviä?; Miten rakennetaan kokonaisia käsitteiden järjestelmiä?”¹⁶⁰ Tutkielmassani liikutaan käsitteen analysoimisessa sekä perustasolla että metatasolla. Ensin nimittäin analysoimalla erittelen maineen käsitteen käsitepiirteitä peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa. Toiseksi metatasolla katsotaan sitä, mitä ovat ne teorioiden rakenteet, jotka käsitteiden määrittelemistä rajoittavat tai mahdollistavat.

156 Ahonen & Kallio (2002), s. 60.

157 Näsi (1980), s. 13.

158 Näsi (1980), s. 14.

159 Tamminen (1993), s. 149.

160 Ahonen & Kallio (2002), s. 63.

4.2. Poliitikan tutkimus ja käsiteanalyysi

Käsiteanalyysi ei ole kansainvälisen politiikan tutkimukselle uppo-oulo lähestymistapa.¹⁶¹ Sen avulla on tutkittu muun muassa laillistamista (legalization), Euroopan unionin normatiivista valtaa, useamman tason hallintoa sekä erilaisten toimijoiden käyttäytymistä neuvotteluissa. Mainitsemisensä tutkimuksissa on kuitenkin kiinnitetty hyvin vähän huomiota käsiteanalyysiin metodina tai sen metodologisiin vaatimuksiin tutkimuksen muut lähtökohdat huomioonottaen. Käsiteanalyysistä kirjoittaminen on jäänyt lähinnä otsikkotasolle. Esimerkiksi Piattonin useamman tasoista hallintoa (multi-level governance) tutkiva artikkeli kyllä puhuu käsiteanalyysistä, mutta se ei nimeä käsiteanalyysin tekemiseen mitään erityistä metodia. Edellisen luvun keskustelu huomioiden Piattoni ei kirjoita käsiteanalyysistä tutkimusotteenaan. Piattonin käsiteanalyysia voisi kuvailla ennemminkin käsitekatsaukseksi, sillä sen puitteissa hän pikemminkin tarkastelee käsitteen käyttötapoja kuin analysoi niitä mitenkään järjestelmällisesti.¹⁶² Mutta ainakin Prys & Robel tekevät poikkeuksen. He mainitsevat hegemoniaa tutkivassa kirjoituksessaan, että: ”[s]en (hegemonian käsitteen, IC) soveltuvuus akateemiseen ja poliittiseen diskurssiin riippuu kuitenkin sen tarkasta ymmärtämisestä, mitä tarkoitamme hegemonialla ja sen perustavilla elementeillä.”¹⁶³ Lisäksi heidän mielestään yhtä tärkeää on määritellä se, miten käsite suhtautuu sitä ympäröiviin muihin käsitteisiin.¹⁶⁴

Jos Puusan mielestä käsiteanalyysistä oli tarjolla vain vähän metodikirjallisuutta taloustieteissä, samaa voitaneen todeta myös yhteiskuntatieteistä, sillä ainakin politikantutkija Gary Goertzin mielestä yhteiskuntatieteilijöiden otteeseen käsitteistä (concept) on kiinnitetty hyvin vähän huomiota. Goertz mainitsee harvinaislaatuina esimerkkeinä yhteiskuntatieteellisten käsitteiden tutkijoista sellaiset nimet kuin Giovanni Sartori ja politiikantutkija David Collier.¹⁶⁵ Goertzin mielestä käsitteet ovat kuitenkin teorioiden väitteiden peruskiviä,¹⁶⁶ joten hänestä on paradoksaalista, että niihin ei kiinnitetä enempää huomiota. Goertzin mukaan syy tähän käsitetutkimuksen puutteeseen on ainakin osittain kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen politiikan

161 Ks. muun muassa Bélanger, Louis & Fontaine-Skronski, Kim (2012), Forsberg, Tuomas (2011), Piattoni, Simona (2009), Tang, Shiping (2009) ja Malnes, Raino (1995).

162 Piattoni (2009), s. 172–175.

163 Prys & Robel (2011), s. 249. Alkuperäinen teksti: “Its appropriateness for application in both academic and policy discourses depends, however, on a clear understanding of what we mean by hegemony and its constitutive elements.”

164 Prys & Robel (2011), s. 249.

165 Goertz (2006), s. 2.

166 Goertz (2006), s. 1.

tutkimuksen ja sosiologian eroissa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tekijät ovat Goertzin mukaan olleet kiinnostuneita käsitteistä, jotka ovat olleet epämatemaattisia ja olennaisia (substantive). Kvantitatiivisen tutkimuksen tekijät taas ovat keskittyneet mittaamiseen, indikaattoreihin ja luotettavuuteen. Vaikka Goertz kritisoi kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen erilaisia lähtökohtia käsitteisiin hän toisaalta huomauttaa, että aika, jonka tutkija käyttää käsitteeseen on käänteisesti pois ajasta, jonka hän käyttää aiheen kvantitatiiviseen tutkimiseen.¹⁶⁷ Goertzin mukaan käsitteenpyörittely siis on poissa varsinaiselta tutkimukselta eli kvantitatiiviselta työltä.

Italialainen valtiotieteilijä Giovanni Sartori antaa artikkelinsa ”Concept Misformation in Comparative Politics” alussa täyslaidallisen vertailevan politiikan tutkimuksen metodologian tasosta ja käsitteiden käytöstä.¹⁶⁸ Sartorin mukaan vertailevan politiikan tutkimuksen ongelmana on ollut se, että se on perinyt käsitteensä kaukaa historiasta ja vuosisatojen saatossa niitä on ehditty muuttaa moneen kertaan.¹⁶⁹ Käsitteiden epätarkkuuteen on johtanut myös se, että politiikan tutkimuksen perspektiivi on laajentunut. Toisaalta laajenemista on tapahtunut maantieteellisesti, mutta myös sisällöllisesti, sillä yhä useammasta asiasta on alkanut tulla poliittista. Sartorin mukaan tämä on johtanut käsitteelliseen venyttämiseen, jonka logiikka on se, että ”saavutukset laajentuvassa peittämisessä tapaavat johtaa tappioihin konnotatiivisessa tarkkuudessa.”¹⁷⁰ Sartori osoittaa sanansa ennen kaikkea kvantitatiivisen politiikan tutkimuksen suuntaan. Hänestä tarvitaan käsitteiden uudelleenmäärittelyä ja analysointia, jotta kvantitatiivisesta tutkimuksesta tulisi tarkempaa ja vertaileva politiikan tutkimus saisi takaisin vertailevuutensa – tarkkojen käsitteellistämisten kautta vertailtaisiin taas samoja asioita.¹⁷¹ Sartorille käsitteet eivät ole siis pelkästään jonkin teorian osasia, vaan ne ovat myös ”datasäiliöitä”.¹⁷² Hyvän datasäiliön tunnistaa Sartorin mielestä siitä, että se on erotteleva. Mitä vähemmän käsite tekee sisällöllistä erottelua, sitä enemmän tietoa kerätään väärin perustein. Sartori tarjoaa avuksi vertailtavien käsitteiden eriparisuuden nujertamiseen ja datasäiliöiden hahmottamiseen ”abstraktion tikkaita”, joita pitkin kuljetetaan ylös ja alas. Sartorin mukaan käsite on sitä abstraktimpi, mitä väljemmin se määritellään – tällöin se on laajalle levitettävissä. Mitä konkreettisempi käsite on, sitä tarkempi sen määritelmä on ja sen ajatuksellinen peittävyys on kapea.¹⁷³

167 Goertz (2006), s. 2.

168 Sartori, Giovanni (1970), s. 1033.

169 Sartori (1970), s. 1033–1034.

170 Sartori (1970), s. 1035.

171 Sartori (1970), s. 1036–1038.

172 Sartori (1970), s. 1039.

173 Sartori (1970), s. 1041.

Vaikka Sartorin sanat kumpuavat 45 vuoden takaa ja ne on suunnattu vertailevan politiikan tutkimuksen kentälle, kannattaa hänen kirjoitukseensa kiinnittää huomiota kansainvälisenkin politiikan tutkimuksessa. Se nimittäin antaa yhdenlaisen näkemyksen siitä, mitä käsitteiden tarkalla määrittelyllä saavutetaan: tarkkaa kvantitatiivista tutkimusta. Jos Sartorin näkemys käsitteiden tutkimisesta on metodologinen, on Goertzin ajatusmaailma niiden tutkimisesta ontologinen.¹⁷⁴ Goertzin mielestä Sartorin ajatukset käsitteistä olivat semanttisia ja määritelmällisiä, kun hänen omansa taas ovat ontologisen lisäksi kausaalisia ja realistisia.¹⁷⁵ Goertzin mukaan käsitteistä tekee ontologisia juuri niiden määrittely – käsitteiden määrittely tarkoittaa myös sen määrittelemistä, mikä on olevaisen kannalta merkityksellistä. Goertz antaa esimerkin kuparista, joka voidaan määrittellä sen punertavan värin tai sitten sen atomitason rakenteen perusteella. Kausaalisuus Goertzin analyysissä omasta käsitteen määrittelystään taas merkitsee sitä, että kuparia usein määrittellään sen atomitason ominaisuuksien perusteella, joiden avulla selitetään esimerkiksi sitä, miksi kupari on hyvä sähkönjohdin.¹⁷⁶ Realistisen Goertzin näkemyksestä käsitteiden määrittelyssä tekee sen uskollisuus näiden omille teorioille. Goertzin mielestä käsitteet pitää määrittellä siten, että ne ovat johdonmukaisia näitä käyttävien teorioiden kausaalisille mekanismeille. Ei siis ole mahdollista ”siististi erottaa käsitteen ontologiaa roolista, joka sillä on kausaalisissa teorioissa ja selityksissä.”¹⁷⁷ Tätä mieltä olivat myös Guzzini, Banks ja Smith kansainvälisen politiikan teoriaa käsittelevässä luvussani. Näkemys on oikea, mutta nähdäkseni se ei silti tarkoita sitä, että käsitteitä ei voisi tutkia ja analysoida. Käsitteiden analysointi ei lopullisesti irrota käsitteitä niiden teorioista, vaan pyrkii tarkastelemaan niitä niiden omassa rakenteessa. Oman tutkielmani käsiteanalyysia voisi kuvata siten, että se on kuin eläinten tarkkailemista niiden omissa elinympäristöissä. Tarkoituksena ei ole ryöstää eläintä luonnosta ja viedä sitä sille itselleen outoon ympäristöön, jossa se ei osaa käyttäytyä niin kuin se luonnossa käyttäytyisi. Tutkielmani käsiteanalyysin tavoitteena ei ole kiskoa käsitteitä niiden rakenteista ja väkisin käyttää niitä toisissa rakenteissa.

4.3. Wilsonin näkemys käsiteanalyysistä

John Wilsonin tapa analysoida käsitteitä on tämän tutkielman ytimessä. Wilson aloittaa käsiteanalyysin metodisen purkamisen laajasta päästä kirjassaan ”Thinking with Concepts”. Hänen

174 Goertz (2006), s. 27.

175 Goertz (2006), s. 27.

176 Goertz (2006), s. 28.

177 Goertz (2006), s. 28.

mielestään käsiteanalyysissa pitää ensin erottaa käsitteelliset kysymykset muista kysymyksistä.¹⁷⁸ Käsitteelliset kysymykset pitää Wilsonin mukaan erotella esimerkiksi arvo- ja tosiasiakysymyksistä. Kysymykset ovat Wilsonin esimerkin mukaisesti vaikkapa seuraavanlaisia: Onko todennäköistä, että kommunismi leviää ympäri maailman?; Onko kommunismi toivotunlainen hallintojärjestelmä?; Onko kommunismi demokratiakelpoinen? Näistä ensimmäinen on tosiasiakysymys, toinen arvokysymys ja kolmas käsitteellinen kysymys.¹⁷⁹ Wilsonin mukaan arvo- ja tosiasiakysymyksen ratkaiseminen usein vaatii käsitteiden purkamista. Esimerkin tapauksessa sitä, mitä on kommunismi. Ja vastaamalla näihin kysymyksiin oikein, tarpeeksi tarkasti ja analysointikohteen kannalta merkittävällä tavalla, voidaan tehdä hyödyllistä ja menestyksekkästä analyysia.¹⁸⁰ Tällaisessa mielessä wilsonilainen käsiteanalyysi voidaan nähdäkseni esittää yllä läpikäytyjen Tammisen ja Ahosen sekä Kallion linjoilla myös osana muuta tutkimusta. Tämän tutkielman tapauksessa käsiteanalyysi kuitenkin on tutkimustyön ydin.

Wilsonin yksinkertainen tapa lähestyä käsitteitä on ottaa ne tarkasteluun viiden erilaisen tapauksen kautta. Ensimmäisessä eli mallitapauksessa (model case) valitaan käsitettä hyvin kuvastava tapaus ja tarkastellaan sen erityispiirteitä. Wilsonin esimerkissä kyseessä on käsite *rangaistus* ja mallitapauksena on koulun ikkunan tahallaan rikkonut poika ja tätä rangaistukseksi hakkaava [sic] rehtori. Yhden tapauksen lisäksi voidaan ottaa tarkasteluun jokin toinenkin tapaus ja tarkastella käsitteen saamia piirteitä senkin tapauksessa. Rangaistuksen käsitteessä siis vertailtaisiin rangaistuksen käsitteen määrittelyä rehtorin tapauksessa ja jossakin toisessa tapauksessa. Näitä saman käsitteen – kahdesta eri tarkastelusta nousseita – erityispiirteitä voidaan seuraavaksi verrata. Vertaamalla näitä kaksia saman käsitteen erityispiirrejoukkoja voidaan niistä etsiä samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Mikäli jokin ensimmäisen mallitapauksen antamista käsitepiirteistä ei ole läsnä toisessa tapauksessa, voidaan se kenties sulkea käsitteen ulkopuolelle mitättömänä, sillä tärkeänä piirteenä sen pitäisi Wilsonin mukaan olla kenties läsnä kaikissa käsitteen tapauksissa.¹⁸¹

Wilson esittelee myös muita tapauskohtaisen käsiteanalyysin vaihtoehtoja. Toisessa tapaustutkimuksessa valitaan käsitteen vastakohta ja analysoidaan sen sisältö (contrary case).¹⁸² Kolmannessa tapaus-mallissa tarkastelun kohteeksi otetaan myös varsinaisen tutkimuskohteen

178 Wilson, John (2005), s. 23.

179 Wilson (2005), s. 7.

180 Wilson (2005), s. 24–27.

181 Wilson (2005), s. 28–29. Wilson huomauttaa alaviitteessä, että osalla käsitteistä on oleellisia piirteitä, jotka ovat läsnä kaikissa tapauksissa, mutta kaikilla käsitteillä ei tällaisia keskeisiä piirteitä ole.

182 Wilson (2005), s. 29–30.

lähikäsitteitä (related case).¹⁸³ Neljännessä erilaisia malleja tarkastelevassa käsiteanalyysissä (borderline case) otetaan analyysin kohteena olevan käsitteen rajoilla sijaitsevia tapauksia tarkasteluun. Tässä tapauksessa ei siis oteta tarkasteluun mitään varsinaista käsitettä, joka olisi analyysikohteenamme olevan käsitteen lähellä tai vastapuolella, vaan käsiteltäväksi otetaan piirteitä, joihin analysoitava käsite saattaisi sopia.¹⁸⁴ Viidentenä vaihtoehtoisena tapausmallina Wilson esittelee kuvitteellisten tapausten analysoinnin. Mallin perusajatuksena on se, että käsitteelle keksitään täysin ennennäkemättömiä tapauksia ja pohditaan sitä, kuuluvatko ne edelleen saman käsitteen alle.¹⁸⁵

Kahden käsitetapausten vertailulle perustuva käsiteanalyysi on yllä läpikäydyistä käsiteanalyyseista tämän tutkielman keskiössä. Halusin lyhyesti sivuta myös muita Wilsonin esittelemiä analyysin tapoja, sillä ne kertovat lyhyessä tilassa siitä, mistä käsitteen analysoimisessa on kyse. Nähdäkseni Wilson yrittää erilaisten analyysitapojensa avulla hahmottaa sitä, missä menevät kiinnostuksen kohteena olevan käsitteen rajat ja sitä, kertoisivatko nuo rajat kenties jotain käsitteen sisällöstä. Nämä analyysin tavat kertovat käsitteestä sen avulla, että ne osoittavat käsitteen rajat. Usein käsitteen analysointi on kuin harhailua eri tavoin valaistussa tilassa. Joku nurkka saattaa olla hyvinkin valoisa ja muut pimeitä. Tällöin tilassa harhailijan pitää yrittää keksiä keinoja, joilla saada valoa myös noihin synkempiin nurkkiin. Taskussa oleva peili voi olla seikkailijamme pelastus, sillä sen avulla hän voi yrittää eri tavoin heijastelemalla saada valoa singottua huoneen nurkasta toiseen. Erilaiset tavat analysoida käsitteitä ovat kuin tuo peili, jota kääntelemällä valonkajastus saadaan ulottumaan pimeämmillekin alueille.

4.4. Terminologia

Ennen kuin päätän käsiteanalyysia tarkastelevan luvun oman metodini käsittelyyn, on tarpeellista tehdä erottelu erääseen tutkimusalaan. Käsiteanalyysia nimittäin käyttää tutkimuksessaan myös terminologiaksi kutsuttu tieteenala, mutta haluan tässä yhteydessä tehdä selvän eron oman tutkielmani ja ainakin perinteisen terminologisen teorian suhtautumisessa käsitteen analysointiin.

183 Wilson (2005), s. 30–31.

184 Wilson (2005), s. 31.

185 Wilson (2005), s. 32.

Terminologian tavoitteena on ollut erikoiskielten sanastojen yhdenmukaistaminen kommunikaation parantamiseksi ja sen lähtökohtana on ollut objektivismi.¹⁸⁶ Nupponen huomauttaa, että terminologiselle työlle on kahdenlaisia lähtökohtia. Ensinnäkin sitä tehdään käytännön tarpeista, sillä kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen terminologiatyön pohjaksi vaadittiin tieteellistä työtä. Toinen lähtökohta terminologiseen työskentelyyn on mahdollisuus ”tutkia kielellisiä muotoja, niiden saamia merkityksiä ja etsiä vastineita niille eri kielistä.”¹⁸⁷ Perinteisen terminologian näkemyksenä käsitteisiin on Temmermanin mukaan ollut onomasiologia¹⁸⁸ eli nimitysoppi, joka ”lähtee liikkeelle käsitteestä ja tutkii sen nimityksiä. --- Onomasiologian vastakohtana sanastontutkimuksessa voisi pitää semantiikkaa, joka puolestaan lähteen (sic, IC) liikkeelle sanoista ja tutkii niiden merkityksiä.”¹⁸⁹ Terminologia on ollut kiinnostunut käsitteiden tarkasta rajaamisesta, eikä se ole ollut kiinnostunut kielen muuttumisesta. Alan oppi-isä Eugen Wüster kirjoittaa, että:

”Ensinnäkin: jokainen terminologiatyö lähtee käsitteestä. Se tähtää tarkkoihin rajauksiin käsitteiden välillä. Käsitteen piiri nähdään terminologiassa riippumattomana sen nimeämisen piiristä. Siksi terminologiassa puhutaan *käsitteestä* siinä missä kielentutkija yleiskielen yhteydessä puhuu *sanansisällöstä*.”¹⁹⁰ (kursiivi alkuperäisessä).

Ja terminologista työtä tehdään käsiteanalyysillä: ”Käsiteanalyysi on terminologisten menetelmien ydin, siinä selvitetään käsitteen sisältö, käsitteen suhteet muihin käsitteisiin eli sen paikka käsitejärjestelmässä ja luodaan tällä tavoin pohja käsitteiden määrittelylle sekä termien synonymisyyden, vieraskielisten vastaavuuksien ym. arvioinnille.”¹⁹¹ Käsitteen ja nimeämisen piirien erottaminen terminologiassa tarkoittaa, että yleiskielen tutkimuksessa sana ja sen sisältö nähdään usein yhtenä, kun taas terminologiassa ne erotetaan.¹⁹² Wüsterin mukaan terminologian toinen erityispiirre on se, että se ei ole kiinnostunut taivutusopista tai syntaktisista piirteistä. Sille on tärkeää vain käsitteen nimitys – sen sanasto.¹⁹³ Kolmanneksi terminologiassa sanojen tarkastelu on synkronista eli siinä tutkitaan vain nykyhetken kieltä, sillä nykyhetken termit ovat terminologialle merkittävämpiä kuin taustalla olevat kielet.¹⁹⁴

186 Temmerman, Rita (2000), s. 1.

187 Nupponen, Anita (2003), s. 16–17.

188 Temmerman (2000), s. 1.

189 Tieteen termipankki, onomasiologia (viitattu 21.7.2014.)

190 Wüster, Eugen (1985), s. 1. Alkuperäinen teksti: ”Erstens: Jede Terminologiearbeit geht von de Begriffen aus. Sie zielt auf scharfe Abgrenzung zwischen den Begriffen. Das Reich der Begriffe wird in der Terminologie als unabhängig vom Reich der Benennungen (= Termini) angesehen. Daher sprechen die Terminologen von *Begriffen*, während die Sprachwissenschaftler in bezug auf die Gemeinsprache von *Wortinhalten* sprechen.”

191 Nupponen (2003), s. 14.

192 Wüster (1985), s. 2.

193 Wüster (1985), s. 2.

194 Wüster (1985), s. 2.

Tutkielmallani on yhtäläisyytensä terminologian kanssa, sillä molempien tarkoituksena on selventää käsitteitä. Mutta työni tavat tutkia käsitteitä eroavat wieniläisestä eli perinteisestä terminologiasta¹⁹⁵. Wüsterin mukaan terminologian tavoitteena on tutkia kieltä tässä hetkessä. Aineistoni ei koostu vain tämän hetken kansainvälisen politiikan artikkeleista, vaan analysoin vanhempiakin artikkeleita. Aika ei ole analyysini kannalta merkittävä tekijä, joten en ole painottanut analysoimieni tekstien nykyaikaisuutta. Toisekseen tutkielmani kohteena oleva maineen käsite on sosiaalinen käsite. Sosiaalisella käsitteellä tarkoitan sellaista, joka on riippuvainen toimijoista ja näiden välisistä suhteista. Sosiaalinen käsite eroaa sellaisen käsitteistön piiristä, jonka kanssa Wüster teki elämäntyönsä. Hän nimittäin aloitti uransa terminologina ja terminologian oppi-isänä sähkötekniikan piiristä.¹⁹⁶

Luonnontieteiden ja tekniikan aloilla yksittäisten termien standardisoiminen on yksinkertaisempaa kuin yhteiskuntatieteellisten alojen piirissä. Tästä esimerkkinä International Organization for Standardizationin (ISO) luoma standardi nimistöjen ja käsitteistöjen luomiselle. Tämä ISO/TC 37 -standardi sisältää ohjeet käsitteistöjen ja termistöjen luomiseen.¹⁹⁷ Käsitteistöjä standardisoivan järjestelmän luominen yhteiskuntatieteisiin tai politiikan tutkimukseen on hankalampaa kuin tekniikan alalla, tästä osoituksena esimerkiksi ensimmäisessä luvussa mainitut oleellisesti kiistanalaiset käsitteet. Tätä selittää kolmannessa luvussa todettu näkökulma, jonka mukaan teoria on kokonaisvaltainen näkemys todellisuudesta, jota tutkija valitsemansa teorian lävitse tarkastelee. Ei siis ole mahdollista repiä kokonaista käsitettä irti teoriasta ja runtata sitä kaikkien kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioiden hyväksymään muotoon. Tämä ei kuitenkaan sulje pois tämän tutkielman toista tavoitetta eli eri teorioiden käyttämien käsitteiden välistä vertailua ja niiden yhteisten käsitepiirteiden analysoimista. Teknisessä sanastossa käsitteet ovat kvantitatiivisempia siinä mielessä, että ne ovat usein mittayksiköitä tai välineitä, kun taas yhteiskuntatieteissä käsitteet voivat olla kvalitatiivisiakin luonteeltaan. Tällöin käsitteiden tutkiminen, määrittelyminen ja kenties yhtenäistäminenkin vaativat erilaisia metodeja kuin terminologiassa on käytössä. Suurin ero terminologian ja tämän käsillä olevan käsiteanalyysin välillä on se, että tämän työn tarkoituksena ei ole vain todeta niitä seikkoja, joita aineisto meille käsitteistä osoittaa, vaan myös pyrkiä tulkitsemaan todellisuutta aineiston ylitse. Tarkoituksena on pyrkiä näkemään niitä seikkoja, jotka vaikuttavat käsitteiden määrittelyyn tutkielman aineiston kohdalla. Terminologia taas pyrkii toimimaan enemmän luokittelemalla ja järjestelemällä käsitteitä oikeille paikoille.

195 Temmerman kutsuu traditionaalista terminologiaa wieniläiseksi koulukunnaksi.

196 Campo, Ángela (2012), s. 46.

197 International Organization for Standardization, ISO/TC 37. (viitattu 21.7.2014).

4.5. Tutkielman metodi

Kuten tämän luvun lukuisista alaluvuista on käynyt ilmi, on käsiteanalyysi monitahoinen tutkimusote tai metodi – näkökulmasta riippuen. Juuri sen monitahoisuus on vaatinut tältä tutkielman metodia käsittelevältä luvulta näin laajaa käsittelyä. Tämän analyysitavan monimuotoisuuden edessä ei kuitenkaan pidä lannistua, sillä tutkielmani analyysiosa tarvitsee selkeän ja johdonmukaisen metodin. Sen vuoksi on paikallaan käyttää vielä yksi alaluku tämän koko luvun tärkeimpään tehtävään eli käsillä olevan tutkielman tutkimustavan aukikirjoittamiseen.

Koko tieteellisen työn tarkoitus on tieteellisen tiedon tuottaminen. Tätä tietoa voidaan pitää perusteltuna ja järkevänä tutkimuksen toimintaperusteista johtuen. Ja näiden toimintatapojen jäsentymisessä ja tarkastelemisessa pitää kiinnittää huomiota siihen tapaan, jolla tieteellistä tietoa perustellaan ja tavoitellaan.¹⁹⁸ Alasuutarin mukaan: ”[m]etodi koostuu niistä käytännöistä ja operaatioista, joiden avulla tutkija tuottaa havaintoja, sekä niistä säännöistä, joiden mukaan näitä havaintoja voi edelleen muokata ja tulkita, niin että voidaan arvioida niiden merkitystä johtolankoina.”¹⁹⁹ Tulkitsen Alasuutarin näkemystä siten, että metodi on polku, jolla on mahdollista kääntyä tietyistä risteyksistä. Summanmutikkassakin suoritettu samoilu aineistometsässä saattaa tuoda tutkijan lopulta takaisin polulle, mutta eksyksissä vietetty aika jättää osan havainnoista käsittelemättä ja vie tutkimukselta pois sen luotettavuuden ja johdonmukaisuuden arvon. Mikäli tutkija ei toimi metodin avulla ja sen sääntöjen puitteissa, muuttuu tutkimus Alasuutarin mukaan helposti ”omien ennakkoluulojen empiiriseksi todisteluksi.”²⁰⁰ Alasuutarin mukaan metodin pitää olla sopuoinnussa tutkimuksessa käytettävän aineiston kanssa.

Tämän tutkielman tutkimuskysymys on: mitä on maine kansainvälisen politiikan tutkimuksessa? Tähän kysymykseen vastaan analysoimalla sitä, mitä maineen käsite sisältää kansainvälisen politiikan tutkimuksessa peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa. Tätä analyysia aion tehdä wilsonilaisella kahta käsitetapausta vertailevalla analyysitavalla. Tässä tutkielmassa käytän käsiteanalyysia kuin metodia. En siis pidä käsiteanalyysia tämän tutkielman yhteydessä laajempänä tutkimusotteena, jonka alle vielä sijoittaisin jonkin tarkemman metodin, kuten esimerkiksi Ahonen ja Kallio tekivät aiemmin käsitellyn ’apparaattinsa’ kohdalla. Sovellan käsiteanalyysia työkalun

198 Aaltola, Juhani (2007), s. 16.

199 Alasuutari, Pertti (1995), s. 82.

200 Alasuutari (1995), s. 82.

tavoin tutkielmani kiinnostuksen kohteena olevan käsitteen eli maineen purkamiseen. Suhtaudun analyysiin sen filosofisella käyttötarkoituksella eli aion analyysin avulla pilkkoa tutkielmani kohteena olevat käsitteet pienempiin palasiin.

Aineistoani käsittelen seuraavassa luvussa tarkemmin, mutta aineistoni koostuu teksteistä, joissa esiintyy käsitteitä. Käsiteanalyysi on siis sovelias metodi. Tarkemmin sanottuna aineistoni koostuu teksteistä, joissa on erotettavissa kaksi erilaista tapausta eli kansainvälisen politiikan tutkimus peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian näkökulmista. Olen valinnut metodikseni tutkia käsitteitä kahden erilaisen tapauksen näkökulmasta, joten aineistoni on vastaavanlainen. Tarkastelen aineistoni koostavia tutkimusartikkeleita ja etsiä niistä määritelmiä maineesta. Nämä määritelmät voivat olla selkeästi aukikirjoitettuja, tieteelliseen tekstiin kuuluvia käsitteiden selityksiä tai sitten ne saattavat olla tulkintaa vaativia käsitepiirteitä. Aineistona toimivat artikkelit eivät kuulu kaikki samaan jurnaaliin, eivät ole saman tai samojen kirjoittajien laatimia, eikä niiden lähtökohtana ole sama teoreettinen katsantokanta. Tällä tavalla tutkielmani katsoo maineen piirteitä wilsonilaisittain ensimmäisen eli mallitapausten kautta.

Tutkielman toisena tavoitteena on kokeilla tapaa, jolla kansainvälisen politiikan tutkimuksen hajanaisen teoriakentän erilaisia käsitteenmäärittelyitä voitaisiin keskenään analysoida. Tähänkin tavoitteeseen vastaan kokeilemalla wilsonilaista käsitetapauksia vertailevaa käsiteanalyysia peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian esittämien maine-määritelmien tutkimiseen. Valitsemani metodi on tähän työhön sopiva, sillä sen lähtökohtana on saman käsitteen vertailu kahdessa eri tapauksessa. Tämä tutkimustavoite ei saa varsinaista yksisanaista vastausta tässä tutkielmassa, vaan siitä, onko analyysini tavat etsiä ja löytää käsitepiirteitä kahden eri teorian piiristä uskottava ja toimiva.

Tässä luvussa olen käynyt lävitse käsiteanalyysia metodologisesta näkökulmasta. Tarkoituksena on ollut selvittää käsiteanalyysin taustalla vaikuttavia tekijöitä ja pohtia sitä, onko kyse laajemmasta tutkimusotteesta vai täsmällisemmästä tutkimusmetodista. Lisäksi olen tehnyt eron oman tutkielmani ja varsinkin tekniikan aloilla tutun terminologian välillä. Lopussa esitin oman tutkielmani metodin ja selvitin, kuinka sen avulla saan vastaukset tämän tutkielman tutkimuskysymykseen sekä sen metodikokeiluun.

5. AINEISTO

Olen tässä vaiheessa tutkielmaani purkanut osiin maineen osuutta kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Lisäksi olen pohtinut kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorian hajanaisuutta, joka antaa tutkimukselleni yhden raamin. Tämän ohella olen käsitellyt tutkimusmetodiani, jonka puitteissa maineen käsitettä tarkastelen. Ennen varsinaista analyysia on vielä syytä paneutua siihen, mitä tämän tutkielman aineisto on ja miten se on koottu. Aloitan tämän luvun kirjoittamalla lyhyesti kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston piirteistä. Toiseksi kerron tutkielmani aineistonkeruutavasta, joka on harkinnanvarainen valinta. Päätän luvun aineistoni keruun ja laadun tarkempaan kuvailemiseen.

5.1. Yleistä tutkielman aineistosta

Olen valinnut tutkielmani aineistoksi kansainvälisen politiikan tutkimuksen aiheista kirjoitettuja tutkimusartikkeleita. Olen ottanut aineistoksi tutkimusartikkeleita, sillä olen halunnut tutkia nimenomaan kansainvälisen politiikan tutkimuksessa tehtäviä määritelmiä maineen käsitteestä. Tutkielmaani valitut artikkelit käsittelevät peloteteoriaa ja julkisuusdiplomatiaa. Aineiston kooksi olen rajannut kuusi artikkelia.

Rajaamiseen olen päätenyt saturaatiopisteen etsimisen asemesta sen vuoksi, että kielenkäytön ja puheen analysoinnissa tutkittava ilmiö saa yhä uusia ulottuvuuksia ja näkökulmia sitä mukaa kun aineisto kasvaa.²⁰¹ Tämä tarkoittaa sitä, että analysoitava aineisto laajenee hallitsemattomaksi, kun tutkija yrittää etsiä saturaatiopistettä, jossa uudet havainnot eivät enää tuota uutta tietoa. Analysoitava aineisto kasvaa liian suureksi ja analyysi jää pinnalliseksi. Eskolan ja Suorannan mukaan teoreettinen kattavuus on laadullisen tutkimuksen²⁰² aineistonrajauksessa merkittävää. Tämän perusteella tutkimuksen pääfokus on muualla kuin tilastollisissa yleistettävyyksissä ja huomio pitää kiinnittää teoreettiseen kiinnostavuuteen tutkimusongelman ratkaisussa. Ideana on se, että tutkittava tapaus toimii yleisen esimerkkinä.²⁰³ Kvalitatiivisen tutkimuksen tapauksessa aineisto

201 Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1999), s. 64.

202 Laadullinen tutkimus ymmärretään tässä tapauksessa ei-numeraaliseksi tutkimukseksi. Sen synonyymeja ovat esimerkiksi kvalitatiivinen ja pehmeä tutkimus, joihin toisten tutkijoiden mielestä liittyy tietynlaisia latauksia. Käytän termejä toistensa synonyymeina ilman mitään niihin liitettyjä, tarkoitushakuisia piilo- tai julkimerkityksiä. Ks. esim. Eskola & Suoranta (1999), s. 7.

203 Eskola & Suoranta (1999), s. 65.

voi olla pienikin, sillä tarkoituksena on ymmärtää ilmiötä eikä löytää tilastollisia yhteyksiä. Koen aineistoni koon tähän tutkielmaan riittäväksi, sillä kvalitatiivisen tutkimuksen yhteydessä aineiston koolla ja kattavuudella ei ole samanlaista merkittävyyttä kuin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen yhteydessä. ”Aineiston tehtävä on tavalla tai toisella toimia tutkijan apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä.”²⁰⁴

Tämän tutkielman aineisto on silta tutkimuksen ja todellisuuden välillä, sillä vaikka aineisto onkin tietyllä tavalla tutkimustyön sydämessä siinä missä teoria ja metodikin, ei se ole tutkimuksen – ainakaan tekstintutkimuksen – pääroolissa. Kuten Palonen kirjoittaa ” --- tutkimuksen kohteena ei voi olla koskaan tietty aineisto sinänsä, vaan tämän avulla tietystä ilmiöstä, tutkimuskohteesta, tehtävät päätelmät”.²⁰⁵ Tämän mielessä pitäen kvalitatiivinen tutkimus voisi välttää usein sen helmasynniksi laskettavan analyysin pinnallisuuden. Aineistosta täytyy siis mennä rohkeastikin eteenpäin ja tulkiten Palosen ylläolevia sanoja siten, että kvalitatiivisen tutkijan on myös tietyssä mielessä unohdettava todellisuutta ja tutkimusaihetta heijastelevan aineistonsa, sillä ”--- kohteen lähestyminen edellyttää aineiston ylittämistä. Tätä tarkoitusta varten tutkija konstruoi 'päätelmän', joka sisältää tulkinnan aineiston ja kohteen välisestä suhteesta.”²⁰⁶ Tämä tulkinta sisältää Palosen mukaan jotakin 'luvatonta'. Tätä 'luvatonta tulkintaa' pidänkin eräänä kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusta elimellisesti erottavana tekijänä ja tällainen aineiston analysointitapa sitoo myös oman työni kvalitatiiviseen tutkimusperinteeseen. Mutta vaikka tutkijan pitääkin päästä aineistostaan eteenpäin, ei tämä voi materiaalinsa kaikkia piirteitä kuitenkaan täysin ylenkatsoa. ”Kvalitatiivinen aineisto on pala tutkittavaa maailmaa sikäli, että se on näyte tutkimuksen kohteena olevasta kielestä ja kulttuurista.”²⁰⁷ Aineiston analysoinnilla ja tutkimisella ei Alasuutarin mukaan ole mitään merkitystä, jos palan paikkaa maailmassa ei tunneta. Tämän vuoksi tässä käsillä olevassa tutkielmassa on tärkeää hahmottaa se, millaisista teoreettisista maailmoista tämän tutkielman kohteena olevat käsitteet kumpuavat. Kahden eri teorian ympärille koostuvan aineiston havainnot ovat näyte omista maailmoistaan ja wilsonilaisen käsiteanalyysin avulla näistä siivuista on mahdollista luoda kokonaiskuva siitä, miten maineen käsitettä näissä kahdessa eri teoriamaailmassa määritellään.

204 Eskola & Suoranta (1999), s. 62.

205 Palonen, Kari (1988), s. 137.

206 Palonen (1988), s. 137.

207 Alasuutari (1994), s. 88.

5.2. Aineiston keruutapa

Iso osa kvalitatiivisen tutkimuksen metodikirjallisuudesta käsittelee aineistonhankintaa lähinnä sen yleisimpien tapojen eli haastatteluiden, havaintojen ja kyselyiden avulla.²⁰⁸ Näin ”aineisto koostuu dokumentoiduista tilanteista” (kursiivi alkuperäisessä).²⁰⁹ Toinen puoli kolikkoa on aineisto, joka ei ole riippuvaista tutkimuksen tekijästä (naturally occurring data).²¹⁰ Tällaisissa tapauksissa aineisto voisi koostua esimerkiksi lehtiartikkeleista tai muista dokumenteista, jotka ovat olemassa ilman tietoa mahdollisesta tulevasta tutkimuksesta – toisin kuin esimerkiksi tutkimusta varten tehdyt haastattelut. Tässä tutkielmassa käytän tapaa valita aineistoa tutkijasta riippumattomasta aineistojoukosta harkinnanvaraisen valinnan avulla. Tällä tavalla isosta joukosta esimerkiksi samaa aihetta käsitteleviä lehtiartikkeleita tai muita dokumentteja valitaan vain osa tutkimuksen tarkempaan analyysiin.²¹¹ Harkinnanvaraiseen valintaan saattaa johtaa myös se, että mahdollisten tapausten kokonaismäärästä ei ole käsitystä, jolloin käsittelyyn pitää valita vain muutamia tapauksia.²¹² Tämä pätee tämän tutkielman kohdalla, sillä minulla ei saata olla käsitystä siitä, miten monta artikkelia maineesta ja peloteoriasta tai maineesta ja julkisuusdiplomatian teoriasta on maailmassa tähän mennessä kirjoitettu.

Keohane, King ja Verba antavat viisi yleistä vinkkiä tutkimustyön aineiston – tai *datan*, kuten he sitä kutsuvat – keräämisen kehittämiseksi. Heistä tutkijan pitää: tallentaa ja raportoida datan keruuprosessi; kerätä havaintoja niin monesta teorian implikaatiosta²¹³ kuin mahdollista, jotta teorian arviointi paranee; maksimoida mittausten validiteetti; varmistaa aineistonkeruumetodin luotettavuus; ja varmistua siitä, että kaikki aineisto ja sen analyysi ovat toistettavissa.²¹⁴ Näistä jokainen ohje on osuva, mutta kvalitatiivisen tutkimuksen puitteissa osa niistä on sellaisenaan ongelmallisia oman tutkielmani kanssa. Yhteensopimattomuus johtuu siitä, että Keohanen, Kingin ja Verban kirjan perusajatus on yhdistää kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta kehittämällä

208 Ks. esim. Eskola & Suoranta (1999, s. 85–137), Tuomi & Sarajärvi (2002, s. 73–86), Hirsjärvi (2007b, s. 186–187).

209 Alasuutari (1994), s. 85.

210 Alasuutari (1994), s. 84.

211 Tuomen ja Sarajärven (2002, s. 89) mukaan osassa tutkimuskirjallisuutta kirjoitetaan *harkinnanvaraisesta näytteestä*. 'Harkinnanvaraisen näytteen' ja 'harkinnanvaraisen valinnan' käyttö toistensa synonyymeina ei ole yksinkertaista, sillä ensimmäinen ”termi on alun perin kehitetty määrälliseen tutkimukseen tarkoittamaan 'kaikkia niitä perusjoukon osajoukkoja, jotka eivät ole otoksia (Jyrinki, 1977, 29).’ Tuomi ja Sarajärvi eivät kiellä laadullisen tutkimuksen puitteissa tehtävää harkinnanvaraista valintaa, mutta kiinnittävät huomiota sen sanastoon.

212 KvantiMOTV, ”Otos ja otantamenetelmät” viitattu 28.7.2014.

213 Implikaatiolla Keohane, King ja Verba viittaavat mahdollisiin seurauksiin, joita teorian puitteissa on tutkittavissa. Heidän mukaansa tutkijan pitäisi ottaa huomioon mahdollisimman monia erilaisia lopputulemia, joita teorian pitäessä paikkansa tai ollessa väärässä voi tapahtua. Näistä mahdollisista lopputuloksista tutkija voi sitten etsiä erilaisia mitattavia muuttujia, joita voi testata. Ks. Keohane, King & Verba (1994), s. 24–25.

214 Keohane, King & Verba (1994), s. 23–27.

näille yhteinen toimintalogiikka.²¹⁵ Yllä olevista ohjeista esimerkiksi mahdollisimman monen teorian implikaation pohtiminen on oman tutkielmani tapauksessa turhaa. En testaa työssäni minkään teorian toimivuutta sillä tavalla, että syötän siihen mahdollisimman monia erilaisia implikaatioista johtamiani muuttujia ja katson, mikä on lopputulos. Tämä on yksi tapa lähestyä tieteellistä tutkimusta, mutta tämän tutkielman puitteissa ei se sopivin. Oman tutkielmani raameissa Keohanen, Kingin ja Verban ohjeista saa muuntelemalla kolme hyvää ohjenuoraa aineiston valintaan ja sen käyttämiseen. Ensinnäkin olen aineistossani maksimoinut mittausten validiteetin sillä tavalla, että aineiston harkinnanvaraisessa valinnassani olen valinnut vain sellaisia tapauksia, joissa kirjoitetaan maineesta tutkielmani kannalta kiinnostavasti. Tämä tarkoittaa sitä, että en ole sattumalta valinnut artikkeleita, joissa kirjoitetaan maineesta, vaan olen jo ennen valintaa selvittänyt sen, että niissä kirjoitetaan maineesta tarpeeksi ja tavalla, joka mahdollistaa analyysin. Tällöin maineen määritelmä ei voi olla vain yksi lause aineistoartikkelissa. Toiseksi aineiston keruun ja analyysin toistettavuus on tieteellisen työn peruslähtökohtia ja kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla on merkitystä aineiston ja analyysin luotettavuuden kanssa.²¹⁶ Kolmanneksi aineistonkeruun dokumentointi ja raportointi kuuluvat tieteellisen työn peruskiviin, tosin niiden laajuus kvalitatiivisessa tutkimuksessa on suppeampaa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa ottaen huomioon edellisessä alaluvussa käydyn keskustelun laadullisen tutkimuksen aineiston luonteesta.

Olen kerännyt tutkielmani aineiston harkinnanvaraisella valintamenetelmällä. Työni kaltaisessa tutkimuksessa ei ole mieltä analysoida satunnaista joukkoa artikkeleita ja tarkastella sitä, miten ne määrittelevät maineen käsitettä. Siksi valinta täytyy tehdä jo ennestään rajatusta joukosta kansainvälisen politiikan tutkimusartikkeleita, jotka käsittelevät mainetta. Kuten Eskola ja Suoranta totesivat yllä kvalitatiivista aineistoa käsittelevässä kappaleessa, on aineiston tarkoitus toimia tutkijan tukena muodostettaessa ”käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä.” Toisekseen en saata millään tietää kaikkia maailmassa julkaistuja mainetta jollain tavalla käsitteleviä kansainvälisen politiikan tutkimusartikkeleita, joten satunnaisotokseni koko mahdollisesta aineistojoukosta ei olisi edustava, koska kokonaismäärä ei ole tiedossa. Tässä mielessä aineistoni kattavuus ei ole tilastollista mallia, vaan olen pyrkinyt koostamaan aineistoni siten, että se on teoreettiselta kantilta kiinnostava. Kolmanneksi noudattelen aineistonvalinnassani ja aineiston analyysissäni yllä käsiteltyä Alasuutarin näkemystä siitä, että aineisto heijastelee osaa tutkittavasta maailmasta. Tämän tutkittavan palan paikan tunteminen tutkimuksen kohdemaailmassa on tärkeää,

215 Keohane, King & Verba (1994), s. 3.

216 Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006), 3.3.2. Reliabiliteetti (verkkoaineisto), KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovarasto.

sillä analyysillä ei ole mitään merkitystä, mikäli tutkija ei osaa sijoittaa 'näytettään' kokonaisuuteen. Olen siis tietoisesti valinnut aineistoni peloteteoreettisen ja julkisuusdiplomatian teoriaa käsittelevän tutkimuksen piiristä.

5.3. Tutkielman aineiston keruu ja kuvailu

Olen hakenut tutkimusartikkeleita aineistoksi useasta eri lähteestä. Hakuja²¹⁷ olen tehnyt Tampereen yliopiston Nelliportaalin etäkäyttöominaisuuden avulla EBSCOhost Academic Search Premierin tietokannasta. Niin ikään Nelliportaalin kautta tein hakuja suoraan kustantajilta eli SAGElta (SAGE Journal Online) Wileylta (Wiley Online Library) ja Taylor & Francisilta (Taylor & Francis Online, joka kattaa myös Routledgen painamat jurnaalit). Lisäksi olen tehnyt hakuja Google Scholarista, joka kokoaa useita eri kustantajia ja julkaisijoita yhteen, kuten SAGEN, Taylor & Francisin ja JSTORin. Lukuisat haut näistä useista eri lähteistä päättyivät useamman kymmenen artikkelin selailuun ja tiivistelmän lukemiseen. Näiden joukosta olen valinnut tutkielman tarkempaan analyysiin kuusi artikkelia.

Tutkielman aineistoksi valituista kuudesta artikkelista kolme käsittelee peloteteoriaa ja kolme julkisuusdiplomatiaa, mutta kaikki kuusi artikkelia käsittelevät jollain tavalla mainetta. Peloteteoriaa käyttävistä artikkeleista ensimmäinen²¹⁸ yrittää vastata kysymykseen: ”Mikä vaikutus valtioiden maineella on toisten valtioiden päätöksentekijöiden valintoihin haastaa status quota sotilaallisilla uhkauksilla tai sotilasvoiman käyttämisellä?”²¹⁹ Toinen artikkeli²²⁰ pyrkii haastamaan oletusta siitä, että valtioille ylipäänsä muodostuu mainetta.²²¹ Kolmas peloteteoriaa käsittelevä artikkeli²²² pyrkii luomaan testattavia hypoteeseja sille, millainen vaikutus valtioiden maineella on liittolaisuussuhteiden luomisessa.²²³ Julkisuusdiplomatiaa käsittelevistä artikkeleista ensimmäinen²²⁴ pohtii Israelin valtion epäonnistumisia sen maineenhallinnassa ja julkisuusdiplomatian

217 Tutkielman aineistoon artikkeleita on etsitty seuraavilla hakutermeillä: deterrence theory + reputation; public diplomacy + reputation; international relations + reputation; foreign policy + reputation; deterrence theory + image; public diplomacy + image; international relations + image; foreign policy + image. Sanahakuja on tehty sekä vapaasanahakuna että tarkemmilla hakuohdoilla.

218 Huth, Paul, K. (1997), ”Reputations and Deterrence: a Theoretical and Empirical Assessment”.

219 Huth (1997), s. 72. Alkuperäinen teksti: ”What impact do the reputations of states have on the decisions of other states' policymakers to challenge the status quo with threats or the use of military force?”

220 Tang, Shiping (2005), ”Reputation, Cult of Reputation, and International Conflict”.

221 Tang (2005), s. 36.

222 Miller, Gregory, D. (2003), ”Hypotheses on Reputation: Alliance Choices and the Shadow of the Past”.

223 Miller (2003), s. 42.

224 Gilboa, Eytan (2006), ”Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy”.

hyödyntämisessä.²²⁵ Julkisuusdiplomatiaa käsittelevistä tutkimusartikkeleista toinen²²⁶ pyrkii luomaan arviointiprosesseja sille, miten julkisuusdiplomatia ja pehmeä valta toimivat.²²⁷ Kolmas julkisuusdiplomatiaa ja mainetta käsittelevä artikkeli²²⁸ pyrkii uudelleenmäärittelemään julkisuusdiplomatian käsitettä ja käytänteitä. Yhtenä vaiheena tässä työssä on kansallismaineen ymmärtäminen.²²⁹

Olen päätenyt juuri näihin kuuteen artikkeliin sen vuoksi, että ne tarjoavat maineesta (reputation) enemmän kuin vain maininnan. Useat artikkelit, joita aineiston etsintävaiheessa luin, eivät viittaneet maineeseen kuin aivan ohimennen tai käyttivät jotain maineen (reputation) lähikäsitettä, kuten imagoa (image), prestiisiä (prestige) tai brändiä (brand). Tässä tutkielmassa olen halunnut tutkia nimenomaan mainetta, enkä sen lähikäsitteitä tai sotkea näitä kaikkia keskenään. En pidä mainetta, brändiä, imagoa ja prestiisiä keskenään vaihdettavina käsitteinä: ne ovat eriparisia ja tarkoittavat eri asioita. Ne kaikki viittaavat kuvaan, joka toisilla yhdestä on, mutta ne painottavat eri asioita. Brändi määritellään esimerkiksi ”niiden ajatusten, tunteiden, assosiaatioiden ja odotusten kokonaisuudeksi, jotka ehdokkaalle tai kuluttajalle syntyvät, kun hän altistuu kokonaisuuden logolle, nimelle, tuotteille, palveluille, tapahtumille tai mille tahansa symbolille tai designille, joka näihin viittaa.”²³⁰ Brändi on siis hyvin kaupallinen käsite ja tuollaiselle käsitteelle ei löydy vastineparia peloteteoriasta. Tällöin tutkisin julkisuusdiplomatian brändi-määritelmiä ja peloteteorian maine-määritelmiä. Prestiisi taas usein määritellään arvovallaksi, joka on vain positiivista.²³¹ Maine taas saattaa olla myös negatiivista. Näiden lähekkäisten, mutta lopulta erilaisten käsitteiden vertaileminen tutkielmani metodilla taas ei vastaisi tämän tutkielman lähtökohtaan tutkia *samaa käsitettä*, jota määritellään eri tavoin eri teoriassa.

Vapaasanahaku kuitenkin tuotti nämä artikkelit seulottavakseni, sillä en ollut asettanut hakusanalle *reputation* erityisehtoja, kuten esiintymistä avainsanoissa. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi hakusanojen *international relations* ja *reputation* asettaminen jonkin erityisehdon alle tuotti hyvin vähän hakuosumia ja halusin saada ensivaiheessa tätä enemmän artikkeleita selattavaksi. Se että

225 Gilboa (2006), s. 717.

226 Pamment, James (2013), ”Articulating Influence: Toward a Research Agenda for Interpreting the Evaluation of Soft Power, Public Diplomacy and Nation Brands”.

227 Pamment, (2013), s. 50.

228 Wang, Jian (2006), ”Managing National Reputation and International Relations in the Global Era: Public Diplomacy Revisited”.

229 Wang (2006), s. 92.

230 Van Ham, Peter (2008), s. 127. Alkuperäinen teksti: ”The totality of the thoughts, feelings, associations and expectations that come to mind when a prospect or consumer is exposed to an entity's name, logo, products, services, events, or any design or symbol representing them” (Lindsay, 2000).

231 Wylie, Lana (2009), s. 113.

aineistoon valitut tutkimusartikkelit käsittelevät mainetta enemmän kuin vain maininnan verran, on tutkielman analyysin onnistumisen kannalta tarpeellista. Tutkiessani maineen käsitettä wilsonilaisella käsiteanalyysillä tarvitsen tekstiltä sellaista käsitteen määrittelyn laajuutta, että saan siitä muodostettua käsitepiirteitä. Tämä ei tarkoita sitä, että koko artikkelin pitäisi käsitellä vain mainetta, mutta sen pitää tarjota oman teoriaympäristönsä kannalta merkittävää lisätietoa maineen määrittelemisestä. Tämä ei myöskään tarkoita sitä, että artikkelin pitäisi kovin lavealti ja suoranaisesti määritellä mainetta. Sen pitää kuitenkin antaa ymmärtää se, mitä se tarkoittaa maineen käsitteellä.

Artikkelit, joita tässä tutkielmassa tutkin, on julkaistu kolmessa eri jurnaalissa. Peloteteoreettiselta kantilta mainetta käsittelevät artikkelit on julkaistu Security Studiesissa. Mainetta julkisuusdiplomatian näkökulmasta käsittelevät artikkelit ovat Public Relations Review'sta ja Israel Affairsista. Näistä jurnaaleista vain Security Studies on selkeästi lähellä kansainvälisen politiikan ytimen tutkimusta. Israel Affairs on monitieteinen Israeliin keskittynyt jurnaaali, joka kirjoittaa myös maan sisä- ja ulkopoliitikasta. Public Relations Review on pääasiassa PR:ään keskittynyt julkaisu, mutta sen sivuilla ilmestyy artikkeleita myös muista viestintäaiheista. Kansainvälisen politiikan näkökulmasta olen valinnut epäortodoksisten jurnaaleiden artikkeleita tutkimuskohteiksi, mutta aineistonvalinnassa olen painottanut artikkeleiden laatua ja henkeä, en niinkään jurnaaalin nimen kansainvälispoliittista kaikua. Kansainvälisen politiikan tutkimuksen ytimessä oleva Security Studies on varsin kaukana näistä kahdesta muusta jurnaalista, mutta se ei nähdäkseni haittaa tämän tutkielman vertailevaa otetta, vaan päinvastoin ytimen maineen määritelmien heijastelu reunoilla oleviin tuo tutkielmaan mielenkiintoista kitkaa. Olen valinnut Public Relations Review'ssa ja Israel Affairsissa julkaistut artikkelit, sillä ne käsittelevät mainetta kansainvälisen politiikan tutkimuksen ja julkisuusdiplomatian kannalta mielekkäällä ja tutkielman näkökulmasta hedelmällisellä tavalla. Ja vaikka aineistoni artikkeleista kolme on julkaistu muualla kuin varsinaisessa kansainvälisen politiikan tutkimuksen ydinjurnaalissa, käsittelevät nämä artikkelit mainetta selkeästi kansainvälisen politiikan kantilta.

Kaikki tutkielman tutkimuskohteena olevat artikkelit on julkaistu jurnaaleissa, joissa kirjoitukset läpikäyvät vertaisarvioinnin. Security Studiesissa vertaisarviointi on anonyymi molempiin suuntiin (double-blind peer review), Public Relations Review'ssa ja Israel Affairsissa on käytössä kahden arvioitsijan anonyymi vertaisarviointi. Lisäksi kaikkiin kolmeen jurnaaaliin pyrkivät tutkimukset käyvät läpi toimitusneuvoston tarkastuksen ennen vertaisarviointia.

Tässä tutkielmani aineistoa kartoittavassa luvussa olen käynyt lävitse aineiston piirteitä kvalitatiivisen tutkimuksen kannalta. Näistä tärkein tämän tutkielman kannalta on aineiston teoreettinen kiinnostavuus. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston elimellisiin piirteisiin ei kuulu sen tilastollinen kattavuus. Kvalitatiivisen aineiston yleisten piirteiden lisäksi olen käsitellyt aineistonvalintatapaani, joka on harkinnanvarainen valinta. Olen aineistoni kuutta tutkimusartikkeliä valitessani painottanut aineiston osuvuutta maineen kannalta unohtamatta niiden sijoittumista tutkielmani kohteena oleviin peloteteoriaan ja julkisuusdiplomatiaan, jotka ovat kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioita.

6. ANALYYSI: MAINE KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TUTKIMUKSESSA

Tässä tutkielmani luvussa analysoin kuudesta tutkimusartikkelista koostuvaa aineistoani. Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää sitä, mitä maine on kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tarkemmin analyysin kohteena on ollut maineen käsite peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorioiden piirissä kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Käytössäni olevan wilsonilaisen käsiteanalyysin mukaisesti otan analyysin kohteeksi kaksi erilaista tapausta. Tutkielmassani nämä tapaukset ovat siis maineen määritelmät peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian piirissä. Tarkastelen tässä luvussa maineen käsitteelle annettuja piirteitä ensin yksinään artikkeli kerrallaan. Pohdintaluvussa vertailen kahta erilaista maineen määritelmää.

Olen aloittanut analyysini lukemalla aineistoa ja kirjaamalla siitä havainnot taulukkoon.²³² Tämä havaintotaulukkoni pitää sisällään perustiedot aineiston artikkeleista ja lisäksi oman sanallisen tiivistelmäni siitä, miten mainetta on määritelty artikkeleissa. Tässä ensimmäisessä aineiston lukuvaiheessa en ole vielä tehnyt aineistosta tulkintaa tai pyrkinyt tekemään aineiston avulla käsitteestä pidemmälle meneviä päätelmiä, kuten Palonen edellisessä luvussa kehottaa. Seuraava vaihe analyysissäni on kirjoittaa aineiston ensimmäiset havainnot auki, purkaa niitä edelleen ja sen jälkeen pohdintaluvussa yhdistää ne toisiinsa peloteteorian ja julkisuusdiplomatian tapausten sisällä.

6.1. Peloteteoria

Aion läpinäkyvyyden tähden käsitellä tutkielmani analyysia ensin artikkeli kerrallaan. Aineistoni kuudesta artikkelista kolme käsittelee peloteteoriaa ja näistä ensimmäiseksi otan käsittelyyn Paul K. Huthin artikkelin ”Reputation and Deterrence: a Theoretical and Empirical Assessment”.

232 Ks. liite 2. Tässä liitteessä on malli taulukosta, jollaiseen olen havainnot koonnut.

6.1.1. *Maineen liian monet kasvot*

Huthin mukaan peloteteorian ytimessä toimijat arvioivat toistensa resursseja sekä mahdollisia tulevaisuuden toimia ja Huthin mielestä maineen sanakirjamääritelmä ”arvio jonkin määritellyn toimen tekemisestä; tiettyjen ominaisuuksien omaaminen” osuu juuri peloteteorian ytimeen.²³³ Näistä ensimmäinen liittyy Huthin mukaan *päätäväisyyden maineeseen* (reputation for resolve), joka tarkoittaa sitä, miten päätäväisesti puolustajan ajatellaan käyttävän voimaa. Jälkimmäinen taas liittyy Huthin mielestä siihen, onko puolustajalla oikeasti niitä resursseja, joilla se mahdollisten hyökkääjien valloitusaikeita pyrkii lannistamaan eli luomaan pelotetta.

Huthin mukaan maine on peloteteoreettisessa tutkimuksessa yhteenkokoava käsite, jonka sisällöstä ei aina ole kovin tarkkaa kuvaa. Esimerkiksi päätäväisyyden maineesta ei Huthin mukaan useinkaan eritellä sitä, mikä alla käsiteltävistä piirteistä todella on se, joka pelotevaikutuksen maineen avulla lopulta synnyttää.²³⁴ Tässä mielessä Huth on samaa mieltä Giovanni Sartorin kanssa, jonka kritiikkiä yhteiskuntatieteilijöiden käsitteiden käytölle sivuttiin luvussa 4.

Huth erittelee artikkelissaan kolme erilaista kysymystä määritellesään mainetta: maine mille? (reputation for what?); maine kenelle? (reputation for whom?); maine perustuen mihin? (reputation based on what?).²³⁵ Näistä ensimmäisessä valtiot voivat Huthin mukaan rakentaa mainettaan kahdelle erilaiselle ulottuvuudelle: niiden halukkuudelle voimatoimiin (pätäväisyyden maine) ja niiden resursseille. Huthin mukaan nämä maineentekijät on jaoteltavissa vielä pienempiin osasiin.

Päätäväisyyden maineessa Huth näkee useita erilaisia näkökulmia. Ensinnäkin Huth erottelee puolustajan maineen sotilasintressien turvaamisessa. Toiset valtiot saattavat arvostaa korkeammalle perinteisiä sotilaallisia tavoitteita kun taas toiset valtiot voivat olla kiinnostuneempia ei-sotilaallisten intressien turvaamisesta. Huthin mukaan perinteisistä sotilaallisista intresseistä kiinnostuneiden valtioiden pelote on tehokkaampi. Toiseksi Huth erottaa päätäväisyyden maineessa valtiot toisistaan sen perusteella, kuinka paljon ne katsovat turvallisuuden olevan keskinäisriippuvaista. Mikäli puolustajalla on taipumusta eli mainetta pitää omaa turvallisuuttaan muista riippuvaisena, saattaa hyökkääjä ajatella että puolustaja on herkempi tekemään intervention

233 Huth, Paul, K. (1997), s. 75

234 Huth (1997), s. 77–78.

235 Huth (1997), s. 75.

muiden välisiin konflikteihin, jos se katsoo kyseessä olevan konfliktin vaikuttavan sen omaan turvallisuuteen. Päätäväisyyden maineen kolmanneksi ulottuvuudeksi Huth mainitsee puolustajan maineen riskien hyväksymisessä, kun se tekee sotilaalliseen voimaan liittyviä päätöksiä. Huthin mukaan sotilaalliseen voimankäyttöön liittyy usein ennustamattomia lopputuloksia. Hyökkääjä voi Huthin mielestä yrittää vetää johtopäätöksiä puolustajan aiemmasta käytöksestä riskien sietämisen suhteen. Viimeiseksi eli neljänneksi näkökulmaksi päätäväisyyden maineelle Huth esittää puolustajan maineen kotimaisten ja kansainvälisten koalitioiden johtamisesta. Tämän avulla mahdollinen hyökkääjä voi yrittää päätellä puolustajan mahdollisuuksia koota koalitio puolelleen. Mitä enemmän puolustajalla on ollut menestystä poliittisen hyväksynnän keräämisessä, sitä todennäköisemmin se käyttää voimaa puolustautuessaan, sillä se todennäköisesti saa tällekin poliittisen hyväksynnän.²³⁶

Päätäväisyyden maineen ohella Huth katsoo maineen voivan syntyä myös resursseista, mutta tässä ei Huthin mukaan ole kyse resurssien määrästä vaan resurssin laadusta. Ensinnäkin puolustajalle saattaa muodostua mainetta sotilasjohdon laadukkuudesta. Tässä hyökkääjä pohtii sitä, miten mukautuvainen puolustajan sotilasjohto on muuttuvissa tilanteissa ja miten aggressiivinen sen strategia on. Toiseksi puolustajalle saattaa muodostua resursseihin liittyvää mainetta sen joukkojen laadukkuuden perusteella. Tässä hyökkääjä pohtii sellaisia tekijöitä kuin joukkojen koulutuksen laadukkuutta, joukkojen taisteluhenkä ja niiden kykyä puolustautua ja hyökätä. Tällä tavoin mahdollista vastustajaansa punnitien hyökkääjä ottaa Huthin mukaan puolustajan joukkojen määränkin huomioon, sillä erityisen hyvät joukot ovat omiaan tekemään armeijasta todellista kokoaan suuremman. Maine huonolaatuisesta armeijasta taas toimii päinvastoin eli tekee hyökkääjän näkökulmasta puolustajan asevoimista oikeaa kokoaan pienemmät. Kolmanneksi laatumaineeseen liittyvät asejärjestelmät. Mitä paremmat, tarkemmat, varmemmat ja tappavammat järjestelmät puolustajalla tiedetään olevan, sitä painavampi sen pelote on.²³⁷

Toinen kysymys, jolla Huth purkaa mainetta palasiin peloteteoreettisessa tutkimuksessa liittyy maineen kohteeseen. ”Kenestä mahdollinen hyökkääjä vetää maineeseen liittyviä päätelmiä?”²³⁸ Tässä Huth erottelee toisistaan valtion maineen ja päätöksentekijän maineen. Huthista vaikuttaa intuitiivisesti siltä, että maine liittyy useammin yksittäiseen päätöksentekijään kuin kokonaiseen valtioon, mutta tämä ei hänen mielestään ole yleistettävissä. Huthista päätäväisyyden maine saattaa

236 Huth (1997), s. 75–76.

237 Huth (1997), s. 76–77.

238 Huth (1997), s. 78. Alkuperäinen teksti: ”About whom is the potential attacker possibly drawing reputational inferences?”.

liittyä kumpaan tahansa ”analyysintasoon”, mutta sotilaallisen voiman maine liittyy enemmän valtioon. Sama valtion ja päätöksentekijän välinen ongelma liittyy Huthin mielestä myös hyökkääjään: tekeekö yksi päätöksentekijä ylläkuvaillunkaltaisia johtopäätöksiä puolustajan eri maineista vai ovatko nämä koko valtionjohdon jakamia näkemyksiä puolustajasta? Peloteteorian kirjallisuudessa on Huthin mukaan kahdenlaista tulkintaa, mutta Huthin lopputulos on se, että yleensä tutkimus keskittyy yleisesti valtionjohtoon eikä yksittäisiin päätöksentekijöihin.

Kolmas kysymys, jonka kautta Huth maineen käsitettä purkaa, on: ”Mikä on se havaintojen määrä menneisyyden toimista, mistä mahdollinen hyökkääjä voisi yleistää ja tulkita puolustajan maineen?”²³⁹ Viimeinen maineen käsitteen purkava kysymys sisältää varsinaisesti kolme erilaista näkökulmaa. Ensinnäkin ”aikahorisontin” eli miltä ajalta mahdollinen hyökkääjä ottaa huomioon puolustajan käytöksen. Toisekseen maantieteellisen tekijän eli sen, ottaako mahdollinen hyökkääjä huomioon puolustajan toimet vain sillä alueella, jolla hyökkääjä itekin sijaitsee. Kolmanneksi hyökkääjän pitää päättää se, minkälaisia toimia se ottaa huomioon. Ovatko kaikki tapahtumat ja niistä tehdyt havainnot yhtä arvokkaita?

Huthin näkemyksiä maineesta yhteenvedettäessä huomaan, että maineella on monenlaisia tilallisia ja ajallisia ulottuvuuksia sen perinteisimpien eli päättäväisyyden maineen ja resurssihin liittyvän mainekäsityksen lisäksi. Näistä ensimmäinen liittyi toimijan aiemmasta käytöksestä vedettyihin päätelmiin sen tulevistakin toimista. Kyseessä on tavallaan ekstrapolaatio²⁴⁰, jossa ennusteet ulotetaan havaintojen ulkopuolelle.²⁴¹ Jälkimmäinen eli resurssista kumpuava maine liittyi toimijan materian laatuun ei niinkään määrään. Näihin kahteen erilaiseen maineen ulottuvuuteen Huth yhdistää vielä neljä erilaista akselia: analyysitaso, aikahorisontti, tilahorisontti ja havaintojen laatu. Näin maineesta tulee hyvin monimutkainen ja monitahoinen käsite, jonka avaaminen lauseella tai kahdella ei onnistu. Voiko näin monimutkaista ja monitahoista – monella tavalla määriteltävää käsitettä edes käyttää tutkimuksessa?

239 Huth (1997), s. 80. Alkuperäinen teksti. ”What is the number of observation of past behavior from which a potential attacker might generalize and infer a reputation for a defender?”

240 Toisaalla maineen ekstrapolaatiosta kirjoittaa myös Sharman, J.C. (2007), s. 22.

241 THL, Opasnet.fi: ekstrapolaatio.

6.1.2. *Maine ei läiky*

Artikkelissaan ”Reputation, Cult of Reputation, and International Conflict” Shiping Tang väittää, että päättäväisyyden mainetta ei voi muodostua anarkian tilassa olevassa kansainvälisessä järjestelmässä. Tangin mukaan anarkia on valtionjohdon perimmäinen syy haluun uskoa maineeseen ja sen muodostumiseen, mutta se on myös maineen kehittymisen suurin este. Tangin logiikan mukaan anarkian tilassa toimivat valtiot joutuvat koko ajan pelkäämään pahinta.²⁴² Tangin mukaan järjestelmässä, jossa valtioiden turvallisuus riippuu viimekädessä niistä itsestään, ne joutuvat jokaisessa tilanteessa kuitenkin odottamaan vastustajiltaan äärimmäistä päättäväisyyttä, olipa niiden maine millainen tahansa. Vastustajiensa päättäväisyyden lisäksi valtioiden pitää uskoa omien liittolaistensa olevan selkärangattomia. Lyhyesti sanottuna: anarkiassa valtioiden pitää ajatella vastustajistaan ja liittolaisistaan pahinta. Valtioiden ei siis kannata panostaa maineeseen sen avulla, että ne esimerkiksi kävisivät omaa päättäväisyyden mainettaan pönkittäviä sotia. Tang laskee tällaisiksi sodiksi esimerkiksi Korean sodan ja Vietnamin sodan.²⁴³ Turha verenvuodatus maineen vuoksi ei kannata, sillä sodista huolimatta valtiot uskovat toisistaan aina pahinta.

Tangin argumentti maineen muodostumisen mahdottomuudesta on ylläkuvaillua yksinkertaistettua versiota hienostuneempi. Tang näkee kansainvälisissä suhteissa kahdenlaista mainetta. Hänestä on olemassa sekä neuvottelumainetta (bargaining reputation) että käytösmainetta (behavioral reputation).²⁴⁴ Neuvottelumaine koostuu valtion halusta pelata upporikasta ja rutiköyhää neuvotteluissa eli riskeeraata sotilaallisen konfliktin mahdollisuudella. Ja Tangin mukaan tämä neuvottelumaine on jotain, joka ratkaisee nyt. Käytöksellinen maine taas koostuu valtion aiemmasta käytöksestä ja sillä saattaa olla käyttöä tulevaisuudessa. Neuvottelumaineen akuutti luonne johtuu sen potentiaalista vaikuttaa meneillään olevassa pattitilanteessa, jossa valtiot ovat. Käytöksellinen maine taas saattaa estää tällaisten pattitilanteiden syntymistä. Neuvottelumaineen ja käytöksellisen maineen lisäksi Tang erottelee päättäväisyyden maineen ja resurssimaineen ulottuvuudet (tämän erottelun Tang tekee edelläkäsitellyyn Huthiin nojaten).

Seuraavalla tavalla yhdistämällä nämä neljä maineulottuvuutta Tang osoittaa, miksi päättäväisyyden mainetta ei voi syntyä taistelemalla. Kahakan tehokas taisteleminen lisää ”arvoa” valtion

242 Tang, Shiping (2005), s. 50.

243 Tang (2005), s. 46.

244 Tang (2005), s. 38.

neuvottelumaineen voimaan (bargaining reputation for power), neuvottelumaineen päättäväisyyteen (bargaining reputation for resolve) ja käytöksellisen maineen voimaan (behavioral reputation for power), mutta se ei lisää valtion käytöksellisen maineen päättäväisyyttä (behavioral reputation for resolve) tulevaisuuden kriiseissä.²⁴⁵ Eli Tangin logiikan mukaan yhteenottoon (skirmish) päätyminen ja sen selvittäminen voitokkaasti tuottaa valtiolle neuvottelijana sellaisen maineen, että se on valmis riskeeraamaan sotaa neuvotteluissa. Lisäksi toiset valtiot näkevät sen kykenevänä toimimaan eli sille kertyy mainetta hyvistä resursseista. Yhteenoton tehokas ratkaiseminen saattaa siis tehdä valtion uhkasta ehkä uskottavamman, mutta se tekee sen perustuen valtion resursseihin, ei sen päättäväisyyden maineen vuoksi. Oman maineen 'panttaaminen' pattitilanteessa saattaa lisätä ”arvoa” valtion neuvottelumaineen päättäväisyyteen, mutta ei voimaan. Tällä ei ole merkitystä valtion uskottavuuteen tulevaisuudessa, sillä se ei lisää sen käytösmaineen voimaa tai käytösmaineen päättäväisyyttä. Siispä taisteleminen valtion käytösmaineen voiman lisäämiseksi on mahdollista, mutta ei sen käytösmaineen päättäväisyyden lisäämiseksi.²⁴⁶

Tang erottelee toisistaan maineen ja uskottavuuden (credibility). Nämä ovat hänestä kaksi lähekkäistä ja usein synonyymeinä käytettävää käsitettä, joiden välistä suhdetta ei ole avattu. Tangin mukaan esimerkiksi Jonathan Mercer määrittää uskottavuuden tarkoittamaan suhteellista käsitettä, joka pitää sisällään päättäväisyyden, intressit ja resurssit. Mercerin mukaan uhkan tai pelotteen *uskottavuus* riippuu muiden näkemyksestä siitä, ovatko päättäväisyys, intressit ja resurssit uskottavia. Tangin mukaan päättäväisyys (resolve) ei kuitenkaan ole muiden tiedossa olevaa informaatiota, vaan vain ja ainoastaan toimijan itsensä tiedostama raja sille, mihin asti se on valmis viemään oman päättäväisyytensä. Päättäväisyyden tilalle Tang ehdottaakin päättäväisyyden mainetta, joka on muiden näkemys valtion päättäväisyydestä. Täten päättäväisyyden maineesta tulee yksi uskottavuuden rakennuspalikoista.²⁴⁷

Tang on määritellyt artikkelin otsikkoonkin nostamansa maineen ”kultin” seuraavalla tavalla: ”uskomusjärjestelmä, jonka keskeisenä oletuksena on näkemys (tai pelko) siitä, että perääntyminen kriisissä johtaa valtion vastustajien ja liittolaisten aliarvioon tämän päättäväisyydestä seuraavassa kriisissä.”²⁴⁸ Kyseessä on siis nimenomaan päättäväisyyden maineeseen liittyvä kultti. Ilmiöllä on

245 Tang (2005), s. 39.

246 Tang (2005), s. 39.

247 Tang (2005), s. 37–38.

248 Tang (2005), s. 40. Alkuperäinen teksti: ”--- a belief system holding as its central premise a conviction (or fear) that backing down in a crisis will lead one's adversaries or allies to underestimate one's resolve in the next crisis.”.

Tangin mukaan kaksi erilaista osaa. Ensimmäisen mukaan maine on jotain valtion tai toimijan omaa, jonka puolesta kannattaa taistella. Todellisuudessa sitä ei kuitenkaan voi omistaa, vaan kyse on muiden tuottamasta kuvasta. Tangin mielestä toisen harhaluulon mukaan yhdellä tavalla tai sektorilla saavutettu maine voisi olla siirrettävissä myös muille sektoreille, mutta tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa.

Tang antaa tutkielmani kannalta muutamia merkittäviä huomautuksia maineen olemuksesta. Lopusta alkuun kerittäessä Tang kertoo maineen kultin määritelmässään, että päättäväisyyden maine on sektorisidonnaista. Yhdellä alalla kerätty maine ei siis olisi siirrettävissä toiselle. Maine ei täten olisi yleisnäkyä tai oletus toimijan käytöksestä ja eräänlaista maineen läikkymistä tai valumista piirteiden yli ei tapahtuisi. Toinen ”kultin” osatekijöistä kertoo, että maine ei Tangin mukaan ole mikään omistettava ominaisuus, joka valtioilla olisi hallussaan. Tangin mukaan maine on katsojan silmissä, ei valtion muokattavissa. Näiden kahden ominaisuuden lisäksi Tang näki neljä erilaista mainetta, joista kolmea valtio voi omalla toiminnallaan muokata. Näille Tang näki Huthin tapaan aikahorisontit, sillä neuvottelumaine oli käyttökelpoista tällä hetkellä ja käytöksellinen maine jossain tulevaisuudessa. Maine saattaisi siis siirtyä ajassa eteenpäin. Viimeiseksi Tang näkee maineella yhteyden sitä ympäröivään maailmaan – anarkiaan. Maine ei ole ympäröivästä todellisuudesta riippumaton määre, joka kasaantuu, vaan se on ympäristön vaikutuksille altis. Tangin tapauksessa ympäristö eli anarkia tekee maineen joidenkin piirteiden muodostumisesta mahdotonta.

6.1.3. Maine on kuin perimä

Aineistoni kolmannessa peloteteoriaa käsittelevässä artikkelissa mainetta tarkastellaan liittolaisuuden näkökulmasta. Artikkelissaan ”Hypotheses on Reputation: Alliance Choices and the Shadow of the Past” Gregory D. Miller määrittelee maineen seuraavalla tavalla: ” --- toimijan entisen käytöksen arvio, jota käytetään sen tulevaisuuden käytöksen ennustamiseen.”²⁴⁹ Artikkelissaan Miller kuitenkin näkee, että valtioilla on monenlaisia erilaisia maineita ja politiikan tutkimuksen painotus päättäväisyyden maineen tutkimukseen ei vastaa sitä moninaisuutta, joka valtioiden maineilla on. Tämän vuoksi Miller hakee artikkelissaan tukea taloustieteen

²⁴⁹ Miller, Gregory, D. (2003), s. 42. Alkuperäinen teksti: ” --- as a judgement about an actor's past behavior that is used to predict future behavior.”.

mainekäsityksistä. Miller kiinnittää maineessa ja kansainvälisen politiikan tutkimuksessa huomiota toimijoiden harvalukuisiin kohtaamisiin. Mitä vähemmän toimijoilla on interaktioita keskenään, sitä enemmän kohtaamiset sisältävät arvokasta tietoa toimijoiden intresseistä. Millerin mukaan käyttäytymistä tutkivissa tieteissä yleensä erotetaan toisistaan toimijoiden todelliset käytökseen vaikuttavat syvät syyt ja tilanteen aiheuttama käytös. Millerin mielestä nämä tilannesidonnaisetkin tekijät ovat merkittäviä maineen muodostumisessa.²⁵⁰

Miller erottelee artikkelissaan oppimisen ja maineen toisistaan. Miller kirjoittaa Dan Reiterista, jonka mukaan valtiot oppivat omasta ja muiden aiemmasta käytöksestä ja toimivat sen mukaisesti. Millerin mukaan tämä muistuttaa maineen vaikutusta käytökseen sillä tavoin, että oppimisenkin tuottama odotus tulevaisuuden käytöksestä perustuu historiallisiin havaintoihin. Oppimisen ja maineen erona Miller näkee sen, että oppimiseen liittyy ajatus käytöksen muuttamisesta. Valtioiden ovat kykeneväisiä tekemään havaintoja omasta ja toisten käytöksestä ja ovat täten kykeneviä välttämään virheitä. Maine eroaa oppimisesta siten, että tapahtuipa toimijassa jonkinlaista oppimista tai ei, ajattelevat muut tämän kuitenkin toistavan käytöksensä, sillä se on sen *maine*.²⁵¹ Myös Miller esittää kysymyksen siitä, liittyykö maine valtioon vai sen johtajaan. Millerin mukaan todennäköisesti molempiin, mutta tämän enempää hän ei kysymystä pohdi.²⁵²

Millerin artikkelin pääteemana on liittoumat, joita hän tarkastelee kolmessa osassa: liittoumien muodostuminen, niiden kesto ja niiden vaihtelevuus. Näiden kolmen teeman sisällä Miller luo testattavia hypoteeseja, mutta käyttää mainetta hypoteesiensa 'liimana'. Tutkielmani analyysin tarkoituksena ei ole testata, haastaa tai puolustaa Millerin hypoteeseja, vaan tarkastella sitä, miten hän on mainetta niissä määritellyt.

Ensimmäisessä näkökulmassaan eli liittoumien muodostumisessa Miller esittää maineen vaikuttavan valtioiden liittoumanmuodostukseen siten, että hyvässä maineessa oleva valtio joutuu liittoumissa luopumaan omasta autonomiastaan vain vähän. Hyvässä maineessa oleva valtio on myös sellaisessa tilanteessa, jossa muut valtiot ovat valmiita luopumaan omasta autonomiastaan tämän tähden. Mutta mikäli valtion maine huononee, vaativat sen liittolaiset itselleen enemmän autonomiaa ja kyseiselle valtiolle tiukempia nyörejä. Millerin mukaan liittoumat yleensä rajoittavat

250 Miller (2003), s. 42–43.

251 Miller (2003), s. 43–44.

252 Miller (2003), s. 78.

valtion liikkumavaraa kahdella tavalla. Ansaan joutumalla valtiot vedetään ulkopuolisina mukaan konfliktiin, johon ne eivät haluaisi. Hylkääminen taas viittaa tilanteeseen, jossa liittolaiset eivät noudata sopimuksia.²⁵³ Millerin toisen liittoumanmuodostukseen liittyvän hypoteesin mukaan valtiot luovat liittoumia sellaisten toimijoiden kanssa, joilla on samanlainen maine kuin niillä itsellään. Täten hyvässä maineessa olevat valtiot liittoutuisivat muiden hyvässä maineessa olevien kanssa.²⁵⁴

Toisessa näkökulmassaan eli liittoumien kestossa Miller katsoo maineen voivan vaikuttaa siten, että epäluotettavaksi koetun kumppanin käytös voi päättää liittolaissuhteen. Epäluotettavan toimijan maine saattaa kehittyä Millerin mukaan esimerkiksi juuri ei-haluttuun konfliktiin mukaanjoutumisesta tai lupauksen pettämisestä. Toinen liittoumien keston liittyvä hypoteesi on se, että epäluotettavan toimijan maine vaikuttaa myös epäsuorasti. Ensimmäisessä hypoteesissa liittolaissuhde päättyy, kun valtio A pettää valtion B jollakin tavalla. Millerin esimerkin mukaisesti toisessa hypoteesissa valtioiden A ja B sekä A ja C välillä on erilliset liittolaisuudet. Kun valtio A pettää valtion B, päättyy paitsi A:n ja B:n välinen liittolaisuus mutta myös valtioiden A ja C välinen liittolaisuus tulee tiensä päähän, koska A:sta on tullut C:llekin epäluotettava kumppani.²⁵⁵

Kolmannessa näkökulmassaan eli liittolaissuhteiden vaihtelevuudessa Miller pohtii maineen vaikutusta liittolaisuuden laatuun. Ensimmäisessä hypoteesissaan Miller esittää liittolaisuuden tiiviyyden riippuvan maineesta. Millerin mukaan *entete* on laadultaan vähemmän sitova kuin *puolustusopimus* (defense pact) ja puolustusopimuksia valtiot ovat valmiita solmimaan sellaisten valtioiden kanssa, joilla on luotettava maine. Kevyempiä entente-liittolaisuuksia taas voidaan muodostaa epäluotettavassakin maineessa olevien valtioiden kanssa. Toisessa hypoteesissaan Miller katsoo, että valtion luotettavuuden maine saattaa vaikuttaa sen kontolle lankeaviin maksuihin liittolaisuuksista sovittaessa. Millerin mukaan epärehellisen toimijan maineessa oleva valtio saattaa joutua suorittamaan maksuja, joilla se todistaa olevansa kiinnostunut liittolaisuudesta ja tosissaan sitoutumisen suhteen. Nämä maksut saattavat Millerin mukaan olla taloudellisia, mutta myös muunlaisia. Kolmas maineeseen ja liittolaissuhteiden vaihtelevuuteen liittyvä hypoteesi esittää, että luotettavuuden maineella ja sopimuksen tarkkuudella on yhteys. Millerin mukaan epäluotettavien valtioiden kanssa pyritään tekemään mahdollisimman tarkka sopimus, jolla hälvennetään pelkoja ansaan joutumisesta tai hylkäämisestä. Neljäs luotettavuuden maineen ja liittolaissuhteen variaatiota

253 Miller (2003), s. 54–55.

254 Miller (2003), s. 54–56.

255 Miller (2003), s. 59.

tutkiva hypoteesi esittää, että maineella on merkitystä sotilaallisen integroitumisen kanssa. Tässä suhteessa epäluotettavan toimijan maineessa olevan valtion asevoimat alistetaan kolmannelle osapuolelle tai liittolaiselle. Tällä tavoin varmistetaan sen lupauksen pitäminen. Poikkeuksena tälle integraatiolle Miller esittää tapausta, jossa valtion epäluotettavuuden maineen lähteenä on ollut ulkopuolisten konfliktiin sotkeuttaminen. Tässä tapauksessa liittoumassa ei haluta integroida asevoimia, jotta riski ansaan joutumisesta olisi pienempi.²⁵⁶

Millerin taloustieteistä lainaava mainekäsitys lisää Huthin ja Tangin antamiin mainemääritelmiin joitakin seikkoja. Ensinnäkin Miller erotti toisistaan tilannesidonnaiset tekijät ja toimijan todellisen luonteen vaikutuksen sen käytökseen. Toiseksi ja ensimmäiseen liittyen Miller esitti näkemyksensä siitä, että kansainvälisen politiikan toimijoiden mainekäsitystä muokkaa interaktioiden harvalukuisuus. Kolmanneksi Miller erotteli toisistaan oppimisen ja maineen. Oppiminen oli jotain, mitä toimijat todennäköisesti tekevät, mutta muut eivät tätä välttämättä huomaa tai usko. Maine on pysyvämpi piirre, maine on kuin *perimä*, josta toimija ei pääse eroon vaikka kuinka yrittäisi. Millerin artikkelin hypoteesien perusteella tuon perimän kanssa voi kuitenkin oppia elämään, mutta sillä on vaikutuksia toimijan mahdollisuuksiin. Millerin kolmessa erilaisessa liittoumia eri tavoin hahmottavassa näkökulmassa luotettavuuden maineella oli erilaisia merkityksiä sille, miten toimijaa liittolaisuuksissa kohdellaan.

Jos Millerin artikkeli lisäsi käsitepiirteitä verrattuna aineiston aiempiin havaintoihin, se myös vahvisti joitakin jo aiemmin tehtyjä löytöjä. Myös Miller kirjoitti maineesta aiempien toimien perusteella tehtynä tulevaisuuden toimien ennustamisena. Toisekseen Miller osoitti, että maine on muiden näkemys kyseisestä toimijasta. Maineen ollessa perimän kaltainen ominaisuus toimija ei sitä itse omista eikä voi sitä haluamallaan tavalla muokata. Millerinkin artikkelin kohdalla maine on katsojan silmissä. Kolmanneksi Miller esitti Huthin tavoin kysymyksen siitä, keneen maine liittyy: valtioon vai sen johtajaan.

256 Miller (2003), s. 60–66.

6.2. Peloteteorian maineen käsitepiirteet

Edellä käsitellyt kolme artikkelia sivusivat erilaisia maineita. Huth käsitteli päättäväisyyden mainetta ja resursseihin liittyvää mainetta. Tang erotteli maineet Huthia mukaillen ja näki päättäväisyyden maineen ja resurssien maineen lisäksi neuvottelumaineen ja käytösmaineen. Miller taas kirjoitti omassa artikkelissaan, että peloteteoria usein näkee vain päättäväisyyden maineen ja tutkii sitä. Omassa artikkelissaan Miller tutki luotettavuuden mainetta ja erotti sen päättäväisyyden maineesta. Nämä eri mainetyypit ovat kiinnostavia, mutta niin ovat maineen käsitepiirteet, jotka ylittävät nämä peloteteoreettisen tutkimuksen sisällä kirjoitettujen tutkimusartikkeleiden rajat. Niistä muodostuu tutkielmani peloteteoreettisen mainemääritelmän tapauksen käsitepiirteet.

Edellä käsiteltyjen kolmen artikkelin erilaisista maineista löytyy useita yhteisiä maineen käsitepiirteitä. Ensinnäkin maine on pysyvää sorttia; toiseksi maine on katsojan silmissä; kolmanneksi – ja edelliseen liittyen – maine ei ole omistettava ominaisuus; neljänneksi maine on menneisyyden teoista koostuvaa; viidenneksi maine on väline jollekin; kuudenneksi maine kohdistuu valtiolta valtiolle; seitsemänneksi maineen on tarkoitus toimia puolustuksena. Analyysissa löytyi myös yhteinen kysymys siitä, keneen maine liittyy. Tämä ei ole varsinainen maineen käsitepiirre, koska sille ei löytynyt aineistosta lopullista vastausta. Käsittelen seuraavaksi näistä piirteistä jokaista.

Maineen pysyvyys tuli esille Millerin artikkelissa oppimisen ja maineen erotteluna toisistaan. Millerin mukaan valtiot saattavat hyvinkin oppia tekemistään virheistä ja pyrkiä välttämään näitä tulevaisuudessa. Muut toimijat eivät kuitenkaan välttämättä usko tätä, vaan ne katsovat valtion käyttäytyvän tulevaisuudessa samalla tavalla kuin se toimi aiemminkin. Muiden silmissä maine on kuin perimä, jolle valtio ei voi mitään vaikka se kuinka yrittäisi. Tangin artikkelissa maineen pysyvyys tuli näkyväksi anarkiassa. Valtiot katsovat toistensa käytöksen olevan aggressiivista tai selkärangatonta, koska niiden toiminnan syvä logiikka on anarkiasta. Niillä on maine tietynlaisesta toimijuudesta, jota ne eivät voi itse muokata, vaikka kuinka yrittäisivät.

Toinen ja kolmas maineen käsitepiirre liittyvät yhteen. Niiden mukaan maine ei ole ominaisuus, jonka toimijat omistavat. Maine on ominaisuus, joka toimijoista on toisten silmissä. Valtioilla

saattaa olla ominaisuuksia, joita ne omistavat, kuten vaikkapa niiden maantieteellinen sijainti ja koko. Ne kykenevät panostamaan vaikkapa infrastruktuuriin ja rajavalvontaan, mutta maineeseen ominaisuutena ne eivät voi samalla tavoin välttämättä vaikuttaa.

Neljänneksi kaikkia artikkeleiden mainemääritelmiä yhdistää se tekijä, että maineen katsotaan olevan menneisyyden teoista muodostuvaa ja sen avulla yritetään ennustaa tulevaisuuden toimia. Huthin mukaan tämä liittyi menneisiin toimiin sotilasintressien turvaamisessa, turvallisuuden keskinäisriippuvuuden painotuksessa, menneisyyden riskien kantokyvyssä ja koalitioiden kasaamisessa. Millerin artikkelissa maine määriteltiin suoraan menneisyyden toiminnan arvioiksi, jota käytettiin sen tulevan käytöksen ennustamiseen. Käytännön tutkimuksen tasolla tämä näkyi Millerin hypoteeseissa, joiden avulla tutkittiin luotettavuuden maineen ja liittoumien eri puolien välistä suhdetta. Tang taas pyrki artikkelissaan kumoamaan uskomuksen siitä, että valtiot voisivat sotimalla pönkittää omaa päättäväisyyden mainettaan. Tekemällä toimia ne kuitenkin saattavat Tangin mukaan muokata muuta mainettaan.

Viidentenä piirteenä kaikkien artikkeleiden mainekäsityksille on se, että ne näkevät maineen välineenä jollekin. Huthin tapauksessa maine on pyrkimys pelotteen luomiseen, samaten Tangin artikkelissa. Miller taas katsoo maineen olevan väline liittoumien muodostuksessa ja hyvästä maineesta voi olla valtiolle hyötyä, kun se pyrkii liittolaisuuteeseen toisten toimijoiden kanssa. Maine on siis instrumentaalista.

Kuudenneksi kaikki artikkelit esittivät kysymyksen siitä, keneen maine lopulta liittyy: päätöksentekijöihin vai valtioon? Ne eivät kuitenkaan antaneet lopullista vastausta omalle kysymykselleen, joten tätä ei voi pitää varsinaisena käsittepiirteenä. Joka tapauksessa maine nähtiin valtioiden välisenä ominaisuutena, vaikka se tiivistyisikin niiden johtajiin.

Seitsemäs yhteinen piirre näiden kolmen artikkelin mainekäsityksille on se, että maine liittyy puolustautumiseen jollain tavalla. Maine luo valtiosta kuvan toimijana, joka on valmis puolustautumaan. Tangin artikkelissa tätä näkemystä haastettiin. Tai sitten valtio kykenee maineensa avulla luomaan itselleen suotuisia liittolaisuuksia.

6.3. Julkisuusdiplomatia

Käsiteltyäni aineistoni peloteteoreettisia artikkeleita otan seuraavaksi tarkastelun kohteeksi julkisuusdiplomatian piirissä kirjoitetut artikkelit. Peloteteoreettisten artikkeleiden tapaan julkisuusdiplomatiaan ja maineeseen liittyviä artikkeleita on kolme.

6.3.1. Israelin tuhottu maine

Eytan Gilboa tarkastelee artikkelissaan ”Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy” Israelin valtion julkisuusdiplomatian epäonnistumista. Gilboan artikkelin keskeinen väite on se, että Israelin epäonnistunut julkisuusdiplomatia on edesauttanut Israelin maineen tuhoutumista oikeastaan kaikkialla muualla maailmassa paitsi Yhdysvalloissa.²⁵⁷ Gilboan mielestä Israelin pitää uudistaa sen julkisuusdiplomatiaa, jotta se saa pelastettua oman maineensa. ”Negatiivinen” maine asettaa ” --- Israelin olemassaololle ja hyvinvoinnille strategisen uhkan”.²⁵⁸

Gilboan mielestä Israelin maine oli positiivinen vuosina 1948–1967, mutta se on sen jälkeen huonontunut palestiinalaisten kansannousujen, *intifadojen*, ja israelilaisten ja palestiinalaisten välisten sotien myötä. Gilboan mukaan kansallisesta maineesta on tullut uuden informaatioajan myötä merkittävä ”varanto” ja pehmeästä vallasta on tullut ulkopolitiikan tärkeä väline.²⁵⁹

”Kansallismaine on sitä, mitä ihmiset ympäri maailman ajattelevat valtion johtamisesta ja käytöksestä. Tämän vuoksi kansainvälisen konfliktin suurstrategia vaatii kolmen komponentin integrointia: voima, diplomatia ja kommunikaatio. Viimeinen komponentti eli kommunikaatio saattaa jopa olla ratkaiseva tekijä”.²⁶⁰

Gilboan mukaan konflikteja kehystää nykyään kieli ja medially on merkittävä rooli tässä ”sanojen sodassa”. Median uutisointi israeliläisten ja palestiinalaisten välisestä sodasta aiheuttaa Israelin

257 Gilboa, Eytan (2006), s. 715–716.

258 Gilboa (2006), s. 738.

259 Gilboa (2006), s. 716.

260 Gilboa (2006), s. 716. Alkuperäinen teksti: ”National reputation is what peoples around the world think about a state's conduct and behaviour. Therefore, a grand strategy in international conflict requires the integration and application of three fundamental components: force, diplomacy and communication. The last component, communication, may even be the decisive factor.” Huom. Gilboan käyttämällä englanninkielisellä sanalla *conduct* on MOT-sanakirjan mukaan monta merkitystä, kuten käytös; menettelytapa; suoritus tapa; toimeenpano; asioiden hoito; johtaminen; opastus. Tässä se on suomennettu johtamiseksi, koska Gilboa kirjoittaa samassa virkkeessä myös käytöksestä, *behaviour*.

maineen huononemista erityisesti Euroopassa. Gilboan mukaan pääsyynä median puolueellisuuteen israelilaisten ja palestiinalaisten konfliktin uutisoimisessa on päätös siitä, että israelilaiset ovat hyökkääjiä ja palestiinalaiset uhreja.²⁶¹

Gilboan artikkelissa eri valtioiden suhtautumista Israeliin hahmotetaan World Standing Indexin kautta. Gilboan itsensä kehittämä mittaristo tarkastelee valtion tai ei-valtiollisen toimijan ”asemaa, imagoa ja mainetta kansainvälisellä arenalla.” Gilboan mukaan variaabeleina toimivat muun muassa valtion status kansainvälisissä järjestöissä, medianäkyvyys ja yleinen mielipide.²⁶²

Gilboa tarkkailee artikkelissaan median ja yleisen mielipiteen lisäksi myös järjestöjen reaktioita Israelia kohtaan. Gilboalle yksi osoitus Israelin huonosta maineesta on esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat, jonka yleiskokouksissa on äänestetty Israelia vastaan. Gilboan mukaan vuoden 2004 yleiskokouksessa äänestettiin 18 kertaa ”äärimmäisen yksipuoleisista Israelin vastaisista” päätöslauselmista. Israelin kanssa näitä päätöslausemia vastusti jokaisella kerralla vain Palau, Mikronesia ja Marshallinsaaret. Yhdysvallat vastusti 16 kertaa, mutta eurooppalaisista valtioista ei Gilboan mukaan yksikään ei vastustanut ainuttakaan näistä päätöslauselmista.²⁶³

Gilboan artikkeli antaa maineen kannalta tärkeitä huomioita. Ensinnäkin Gilboan artikkelista käy selväksi se, että maine saattaa kolhiintua tai pilaantua tai siitä voi tulla ”negatiivinen”. Toiseksi maineita voi olla useita erilaisia vastaanottajasta riippuen. Tästä kertoo se, että Gilboan näkemyksen mukaan Israelin maine oikeastaan kaikkialla muualla paitsi Yhdysvalloissa on kolhiintunut. Kolmanneksi maineen pilaantumiseen tai muuttumiseen vaikuttaa media, joka Gilboan mukaan käsittelee Israelia epäoikeudenmukaisesti. Maine ei siis ole vain se kuva, jonka valtio antaa vaan se kuva, joka valtiosta välitetään. Gilboan mukaan valtio voi julkisuusdiplomatiaa tekemällä vaikuttaa tuohon kuvaan, joka siitä välitetään. Neljänneksi Gilboa esittää, että mainetta voi mitata. Hän yrittää mitata sitä World Standing Indexillä. Viidenneksi maine on Gilboalle elintärkeää, sillä negatiivinen maine uhkaa Israelin hyvinvointia ja asettaa suoranaisen uhkan sen olemassaololle.

261 Gilboa (2006), s. 730–731.

262 Gilboa (2006), s. 717.

263 Gilboa (2006), s. 724.

6.3.2. Yleinen mielipide voimavarana

James Pamment pohtii omassa artikkelissaan ”Articulating Influence: Toward a Research Agenda for Interpreting the Evaluation of Soft Power, Public Diplomacy and Nation Brands” pehmeän vallan ja julkisuusdiplomatian arvioimista (evaluation).²⁶⁴

Pammentille kansallinen maine ja kansallinen imago toimivat lähekkäisinä käsitteinä. Pamment kirjoittaa kansallisen brändiajattelun isästä Simon Anholtista, jonka Nation Brands Index ” --- mittaa 50 valtion mainetta sellaisilla sektoreilla kuin turismissa, kulttuurissa ja hallinnossa ja luo kokonaisuuteen perustuvan rankingin kansallisesta imagosta.”²⁶⁵

Pammentin mukaan vaikutusteoria (theory of influence) mittaa sitä, millaisia muutoksia jollain politiikan alalla tapahtuu, kun siihen kohdistetaan viestintäkampanja. Tämän jälkeen on odotettavissa jotain konkreettista muutosta ja kenties materiaalista hyötyä.²⁶⁶ Maineen näkökulmasta vaikutusteoria toimii siten, että se ei mittaa välittömiä materiaalisia hyötyjä vaan kansalaisten näkemyksiä. Vaikutusteorialla voitaisiin Pammentin mukaan mitata sitä, miten kansalaisten näkemys on muuttunut kampanjan aikana. Hänestä tällä on suhde valtaan, jos ajatellaan, että yleisestä mielipiteestä on tullut merkittävä voimavara.²⁶⁷

Pammentin artikkeli tuottaa maineesta Gilboan tavoin näkemyksen mitattavana ja muuttuvana. Pammentille maine on jotain imagoa rakentavaa ja maine taas koostuu yleisestä mielipiteestä, johon voidaan kohdistaa viestintätoimia ja tarkkailla sitä, miten se muuttuu. Tällä tavoin Pamment pyrkii rakentamaan julkisuusdiplomatian tutkimukseen mitattavia ja seurattavia vaikutuksia. Pammentille maine on peloteteoreetikoiden tavoin väline, jolla voidaan saavuttaa materiaalisia hyötyjä – maine tai yleisen mielipiteen muokkaaminen itsessään eivät ole päämäärä.

264 Pamment, James (2013), s. 50.

265 Pamment (2013), s. 56. Alkuperäinen teksti: ” --- measures the reputations of 50 countries in sectors such as tourism, culture, and governance, and produces an overall ranking of the national image.”

266 Pamment (2013), s. 55.

267 Pamment (2013), s. 57.

6.3.3. *Maine vallan instrumenttina*

Jian Wang aikoo artikkelissaan ”Managing National Reputation and International Relations in the Global Era: Public Diplomacy Revisited” määritellä julkisuusdiplomatian uudelleen. Tätä tehtävää varten on tarkasteltava maineen ja julkisuusdiplomatian välistä yhteyttä.²⁶⁸

Wangin mielestä kansallisella maineella on merkitystä. Se on hänestä *julkishyödyke*, joka luo valtioille mahdollistavan tai eväävän ympäristön. Tässä ympäristössä ne voivat yrittää saavuttaa omia tavoitteitaan ja politiikkojaan (policies).²⁶⁹ Wangille maine on ”vallan instrumentti” ja hyvä maine on ennen kaikkea sitä, että valtion nimellä on hyvä kaiku muiden kansojen joukossa. Wangin mielestä maine viittaa ”kollektiivisiin arvioihin” kyseisestä valtiosta. Wang tiivistää maineen koostuvan ” --- valtion kulttuurista, politiikasta ja toiminnasta”.²⁷⁰ Luotettavana maineen mittarina Wang pitää muiden kansojen mielipidettä kyseisestä valtiosta. Yleisöllä tai kansalla (public) on roolinsa Wangin ajattelussa maineesta, sillä ”[n]yky päivänä ulkomainen julkinen mielipide on saamassa entistä merkittävämpää asemaa luodessaan globalisoitunutta yleisöä ja vaikuttaessa kansainvälisiin poliittisiin prosesseihin ja lopputuloksiin.”²⁷¹

Wang liittää maineen pehmeään valtaan, mutta ei vain valtaan, vaan myös olemassaoloon. ”Olennessimmilta osin kansallinen maine – kansainvälisestä tai maailmallisesta mielipiteestä lähteneenä – merkitsee tietyn valtion saamaa kansainvälisen legitimitetin olemassaoloa tai olemattomuutta.”²⁷² Vallassa ollaan Wangin mukaan siirtymässä pelkästä kovasta vallasta pehmeään valtaan ja nämä kaksi limittyvät yhteen. Kansallinen maine on Wangin mukaan selvä osoitus valtion vallasta ja se näyttää valtion paikkaa kansainvälisellä areenalla. Wangin mukaan maine vaikuttaa esimerkiksi valtion kykyyn luoda liittolaisuuksia, mahdollisuuksiin vaikuttaa muihin, ja mahdollisuuksiin houkutella ulkomaisia sijoituksia ja turisteja.²⁷³

268 Wang, Jian (2006), s. 91.

269 Wang (2006), s. 91.

270 Wang (2006), s. 91. Alkuperäinen teksti: ” --- summary construct of the nation's culture, policy, and conduct.”.

271 Wang (2006), s. 91. Alkuperäinen teksti: ”These days, foreign public opinion is gaining ever more significance in forming an emerging globalized public and influencing international political process and outcome.”.

272 Wang (2006), s. 92. Alkuperäinen teksti: ”In essence, national reputation, rooted in international/world public opinion, signifies the presence or absence of international legitimacy accrued to a certain nation.”.

273 Wang (2006), s. 92.

Jos julkisuusdiplomatialla pyritään vaikuttamaan valtion maineeseen ja valtion maineella yleisöjen mielipiteisiin ja toimintaan valtiota ja valtion ulkopoliittikkaa kohtaan, ei kuitenkaan voida olla varmoja seuraavista seikoista: onko yleisö tarpeeksi informoitu ja onko tällä yleisellä mielipiteellä vaikutusta valtion politiikkaan. Wangin mukaan yleisön mielipiteet muodostavat mielipideilmaston, jossa päätöksentekijät toimivat. Mielipideilmasto laajentaa tai supistaa päätöksentekijöiden toimintamahdollisuuksia.²⁷⁴ ”Siten toisten valtioiden yleisöiden käsitykset ja mielipiteet kyseisestä kansallisvaltiosta tulevat hyvin tärkeäksi osaksi valtiollista päätöksentekoa.”²⁷⁵

Wangin artikkelin pohjalta voin vetää seuraavia piirteitä maineesta. Maine on yhteydessä valtaan ja eritoten pehmeään valtaan, johon valtioiden välinen vaikuttaminen yhä enemmän siirtyy. Logiikka julkisuusdiplomatiassa, maineessa ja valtioiden käyttäytymisessä toisiaan kohtaan on mielipideilmasto. Kansat, yleisöt tai *julkisot*²⁷⁶ muodostavat ympäristön, jossa valtionjohto joutuu tekemään päätöksiään ja toimimaan. Julkisuusdiplomatialla taas halutaan vaikuttaa valtion maineeseen, jota muiden valtioiden julkisot tarkkailevat. Wangin mielestä maine on mitattavissa, mutta sitä varten pitää tutkia toisten valtioiden julkisoiden mielipiteitä kyseisestä valtiosta. Wangin mukaan maine on instrumentti, jolla käytetään valtaa. Sillä on siis muu päämäärä kuin vain hyvän luonnehdinnan saaminen. Kuitenkin maine on instrumentaalisuudestaan huolimatta myös valtion olemassaolon mahdollistava tekijä. Ilman hyvää mainetta valtio ei Wangin pohdinnan mukaan voi saavuttaa kansainvälistä legitimitettä omalle toiminnalleen.

274 Wang (2006), s. 92.

275 Wang (2006), s. 92. Alkuperäinen teksti: ”Therefore, the perceptions and opinions held by foreign publics regarding a given nation become critically important to decisions by nation-states.”.

276 Englanninkielisille yleisöä tarkoittaville sanoille audience ja public ei löydy suomesta vastaavanlaista jakoa. ”--- [S]uomen kielestä puuttuu kätevä tapa erottaa toisistaan yhtäältä ihmiset viestinnän tai ylipäänsä esitysten seuraajina ja vastaanottajina ja toisaalta ihmiset julkisesti keskustelevina ja toimivina muodostumina” (Pietilä, Veikko 2006, s. 43). Suomen kielen yleisö viittaa vain ensimmäiseen eli vastaanottajaan. Otan tässä vaiheessa käyttöön tiedotustutkimuksessa käytetyn *julkison* käsitteen, jolla halutaan viitata toimivaan ja aktiiviseen yleisöön. ” --- [J]ulkisoutta toimintamuotona luonnehtivat nähdäksemme osaltaan sellaiset seikat kuin kansalaisten julkinen toimeliaisuus, julkisen vuorovaikutuksen virittäminen sekä julkinen puuttuminen erilaisiin kysymyksiin sanoin ja teoin” (Pietilä, Veikko & Ridell, Seija 2008, s. 102). Jatkossa kirjoitan julkisosta, kun sen englanninkielinen vastine olisi public eli aktiivinen yleisö. Katson tämän *julkison* käsitteen istuvan tähän tutkielmaan ja julkisuusdiplomatiian teorian maine-käsityksestä kirjoittamiseen, sillä nuo vieraiden valtioiden julkisot ja niiden muodostama yleinen mielipide ovat valtioiden maineen kannalta merkittäviä ja aktiivisia toimijoita, eivät vain julkisuusdiplomaattisen viestinnän vastaanottajia.

6.4. Julkisuusdiplomatian maineen käsittepiirteet

Julkisuusdiplomatiaa käsittelevistä artikkeleista on johdettavissa yhdeksän käsittepiirrettä maineesta. Ensinnäkin maine on instrumentti; toiseksi maine koostuu yleisestä mielipiteestä; kolmanneksi maine on mitattavissa; neljänneksi maine ei ole vain valtion itsensä käsissä, koska se koostuu yleisestä mielipiteestä; viidenneksi maine voi olla negatiivista; kuudenneksi maine on valtion olemassaolon kannalta merkittävää; seitsemänneksi maineen on tarkoitus houkuttaa; kahdeksanneksi maine kohdistuu valtiolta valtiolle julkison kautta ja yhdeksänneksi maine on varannonkaltaista.

Näistä ensimmäiseen eli maineen instrumentaalisuuteen viittasivat kaikki artikkelit. Gilboalle maine oli väline, jolla Israelin valtio saavuttaa oikeutuksen ja turvan omasta olemassaolostaan. Pammentille maineen avulla oli mahdollista saavuttaa materiaalisia hyötyjä ja Wangille maineen instrumentaalisuus tarkoitti esimerkiksi sijoitusten ja turistivirtojen saavuttamista.

Kaikkien kirjoittajien mukaan maine koostuu ainakin yleisestä mielipiteestä. Gilboalle yleiseen mielipiteeseen viittaa World Standing Index, jossa muiden valtioiden kansalaisten mielipiteitä kysytään. Samaten Pammentilla maine koostuu yleisestä mielipiteestä, joka selviää mittarin avulla tai vaikuttavuusteorialla. Wangille yleinen mielipideilmasto muodostaa mahdollistavan tai epävän ympäristön, jossa valtiot politiikkojaan tavoittelevat. Se että yleinen mielipide koostaa maineen tarkoittaa sitä, että maineen ja maineyön kohteena on kansa, jonka ajatuksista yleinen mielipide koostuu. Maineyön kohteena voi olla kansa suoraan tai eliitti, joka kansaan vaikuttaa.

Ja koska maine koostui yleisestä mielipiteestä, se on myös mitattavissa tätä mielipidettä kysymällä. Gilboa käytti maineen mittaamiseen useammasta muuttujasta koostuvaa World Standing Indexia, joka mittasi esimerkiksi valtion asemaa kansainvälisissä järjestöissä ja muiden maiden julkisoiden mielipiteitä kyseisestä valtiosta. Pamment viittasi maineen mittaamisessa Anholtin Nation Brands Indexiin, joka mittaa valtioiden mainetta useilla eri sektoreilla ja luo rankingin valtion imagoiden perusteella. Wangin mukaan maine on mitattavissa nimenomaan muiden maiden julkisoiden näkemysten perusteella. Mittaaminen tarkoittaa myös sitä, että valtioiden maineet on laitettavissa paremmuusjärjestykseen ainakin Gilboan ja Pammentin esimerkkien indekseissä.

Neljänneksi maine ei ole valtion itsensä käsissä, koska se koostuu yleisestä mielipiteestä, johon vaikuttavat useat seikat. Näistä Gilboa mainitsee median ja Wang viittaa vieraiden julkisoiden riittävään 'valistukseen' eli niiden tietoisuuteen. Pamment viittaa vaikuttavuusteoriaan, jonka puitteissa voidaan mitata muutosta esimerkiksi viestintäkampanjan jälkeen. Oman tulkintani mukaan tällainen viestintäkampanja voidaan toteuttaa suoraan julkisoon tai median kautta. Maine ei siis ole suoraan valtioiden käsissä, vaan sille on olemassa välittäjä. Valtio voi yrittää muuttaa mainetta. Gilboan ja Wangin mukaan tämä tapahtui julkisuusdiplomatialla ja Pammentin artikkelissa viestinnällä on mahdollista yrittää vaikuttaa maineeseen. Muiden valtioiden julkisoiden yleisen mielipiteen muuttaminen on kuitenkin vaikeaa, kuten esimerkiksi Gilboan artikkelista tuli esille.

Viidenneksi ja maineen muuttumiseen liittyen maine saattaa olla negatiivista. Wangin mukaan se saattaa muodostaa myös ympäristön, joka ei salli valtion tavoittelevan omia päämääriään. Gilboan mukaan Israelin maine on ”negatiivinen”.

Kuudenneksi maine on valtioille elintärkeää Wangin ja Gilboan mukaan. Gilboa esittää artikkelissaan huolen Israelin valtion hyvinvoinnista ja suoranaisestä ”strategisesta uhkasta”, jonka negatiivinen maine sille aiheuttaa. Wangin mukaan maine oli suoraan kytköksissä valtion legitiimiin olemassaoloon.

Seitsemänneksi mainepiirteeksi löytyi se, että maineen on tarkoitus houkuttaa. Maine saattaa analyysini perusteella olla negatiivista, mutta se ei ole aineistoni näkemyksen mukaan ihannetila. Tarkoituksena on pyrkiä luomaan valtiolle maine, jossa se houkuttelee esimerkiksi sijoituksia ja turisteja ja sen toiminta mahdollistuu kansainvälisessä yhteisössä.

Kahdeksanneksi piirteeksi löytyi se, että maine kohdistuu valtiolta valtiolle julkison kautta. Tämä liittyy siihen, että valtion maine koostuu julkison yleisestä mielipiteestä, jonka kautta syntyy ilmapiiri, jossa valtiota koskevia päätöksiä tehdään. Mainetyön kohteena on siis julkiso, mutta julkison kautta myös valtion päättäjät.

Yhdeksänneksi piirteeksi julkisuusdiplomatian mainemääritelmistä seuloutui se, että maine on valtioille varannonkaltaista. Ne voivat sijoittaa tähän ja käyttää sitä omien politiikkojensa saavuttamiseksi. Esimerkiksi Wangin artikkelissa maine nähtiin julkishyödykkeen kaltaisena varantona, jota valtio voi hyödyntää.

Tässä analyysiluvussa olen erotellut maineen käsitteen saamia piirteitä aineistossani, joka koostui kuudesta kansainvälisen politiikan tutkimuksen tutkimusartikkelista. Teksteistä kolme käsitteli peloteteoriaa ja kolme julkisuusdiplomatiaa. Jälkimmäisen tapauksen kohdalla löysin seitsemän erilaista piirrettä ja peloteteorian mainemääritelmistä löysin viisi varsinaista käsitepiirrettä. Kuudentena nostin esiin tutkimusartikkeleiden esittämän kysymyksen maineen kohteesta. Seuraavassa luvussa aion vertailla näitä käsitepiirteitä julkisuusdiplomatian teorian ja peloteteorian tutkimuksen välillä. Lisäksi pohdin näiden käsitepiirteiden paikkaa teorioiden omassa tutkimuksessa.

7. KÄSITESILTOJEN ALLA KAIKU KAKOFONIA

Tämän tutkielman ensimmäisenä tavoitteena on tutkia sitä, mitä on maine kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Analyysia varten valitsin peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian tutkimushaarat, joita käsittelevästä kolmesta tutkimusartikkelista olen muodostanut tutkielmani aineiston. Edellisessä luvussa analysoin aineistostani löytyneet mainemääritelmät ja niistä johdetut käsitepiirteet. Tässä luvussa pohdin löydöksiäni. Pohdinnan yhteydessä tarkastelen käsitepiirteitä myös laajempaa teoreettista keskustelua vasten. Tällä vastaan aiemmin tutkielmassa esittämäni näkemykseen siitä, että teoria muodostaa rakenteen, jossa tutkijat eli toimijat työtään tekevät. Tämä rakenne asettaa tutkimustyölle ja tämän tutkielman kohdalla käsitteiden määrittelylle rajoja.

Tutkielmani toisena tarkoituksena on yritys luoda tapa, jolla pluralistisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen hajautunutta käsiteympäristöä voisi tutkia vertailemalla eri teorioiden piirissä käytössä olevien samojen käsitteiden erilaisia määritelmiä. Olen tarjonnut tähän yhdeksi vaihtoehdoksi wilsonilaista käsiteanalyysia, jonka avulla olen tutkinut maineen määritelmiä kahdessa erilaisessa tapauksessa. Tähän pluralistisen tutkimuksen käsitteiden kakofonian ongelmaan tämä pohdintaosio pyrkii käytännöllisellä tasolla vastaamaan tarjoamalla tapaa käsitteiden tutkimiseen. Tällä tavalla tarjoan tavan sille, miten kansainvälisen politiikan tutkimukseen voitaisiin saada enemmän tehoa. Parempi keskinäinen ymmärrys keskeisten käsitteiden sisällöistä eri teorioissa ja näiden sisältöjen yhtäläisyyksien löytäminen nähdäkseni tarjoavat kansainvälisen politiikan tutkimukselle uutta puhtia.

Aloitan pohdinnan tekemällä molemmista käsitetapauksista ensin funktiosuhteisen käsitejärjestelmän. Tämän avulla haluan selkeyttää niitä käsitepiirteitä, joista maine peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa koostuu. Kaksi muuta mahdollista käsitteiden järjestämistapaa eli hierarkia- ja koostumussuhde liittyvät pääasiassa aineellisiin tarkoitteisiin eli referentteihin. Funktiosuhteisen käsitejärjestelmän ” --- jäsenten välillä ei vallitse sen enempää hierarkia- kuin koostumussuhdekaan --- ”.²⁷⁷ Ylemmällä tasolla sijaitseva käsite on valittu näkökulma, josta tarkastellaan alempana olevia käsitteitä. Funktiosuhteista käsitejärjestelmää koostetaan osista ja toisista käsitteistä, jotka ovat tarkastelun kohteena olevan käsitteen kannalta merkittäviä. Olen

²⁷⁷ Haarala, Risto (1982), s. 25.

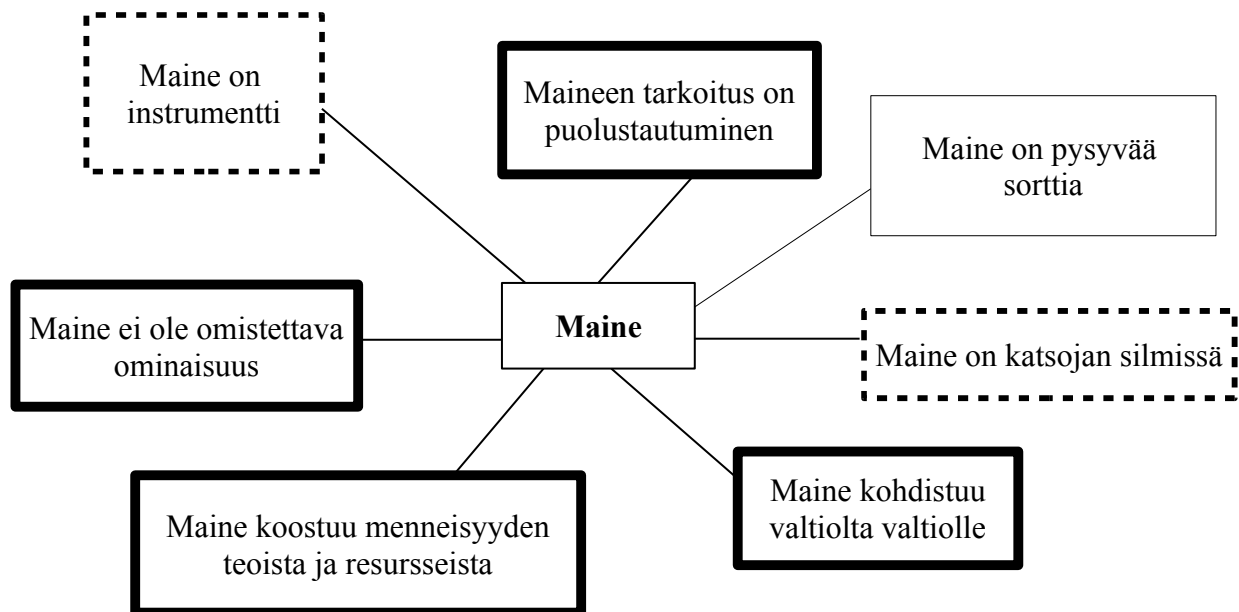
valinnut funktiosuhteisen käsitejärjestelmän maineen kuvaamiseen näissä kahdessa eri teoriapiirissä, sillä maineen määritelmistä ei ollut löydettävissä riittävästi alakäsitteitä tai osakäsitteitä, jotka mainetta suoraan ja konkreettisesti koostaisivat. Lisäksi maine on käsitteenä hyvin abstrakti, joten hierarkia- tai koostumussuhteinen käsitejärjestelmä eivät sopisi sen kuvaamiseen, sillä niillä kuvataan yleensä hyvin konkreettisia käsitteitä.

Funktiosuhteisen käsitejärjestelmän luomisen jälkeen käsittelen niitä mainepiirteitä, joita tutkimuksen kohteena ollut maine peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa aineistoni perusteella sai. Lisäksi pohdin näiden piirteiden sijoittumista omien teorioidensa sisälle. Päätän luvun sen pohtimiseen, miksi yhteisistä käsitepiirteistä juuri instrumentaalisuus ja maineen vaikea hallittavuus nousivat aineistostani esiin ja mitä ne kertovat maineen käsitteestä sekä näiden kahden tutkimuksen kohteena olleen teorian rakenteista. Näiden piirteiden välillä vallitsee mielenkiintoinen ristiriita, sillä maine instrumenttina näyttäytyy lopulta työkaluna, jota valtiot eivät kykenekään käyttämään.

7.1. Käsitteiden tarkastelua

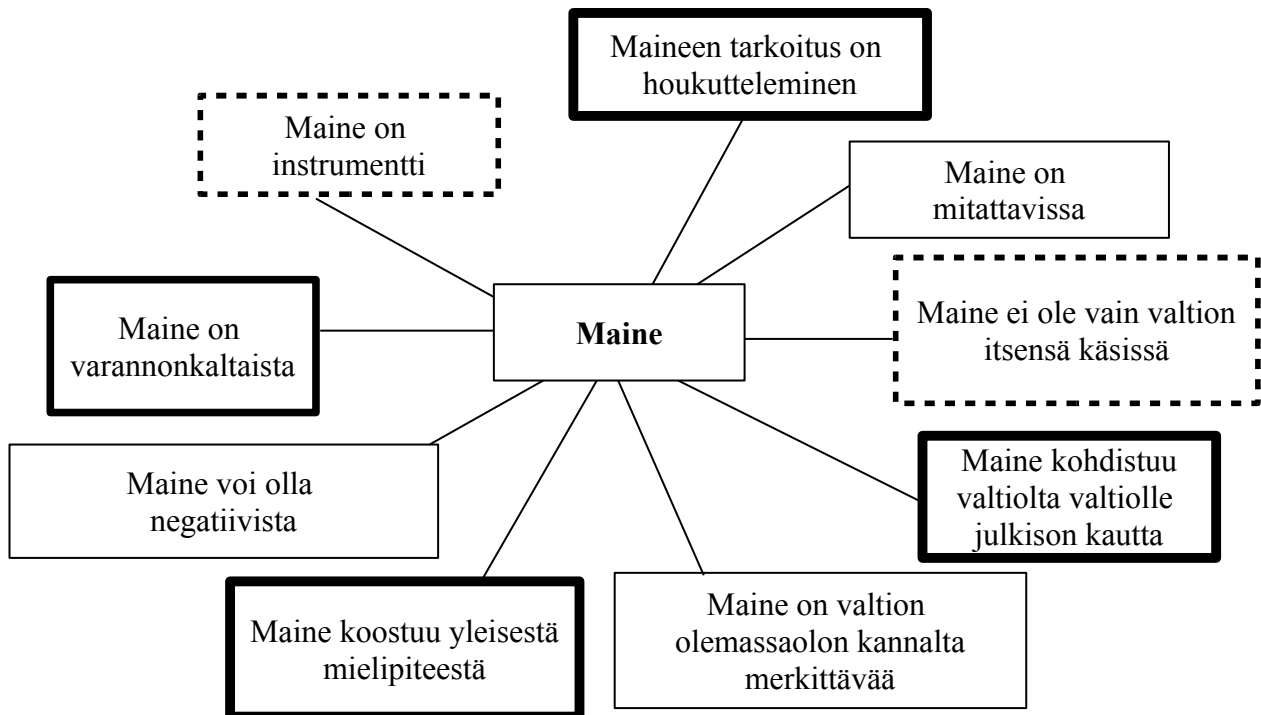
Ennen varsinaista pohdintaani kahdesta käsitteestä eli maineen määrittämisestä peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian piireissä, esitän nämä käsitteet funktiosuhteisina käsitejärjestelminä ja vedän ne muutamien lausein yhteen.

Kuvio 1. Peloteteoreettinen mainemäärittelmä funktiosuhteisessa käsitejärjestelmässä.

Peloteteoriassa maine on instrumentti, jolla taataan valtion turvallisuus. Ensinnäkin valtio voi luoda itselleen maineen päättäväisenä asevoimien käyttäjänä ja laadukkaiden sotilasresurssien hyödyntäjänä. Toinen vaihtoehto on yrittää antaa valtiolle luotettavan kumppanin maine, jolloin se nähdään hyvänä toimijana liittolaisuuksia varten. Peloteteoriassa maine on valtioiden välistä, eikä valtio voi täysin omistaa omaa mainettaan, sillä se on toisen toimijan näkemys tästä. Maine koostuu aiemmista teoista, joiden perusteella muut valtiot pyrkivät ennustamaan valtion tulevaa käyttäytymistä. Maine voi perustua myös valtion resursseihin.

Kuvio 2. Julkisuusdiplomatian teorian mainemääritelmä funktiosuhteisessa käsitejärjestelmässä.

Julkisuusdiplomatian teoriassa maine on instrumentti, jolla valtio pyrkii vaikuttamaan toisten valtioiden käytökseen itseänsä kohtaan. Maine perustuu toisten valtioiden julkisoiden yleiselle mielipiteelle kyseisestä valtiosta ja se on mitattavissa näiden mielipiteiden perusteella. Tämä julkinen mielipide luo muiden valtioiden johdolle toimintaympäristön, jossa se tekee kyseistä valtiota koskevia päätöksiään. Maine on myös valtion olemassaolon kannalta merkittävää. Maine on varannonkaltaista, ja valtio voi pyrkiä muuttamaan negatiivista mainettaan ja käyttämään sitä oman politiikkansa saavuttamiseen.

Ylläolevista kuvioista hahmottaa sen, että peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainekäsityksillä on eronsa ja yhtäläisyytensä. Olen kuvioissa laatikoinut vahvemmin rajoin ne asiat, jotka mainekäsityksien piirteissä muodostavat käsitepiirrepareja. Nämä ovat nähdäkseni pareja, joista toinen koske peloteteorian ja toinen julkisuusdiplomatian teorian mainekäsitteitä. Olen myös asetellut nämä käsiteparien piirteet kuvioissa suunnilleen samoille sijoille. Näitä käsitepiirrepareja on nähdäkseni varsin monta ja ne osuivat analyysissäni hyvin toisiinsa. Pelotetoria ja julkisuusdiplomatia ja varsinkin aineistoni journalit ovat kuitenkin varsin kaukana toisistaan, joten näinkin monen käsiteparin löytäminen on yllättävää. Pelotetoriaa ja

julkisuusdiplomatiata kuitenkin yhdistää niiden ajallinen ulottuvuus: kylmä sota. Kylmä sota näkyy näissä pareissa nähdäkseni peloteteoriassa varsinkin siinä, että maine ei ole omistettava ominaisuus. Valtioiden on jatkuvasti kamppailtava uusiakseen maineensa ja tällainen ajattelu johti esimerkiksi Vietnamin sodan syttymiseen. Julkisuusdiplomatiassa kylmä sota taas näkyy siinä, että maine perustuu vieraiden valtioiden julkisoiden mielipiteelle. Kylmän sodan aikaan kun taistelu kahden hallitsevan blokin ideologian välillä yritettiin heijastaa myös toisen blokin kansalaisiin.

Katkoviivoin olen laatikoinut ne käsitepiirteet, jotka ovat yhteneväisiä peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainekäsitteissä. Seuraavaksi käsittelemän käsitepiirrepareja eli sitä, mistä maine koostuu; keneen maine kohdistuu; mitä maineella tavoitellaan ja voiko mainetta omistaa. Tämän jälkeen otan tarkasteluun mainekäsitysten yhteiset piirteet eli sen, miten maine toimii instrumenttina ja sen, miten maine lopulta on toimijasta ulottumattomissa. Pohdiskelen näitä yhdistäviä ja erottavia käsitteiden piirteitä teorioiden laajempien näkemysten kanssa. Tällä tavoin katson myös rakennetta, josta maineen käsitepiirteet kumpuavat, ja jossa toimijat eli tutkijat käsitteitään käyttävät.

Ensinnäkin peloteteoriassa maine koostuu menneisyyden teoista ja resursseista. Valtiot saavat mainetta tietynlaisella käyttäytymisellä, kun ne pyrkivät ennustamaan toistensa tulevia toimia perustuen menneisyyden käytökseen. Julkisuusdiplomatian teoriassa maine taas muodostuu muiden valtioiden kansojen tai *julkisoiden* yleisestä mielipiteestä, joka vaikuttaa näiden muiden valtioiden valtiolliseen toimintaan. Tämä ero paljastaa myös sen, että peloteteoriassa maine on valtioiden välistä. Varsinkin niin kutsuttu klassinen peloteteoria nojaa valtiokeskeiselle järjestelmälle, jossa valtiot ovat itse vastuussa turvallisuudestaan, joten tulkitsemme että kansainvälisessä järjestelmässäkin (pelote)kommunikaatio on valtioiden välistä.²⁷⁸ Tätä tukee myös analyysiluvussa käyty keskustelu siitä, koskeeko maine valtioita vai niiden johtajia – muita vaihtoehtoja aineistosta ei noussut esiin. Kun taas julkisuusdiplomatian teoriassa viestintä on valtion ja toisten valtioiden julkisoiden välistä. Tämä julkiso-kohdentuneisuus on julkisuusdiplomatian teorian tutkimuksessa keskeistä.²⁷⁹ Julkisuusdiplomatian teoriassa ainoiksi merkittäviksi toimijoiksi kansainvälisessä järjestelmässä ei siis katsota valtioita ja niiden päätöntekijöitä, vaan valtion toimien eli julkisuusdiplomatian kohteena on toisen valtion julkiso, jonka katsotaan olevan merkittävä toimija valtioiden välisen kanssakäymisen muokkautumisessa. Tämä teoreettinen rakenne, jossa teorit näkevät eri toimijat

278 Kilgour & Zagare (2000), s. 7–8.

279 Ks. muun muassa Nye, Joseph, S. Jr. (2004), s. 107; Cull, Nicholas, J. (2008a), s. xv; Gilboa (2008), s. 57.

merkittäviksi kanssakäymisen kannalta, vaikuttaa tulkintani perusteella siihen, miten teorian sisällä maineen käsitettä määritellään. Näiden maineisiin tähtäävien kommunikaatiotasojen kautta peloteteorian maine siis on valtioiden välistä ja julkisuusdiplomatian teorian maine taas on valtion ja toisten valtioiden julkisoiden välistä.

Kolmas ero peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainekäsitysten välillä on se, että peloteteoriassa maineen avulla on tarkoitus puolustautua. Ensinnäkin aineistoni perusteella maineen on tarkoitus luoda kuva siitä, että valtion voimavarat tai poliittinen päättäväisyys ovat niin tehokkaita, että mahdollisen hyökkääjän ei kannata pohtia konfliktin aloittamista. Aineistossani valtioiden toinen mahdollinen tapa puolustautua on luoda liittouma. Tässä tapauksessa valtion on maineensa avulla näyttäytyttävä sellaisena kumppanina, jonka kanssa muut valtiot ovat valmiita luomaan yhteisen liittouman. Puolustautuminen on peloteteorian ytimessä²⁸⁰ ja rakentaa koko teoriaa ympäröivän maailman. Käsitteenä maine taas kuvaa eri keinoin puolustautuvaan valtioon liittyviä toisten valtioiden tarkastelemia kuvia ja ajatuksia tästä valtiosta. On kuitenkin todettava se, että peloteteorian sovellukset maineesta eivät ole vain nämä kolme tässä tutkielman aineistossa tarkasteltua mainetta eli päättäväisyyden maine, resursseihin liittyvä maine ja liittolaisuuteen liittyvää luotettavuuden maine. Usein maineet kuitenkin päätyvät hyvin samankaltaisiin ajatuksiin sitoumusten pitämisestä ja päättäväisyydestä. Tutkimuskirjallisuudessa puhutaan päättäväisyyden maineen kohdalla esimerkiksi vihamielisyyden maineesta,²⁸¹ kovuuden maineesta, konfliktiherkkyuden maineesta ja sitoumusten täyttämisen maineesta.²⁸² Julkisuusdiplomatian teoriassa maineella taas on tarkoitus houkutella. Maineella halutaan houkutella investointeja, tunnustusta tai turisteja ja maineella halutaan taloudellista hyötyä. Julkisuusdiplomatiassa toiset valtiot ja näiden julkisot nähdään mahdollisuuksina, joihin vaikuttaminen voi parantaa valtion toimintakykyä. Maineella on kuitenkin toinenkin näkökulmansa julkisuusdiplomatiassa, sillä sen avulla valtio takaa oman olemassaolonsa. Tämä olemassaolon turvaamisen logiikka aineistossa perustuu legitimizeettiin. Gilboa kirjoittaa Israelista valtiona, jonka olemassaolo on jatkuvasti kyseenalaistettuna ja Wang kirjoittaa maineesta valtion legitimizeetin turvaajana. Gilboan mukaan Israelin pelastus olisi se, että sen ”negatiivinen” maine saataisiin käännettyä positiiviseksi julkisuusdiplomatian avulla.

280 Schelling, Thomas (1969), s. 6.

281 Copeland, Dale, C. (1997), s. 37 (alaviite 5) ja s. 56.

282 Sharman, J.C. (2007), s. 22–23.

Neljäs ero liittyy maineen ominaisuuteen omistettavana omaisuutena. Peloteteorialle maine ei ole omistettava ominaisuus. Maine on ominaisuus, jota valtion on vaikea suoraan muuttaa, mutta se voi yrittää. Tangin esittämä kritiikki päättäväisyyden maineen muuttamisen mahdottomuudesta tekojen eli konfliktien onnistuneen taistelemisen kautta heijastelee laajempaa keskustelua peloteteorian piirissä. Tässä debatissa pohditaan sitä, onko maineella lopulta minkäänlaista merkitystä pelotteen syntymisessä ja siten valtion turvallisuuden suojelemisessa.²⁸³ Eräs vastaus tähän debatointiin voisi olla mainekäsityksen laajentaminen.²⁸⁴ Julkisuusdiplomatialle maine on enemmän varannonkaltainen resurssi, jota valtio voi hankkia ja sijoittaa, kun se tarvitsee mainetta omien poliittisten päämääriensä saavuttamiseksi. Julkisuusdiplomatian teoriassa mainetta voi myös olla ostettavissa, sillä julkisuusdiplomatian avulla valtio voi panostaa muiden valtioiden kansalaisten julkiseen mielipiteeseen toimijasta.

Kolmanteen eroon eli maineiden käyttötarkoitukseen liittyy myös maineiden ensimmäinen yhtäläisyys: molemmissa teorioissa maine on instrumentti. Instrumenttina maine toimii ainakin valtion olemassaolon turvaajana: peloteteoriassa se pelottaa vastustajia tai houkuttaa liittolaisia ja julkisuusdiplomatian teoriassa se turvaa valtion legitimitettä. Julkisuusdiplomatiassa hyvällä maineella halutaan myös materiaalista hyvää, kuten sijoituksia ja turisteja. Huomattavaa on, että kummankaan teorian pääfokuksessa ei kuitenkaan ole yksinään maineen tutkiminen. Sekä peloteteoria että julkisuusdiplomatian teoria tutkivat toisten valtioiden käytökseen vaikuttamista ja yhtenä keskeisenä käsitteenä tässä vaikuttamisessa on maine. Tämä maineen instrumentaalisuuden piirre myös lähentää teorioita ja niiden valtakäsityksiä. Usein julkisuusdiplomatian ja pehmeän vallan välille vedetään yhtäläisyysmerkit,²⁸⁵ mutta ne eivät tarkoita samaa asiaa. Pehmeä valta tarkoittaa kykyä saada haluamansa ennemmin suostuttelulla kuin pakottamisella.²⁸⁶ Ja tämä on yksi julkisuusdiplomatian puolista. Jotkut ovat määritelleet maineenkin pehmeäksi vallaksi.²⁸⁷ Pehmeä valta ja julkisuusdiplomatiat eivät kuitenkaan tarkoita samaa asiaa, kuten eivät kova valta ja peloteteoriakaan. Pehmeä valta ja julkisuusdiplomatiat on eroteltu toisistaan esimerkiksi siten, että julkisuusdiplomatiat avulla tavoitellaan pehmeää valtaa, se on siis sen kenttätyötä.²⁸⁸ Peloteteorian valtakäsitys on selkeästi kovan vallan puolella. Kova valta merkitsee usein pakkoon ja uhkailuun perustuvaa toimintaa, jolla saadaan aikaiseksi haluttu lopputulos.²⁸⁹ Molempien valtakäsitysten

283 Ks. muun muassa Dale (1997).

284 Sharman (2007).

285 Gilboa (2008), s. 57.

286 Nye (2004), s. x.

287 Wang (2006), s. 92.

288 Gilboa (2008), s. 61.

289 Nye (2004), s. 8.

avulla siis tavoitellaan haluttua lopputulosta, mutta eri keinoin. Maineen käyttäminen vallan välineenä – peloteteoriassa turvallisuuden saavuttamisessa ja julkisuusdiplomatiassa esimerkiksi sijoitusten saavuttamisessa – tuo nämä kaksi teoriaa kiinnostavan lähelle toisiaan. Tämä analyysissä paljastunut maineen instrumentaalisuus ja siihen liittyvä valta on kiinnostava löydös. Näiden kahden välinen yhteys on varsin luonnollinen, sillä eräs tapa ajatella valtaa on määritellä se kyvyksi saada haluamansa. Maine tarjoaa tähän erään tavan. Olen moneen otteeseen tutkielmassa painottanut sitä, että peloteteoria ja julkisuusdiplomatia teoria ovat hyvin erilaisia teorioita. Ne tutkivat eri asioita ja hahmottavat todellisuuttakin eri tavalla. Tällaisen valtayhteyden löytäminen näiden teorioiden välille avaa ainakin meta-teoreettistasoisia kysymyksiä siitä, miten lähellä toisiaan näennäisesti kaukaiset teoriat ovatkaan. Tähän tulokseen pääsin tässä tutkielmassa analysoimalla maineen käsitettä, joten teorioiden välisten käsite-erojen analysointi jatkossakin saattaisi avata tällaisia uusia näkökulmia eri teorioihin.

Maineen instrumentaalisuus näissä molemmissa teorioissa selittyy nähdäkseni juuri peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian perimmäisellä tarkoituksella: muiden käytökseen vaikuttamisen tutkiminen. Instrumenttina maine taas liittyy analyysini perusteella ainakin pehmeään valtaan, jossa tarkoituksena on saavuttaa halutunkaltaisia lopputuloksia muilla keinoilla kuin pakkovallalla. Tämä tulkinta pehmeästä vallasta ja maineesta ei kuitenkaan ole täysin tyydyttävä peloteteorian piirissä, sillä pehmeä valta perustuu usein sille, että muut toimivat pehmeän vallan alla esimerkiksi silloin, kun ne katsovat vallankäyttäjää ylöspäin.²⁹⁰ Peloteteoriassa maineen merkitys on kuitenkin juuri siinä, että maine on pelottavaa ja poisajavaa ja saavuttaa päämääränsä eli turvallisuuden uhkalla, ei suostuttelulla. Aineistossani peloteteorian toinen näkemys maineesta oli luotettavuuden maine, joka liittyy liittolaisuussuhteiden perustamiseen. Tässä saattaisi olla kyse jonkinlaisesta pehmeästä vallasta, sillä valtion maine luotettavana on siis sellainen tekijä, joka saa muut haluamaan liittoutumaan sen kanssa. Tässä tulkinnassa maine luotettavana kumppanina olisi siis valtaa saada houkutelua muut liittolaisuuteen kyseisen valtion kanssa. Tällöin muut liittouman valtiot katsoisivat kyseisen valtion arvojen ja ideaalien sekä sen käyttäytymisen olevan sellaista, että ne haluaisivat liittoutua sen kanssa. Maineen ei kuitenkaan tarvitse olla hyvä, jotta valtio pääsee liittolaisuuteen, mutta huonosta maineesta rangaistaan sanktioilla, kuten huonommilla sopimusehdoilla. Tässä mielessä luotettavuuden maine ei ole pehmeää valtaa, sillä toimijan pehmeä valta koostuu muiden silmissä positiivisista tekijöistä, joiden avulla toimija saa haluamansa. Tämä ohuen ohut lanka luotettavuuden maineesta pehmeänä valtana peloteteorian piirissä vaatii tätä

290 Nye (2004), s. 5.

ajatusrakennelmaa huomattavasti vankempaa teoreettista työtä, joka ei kuitenkaan ole tämän tutkielman keskiössä. Instrumentaalisuuden hahmottuminen maine-määritelmien yhteisenä käsitepiirteenä ei kuitenkaan säikähdä tätä teoriatyön puutetta.

Mainekäsitysten toinen yhtäläisyys on se, että peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa maine ei kaikista sen muuttamisyrityksistä huolimatta ole täysin valtion itsensä käsissä. Peloteteorian käsitepiirteiden yhteydessä kutsuin mainetta pysyvän sorttiseksi ja julkisuusdiplomatian teorian piirissä mainetta on vaikea muuttaa, koska se koostuu vieraiden valtioiden julkisoiden mielipiteistä. Peloteteoriassa maine on analyysini perusteella katsojan silmissä, jos sielläkään. Tangin mukaan mainetta ei ole mahdollista muuttaa, sillä kansainvälisen systeemin järjestymislogiikka on anarkia ja valtiot aina uskovat toisistaan pahaa, joten käyttäytymisellä ei ole merkitystä valtion päättäväisyyden maineeseen. Tässä mielessä perinteistä peloteteoreettista mainetta ei voi Tangin mukaan muodostua. Tähän maineen muodostumattomuuteen liittyy Tangin artikkelia laajempi peloteteoreettinen keskustelu siitä, että kehittykö valtioille mainetta vai ei. Tähän pohdintaan viittaa myös Huth, jonka mukaan peloteteoreettisessa tutkimuksessa on kolme erilaista näkemystä siitä syntyykö mainetta.²⁹¹ Näitä näkemyksiä käsiteltiin luvussa kaksi.

Julkisuusdiplomatian teoriassa maine on valtion täydellisen kontrollin ulottumattomissa, sillä maine syntyy vieraiden valtioiden julkisoiden keskuudessa ja perustuu näiden yleiseen mielipiteeseen. Yleisen mielipiteen muodostumiseen on monenlaisia eri tekijöitä ja julkisuusdiplomatiassa viestijän pitää aina ottaa huomioon esimerkiksi poliittinen ja kulttuurinen ”miljö”, jossa toisten valtioiden kansalaiset elävät.²⁹² Ovatko nämä yleisöt kyseisen valtion näkökulmasta täysin informoituja? Valtio voi yrittää vaikuttaa maineeseensa ja muiden valtioiden käytökseen sitä kohtaan pyrkimällä manipuloimaan muiden kansojen näkemyksiä itsestään, mutta varsinkaan nykyisenkaltaisessa kriittisessä sosiaalisen median ja tulvivan informaation maailmassa tällaisen viestinnän onnistumisesta ei ole takeita. Osa tutkijoista pitääkin näkemystä julkisuusdiplomatiasta mielipiteen muuttajana liian ”mekaanisena ja kunnianhimoisena.”²⁹³ Julkisuusdiplomatian kohdalla on kuitenkin huomattava se, että se ei tarkoita samaa kuin propaganda. Julkisuusdiplomaattisen vaikuttamisen ei siis pidä luulla olevan kömpelöä propagandaa ja alalla varsinkin uudenlaiseen julkisuusdiplomatiiaan (new public diplomacy) tähtäävä kehittäminen pyrkii hienojakoiseenkin

291 Huth (1999), s. 32–33.

292 Melissen, Jan (2005), s. 15–16.

293 Melissen (2005), s. 15.

kohderyhmiensä tuntemiseen ja viestien näille erikseen suuntaamiseen. Tämä uudenlainen julkisuusdiplomatia ponnistaa kylmän sodan jälkeisestä ajasta, jossa uusi viestintäteknologia muuttaa ihmisten välistä kommunikaatiota.²⁹⁴

Molempien teorioiden näkemykset maineen vaikeasta hallittavuudesta liittyvät näkemykseen toisesta toimijasta ja tämän mielipiteiden muokkaamisen vaikeudesta. Vaikka toisten saamalla kuvalla toimijasta olisi miten suurta merkitystä tahansa, se ei sulje pois sitä, että valtiot eivät välttämättä kykene näitä näkemyksiä muokkaamaan.²⁹⁵ Voivatko valtiot koskaan olla täysin varmoja toistensa aikeista? Ja voiko toisten valtioiden perimmäisiä näkemyksiä koskaan ymmärtää? Tämä kysymys on kaiken inhimillisen toiminnan keskiössä ja sen ytimessä on luottamus. Ihmisten välisestä toiminnasta ei kannata yrittää vetää liiallisia johtopäätöksiä valtioiden väliseen toimintaan, sillä niiden toimintalogiikka on erilainen. Silti yksittäisen ihmisen riipaisevan inhimillisellä ja alkukantaisella tasolla oleva kokemus luottamuksesta ja sen pettämisestä kuvaa tätä valtioiden kamppailua toistensa kanssa. Kyse ei ole vain luottamuksesta toisen antamien lupauksen täyttymisen suhteen, vaan myös luottamuksesta omiin arvioihin, jotka perustuvat vain niihin havaintoihin toisesta, joita on mahdollista saada ja joihin voi yrittää tukeutua omassa päätöksenteossaan. Jos maine on sitä, mitä muut toimijasta ajattelevat – kuten peloteteoriassa (perusta aiemmassa käytöksessä) ja julkisuusdiplomatian teoriassa (yleinen mielipide) näyttää olevan – tarkoittaa se maineen muuttumisen vaikeuden kannalta sitä, että muiden ajatuksia toimijasta on vaikea muuttaa. Tämä toisten näkemyksiin perustuva tulkinta maineesta ja sen muokkaamisen vaikeudesta yhdistävät tämän tutkielman maailmaan, jossa kietoutuvat yhteen psykologian ja kansainvälisen politiikan tutkimus. Tällaista tutkimusta on tehnyt esimerkiksi Robert Jervis.²⁹⁶

7.2. Käsitesilloilla pääsee rakenteisiin käsiksi

Maineen käsitteen määritelmien analysoimisen ohella tämän tutkielman tehtävänä on ollut koetella wilsonilaista käsiteanalyysia teorioiden välisten käsite-erojen selvittämisessä. Millaisen kuvan tämä tutkielma on antanut liittyen käsitteiden erojen selvittämiseen? Olen *eräässä* mielessä valmis hyväksymään tämän tutkielman pohjalta kolmannessa luvussa esitetyn Steve Smithin ajatuksen

294 Cull (2008b), s. 24–25.

295 Jervis (1970), s. 8.

296 Ks. muun muassa: Jervis (1970), “The Logic of Images in International Relations” ja Jervis (1976) “Perception and Misperception in International Politics”.

teoriasta tapana katsoa koko maailmaa ja Guzzinin käsityksen teorioiden ja käsitteiden erottamattomuudessa: käsitteitä ei voida irrottaa teorioista ja siirtää toisiin. Julkisuusdiplomatian teorian mainekäsitys ei soveltuisi peloteteorian sisälle, koska teoriat katsovat maailmaa hyvin erilaisin silmin. Julkisuusdiplomatiassa maine koostuu vieraiden valtioiden julkisoiden yleisestä mielipiteestä ja vieraiden julkisoiden olemassaololla tai varsinkaan niiden julkisella mielipiteellä ei peloteteoriassa ole tutkielmani perusteella mitään merkitystä. Tällöin julkisuusdiplomatian teorian käsitys maineesta olisi peloteteoriassa sisällötön käsite.

Tämän tutkielman tavoitteena onkin ollut osoittaa se, että voimme silti keskustella käsitteistä ja analysoida niitä, vaikka emme kykenisi käsitteitä teorioista irrottamaan ja sellaisenaan käyttämään. Tällainen teorioissa kiinni olevien käsitteiden tutkimus on tämän tutkielman perusteella ollut hedelmällistä, koska se on osoittanut kahden varsin erilaisen teorian samankaltaisia käsityksiä maineesta. Tämä myös näyttää sen, että teorioiden rakenteet määräävät niiden sisällä olevia toimijoita. Tällaisia rakenteita tämän tutkielman teorioiden tapauksessa olivat esimerkiksi peloteteorian valtiokeskeisyys ja julkisuusdiplomatian teorian julkisokeskeisyys. Teorian kanssa työskentelevä tutkija on teoriansa ja sen rakenteiden vanki, sillä ne määrittävät tutkijan mahdollisuuksia määritellä ja käyttää käsitteitä, jotka muodostavat koko ajattelumme perustan. Mutta nämäkin rakenteet on mahdollista tehdä näkyviksi wilsonilaisella käsiteanalyysillä. Mitä ovat ne taustalla vaikuttavat oletukset, jotka määrittävät, että maine on instrumentaalista sekä peloteteoriassa että julkisuusdiplomatian teoriassa? Analyysini perusteella se taustalla oleva rakenne on se, että molemmat teoriat tutkivat sitä, miten valtiot voivat yrittää vaikuttaa toistensa käytökseen. Tätä työtä varten valtiot tarvitsevat erilaisia välineitä, joista maine on yksi. Tällainen maineen käsitteen pohtiminen sen rakenteiden kautta tuo näkyväksi sen, että käsitteitä pitää tutkia myös meta-tasolla. Tämä meta-taso oli metodologia-luvussa käsitelty tutkimuksen taso, jolla pohditaan sitä, minkälaisia käsitteitä voi ylipäänsä olla olemassa ja miten niitä rakennetaan. Tämän tutkielman vastaus näihin kysymyksiin on teorian rakenne, joka määrittää sitä, miten käsitteitä käytetään ja tuotetaan. Ja tämän teorian rakenteen näkyväksi tuotti tässä tutkielmassa ne yhteiset piirteet, joita maineella on kahdessa erilaisessa teoriassa. Instrumentaalisuus ja maineen vaikea hallittavuus ovat käsitesiltoja, jotka kantavat kahden erilaisen teorian välillä.

Näiden yhteisten ja erottavien piirteiden perusteella kehittyi myös oma määritelmäni maineesta, joka kuuluu: maine on muiden näkemyksistä koostuva vaikeasti hallittava instrumentti, jota valtiot käyttävät omien tavoitteidensa saavuttamiseen. Tämä on vajavainen määritelmä, joka ei kerro

maineen sisällöstä tai sen synnystä vielä mitään. Tämän tutkielman puitteissa ei kuitenkaan ole syntynyt sellaista käsitteellisten piirteiden kuvaa, joka kertoisi muusta kuin maineen instrumentaalisuudesta ja sen vaikeasta hallittavuudesta. Tällä maineen instrumentaalisuutta ja vaikeaa hallittavuutta painottavalla määritelmällä voidaan kuitenkin jo tehdä uudenlaista tutkimusta. Jo pelkästään se, että ymmärtää maineen määritelmää tehdessään, että valtiot pitävät sitä itselleen tärkeänä instrumenttina erilaisten päämäärien saavuttamiseksi avaa uudenlaisia ovia. Miten maine suhteutuu muihin valtioiden toimintakeinoihin? Instrumentaalisuuden ja vaikean hallittavuuden välinen ilmeinen ristiriita on myös hyödyllinen. Maine on siis instrumentti, jota valtioiden on lopulta hyvin vaikea hallita. Voiko näin paradoksaalista hallintakeinoa ollakaan? Muiden näkemyksistä riippuvainen maine ei olekaan toimijan hallussa, mutta silti siihen halutaan eri tavoin panostaa. Onko se kannattavaa? Tällä tavalla mainetta määriteltäessä sen avulla voitaisiin tutkia esimerkiksi valtioiden käyttäytymistä neuvotteluissa. Miten ne niissä pyrkivät hyödyntämään mainettaan? Miten Suomi käytti mainettaan vaatiessaan Kreikalta velkavakuuksia? Ja jos Suomi käytti mainetta päämääriensä saavuttamisessa, miten se on onnistunut rakentamaan sellaisen maineen, jota se kykenee tällä tavalla hyödyntämään?

8. KÄSITTEIDEN ANALYSOINNISTA PERUSTA

Tässä tutkielmaa yhteen vetävässä luvussa aion käsitellä analyysini tuloksia ja niiden vastaavuutta tutkimuskysymysten kanssa. Lisäksi tarkastelen aineistoni ja menetelmäni soveltuvuutta tutkielmani tekemiseen. Lopuksi esitän useita jatkotutkimusaiheita, joista osa koskee maineen tutkimusta ja osa kansainvälisen politiikan eri teorioiden välisten erilaisten käsitelmäritelyiden tutkimista wilsonilaisella käsiteanalyysillä.

Tämän tutkielman tavoitteena on ollut tutkia sitä, mitä maine tarkoittaa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tähän olen vastannut analysoimalla peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainekäsitteitä. Analyysin ja käsitepiirteiden uuttamisen jälkeen olen verrannut näiden kahden teorian määritelmiä ja käsityksiä maineesta toisiinsa sekä omiin teorioihinsa. Tutkielman toinen tavoite on ollut tarjota tapa kahden erilaisen teorian käyttämän saman käsitteen analysoimiseen. Tällaista tutkimustapaa tarjoamalla olen halunnut osoittaa, että käsitteitä on mahdollista tutkia, analysoida ja vertaillakin, vaikka niiden teoreettiset lähtökohdat ovat olleet erilaiset. Tämä analyysitapa on ollut vastaukseni muun muassa Guzzinille, jonka mukaan käsitteitä ei ole mahdollista erottaa teorioistaan, eikä ole mahdollista luoda 'neutraaleita' käsitteitä.

Tutkielman ensimmäiseen kysymykseen vastauksena löysin kolme käsitepiirreparia, jotka peloteteoriassa ja julkisuusdiplomatian teoriassa ovat toistensa vastaisia. Nämä kolme käsitepiirrettä käsitteivät sitä, keneen maine kohdistuu; mistä maine koostuu ja onko maine varanto. Peloteteoriassa maine on tutkielmani löydösten perusteella valtioiden välistä ja julkisuusdiplomatian teoriassa se on valtion ja muiden valtioiden julkisoiden välistä. Peloteteoriassa maine koostuu valtion aiemmasta käytöksestä tai resursseista, kun taas julkisuusdiplomatian teoriassa maine syntyy muiden valtioiden julkisoiden julkisesta mielipiteestä. Käsiteanalyysini perusteella peloteteoria katsoo, että maine ei ole valtion omistettavaa omaisuutta, kun taas julkisuusdiplomatian teoriassa se oli varannonkaltaista.

Näiden erottavien piirreparien lisäksi löysin myös yhdistäviä piirteitä. Näitä yhteisiä piirteitä ovat maineen instrumentaalisuus ja maineen vaikea muokattavuus. Instrumentaalisuus liittyy pohdintani perusteella molempien teorioiden tarkoitukseen vaikuttaa muiden toimijoiden käytökseen. Maine on

väline, jolla valtiot voivat yrittää hallinnoida toisia valtioita ja näiden käytöstä. Maineen vaikea hallittavuus taas liittyy siihen, miten valtiot voivat vaikuttaa toisten näkemyksiin itsestään. Peloteteorian piirissä ei ole yksimielisyyttä sen suhteen, että valtiot arvioisivat toistensa käytöstä menneiden toimien perusteella. Julkisuusdiplomatiassa maineen hallinnan vaikeus liittyy yleiseen mielipiteeseen vaikuttamisen hankaluutena.

Käsiteanalyysini merkittävin antia ovat nämä kaksi yhteistä mainepiirrettä. Nähdäkseni niiden löytyminen tarkoittaa yhteistä maineen ydintä tai ytimen osaa, josta nämä kaksi teoriaa ovat yhtämielisiä. Tämän ytimen löytyminen on ensimmäinen askel maineen paremmassa kartoittamisessa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tämä askel johdattaa paremman maineen tutkimisen ja määrittelemisen tielle, sillä se näkee myös pelkän käsitteenmäärittelyn taakse. Tarjoamani analyysi ja sen löytämät käsitesillat ja niiden avaama näkökulma teorioiden valtarakenteeseen avaa uudenlaisen tutkimuksen tien. Mikä on maineen ja vallan välinen yhteys? Maineen instrumentaalisuus tai sen vaikea muokattavuus ovat kuitenkin yksinään vajavaisia, sillä ne eivät kerro mitään maineen synnystä tai sen koostumuksesta. Ne eivät kerro sitä, mitä maine on. Maine on tutkielmani perusteella muiden näkemyksiä toimijasta, mutta mitä nämä näkemykset ytimeltään ovat ja mistä ne muodostuvat? Tämän aiheen tutkiminen vaatisi todennäköisesti monitieteellisempää lähtökohtaa kansainväliseen politiikkaan, kenties sivuaskelia psykologian puolelle.

Näiden yhteisten käsitepiirteiden löytyminen kertoo maineen ytimen ohella myös toista tarinaa. Ne nimittäin näyttivät sen, mitä olivat ne teorioiden rakenteet, jotka määrittävät sitä, miten teorioissa mainetta määritellään ja käytetään. Teorioiden hallitseva piirre nähdäkseni on se, että ne molemmat pyrkivät tutkimaan sitä, miten muihin voi vaikuttaa. Tämä rakenne taas hallitsee sitä, miten mainetta määritellään: instrumenttina. Näiden erilaisten käsitepiirteiden ja käsitesiltojen löytyminen saattaisi olla yksi avain teorioiden välisen keskustelun ja Babylonin torni -ongelman ratkomiseen. Kun alalla on parempi käsitys siitä, miten eri teorit käsitteitään määrittelevät ja miten nämä määritelmät teorioiden välillä ovat yhteneväisiä, päästään keskustelussa tasolle, jossa ei tarvitse vertailla eri määritelmiä siitä norsun kärsästä, vaan voidaan alkaa keskustella kärsän tarkoituksesta. Kansainvälisen politiikan tutkimuksen teho lisääntyy ja tämä tutkielma tarjoaa käsitteiden välisten yhteyksien analysoimisen yhdeksi tavaksi tehostaa tutkimusta.

Tutkielmani toiseen lähtökohtaan eli eri teorioiden väliseen käsitekeskusteluun tarjosin välineeksi wilsonilaista käsiteanalyysia. Tämän tarkoituksena oli tarkastella eri teorioiden antamia käsitelmäjä tapauksina ja vertailla näitä tapauksia keskenään. Nähdäkseni wilsonilainen käsiteanalyysi toimi tarkoituksessaan mainiosti ja antoi hyviä työkaluja käsitteiden analysointiin. Tutkimustavan antama ajatus mallitapausten vertailusta toi työn analyysiosuuteen sen kaipaamaa ryhtiä. Mallitapauksina tutkielmassani toimivat peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian mainemääritelmät. Metodilla on heikkoutensakin, sillä sen rajat eivät ole kovin selvät. Tämä ongelma vaivaa koko käsiteanalyysin metodikenttää ja antaa siitä paradoksaalisen vaikutelman: käsitteitä analysoiva metodi ei pysty analysoimaan omaa käsitettään.²⁹⁷ Sen vuoksi osa tutkijoista näkee käsiteanalyysin selkeästi metodina ja osa lähestymistapana. Osalle se taas on luonnollinen osa kaikkea tutkimustyötä ja sellaisenaan riittämätön laajempaan tutkimukseen. Osa taas katsoo, että käsiteanalyysi voi hyvinkin kasvaa omaksi tutkimukseksi. En missään vaiheessa kokenut, että käsiteanalyysillä ei saisi tarpeeksi aineksia yhteen tutkimukseen. Tutkimustavan hyvin kvalitatiivisen ja totuusrelativismiinkin vivahtavan suhtautumisen käsitteiden tulkitsemiseen taas koin toisinaan riittämättömäksi. Ovatko kaikki tulkinnat oikeita, jos vain asetan tutkimuksen kehikon itselleni sopivaan asentoon?

Sumearajaisuuden lisäksi analyysimenetelmäni toiseksi heikkoudeksi on laskettava se, että se antoi maineen käsitepiirteistä karikatyyrimaisen kuvan. Tällä tarkoitan yksinkertaistettua ja piirteitä korostavaa kuvaa. Karikatyyrimaisuus johtuu siitä, että tässä analyysissä etsin aineistostani yhteisiä käsitepiirteitä peloteteoriana ja julkisuusdiplomatian teoriaa käsittelevistä tutkimusartikkeleista. Etsimällä yhteisiä piirteitä kutakin teoriaa käsittelevästä artikkelista, tulevat nähdäkseni korostetuiksi ne tyypillisimmät ja kuvaavimmat käsitepiirteet. Tämä jättää eri artikkeleiden tarjoamat nyanssit maineen määritelmässä varjoon, mutta luokkamaisia käsitepiirteitä analysoivassa tutkielmassani se on välttämätöntä. Yksi tapaus ei voi olla luokka eli tässä tutkielmassa käsitepiirre.

Tämän tutkielman aineistona on toiminut kuusi tutkimusartikkelia, joista kolme käsittelee peloteteoriana ja kolme julkisuusdiplomatian teoriaa. Kaikki artikkelit käsittelevät myös mainetta. Aineiston tarkoitus tässä tutkielmassa on ollut toimia, kuten kvalitatiivisen aineiston kuuluukin toimia. Sen ei ole tarkoitus olla tilastollisesti pätevää ja kattavaa, vaan aineistossa on painotettu sen teoriamielekkyyttä ja aineiston avaamia ovia todellisuuden tulkintaan. Tässä tehtävässä aineistoni toimi hyvin, sillä se näytti käsitteiden piirteisiin sellaisia näkökulmia, joita ei ollut havaittavissa

297 Puusa (2008), s. 38.

tutkimuksen alkuvaiheessa. Aineisto ja siitä tehdyt havainnot eivät siis ainoastaan pönkittäneet jo olemassaolevaa tietoa. Aineistoni ja analyysini siitä nimittäin näyttivät sen, että julkisuusdiplomatian ja peloteteorian mainekäsityksillä on yhteytensä instrumentaalisuudessa ja maineen vaikeassa hallittavuudessa. Näiden käsitesiltojen avulla tutkielmani myös näytti uutta suuntaa maineen ja vallan välisen yhteyden tutkimiselle. Valta taas tuotti uutta ymmärrystä peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian välisestä maastosta.

Laajemmalla näkökulmalla tällainen teorioiden välisten käsitteiden analysoiminen voisi tehdä kansainvälisen politiikan tutkimisesta parempaa. Katson moniäänisyyden olevan tieteenalan eduksi, mutta yhteisen tiedon kertyminen ja eteenpäin meneminen tieteessä nähdäkseni kärsivät tästä pluralismin kakofoniasta, jossa teoriat tai tutkijat eivät enää ymmärrä toisiaan eivätkä pahimmassa tapauksessa saata perustaa työtänsä toisten aiemmalle tutkimukselle. Tämä johtuu siitä, että teorioiden välinen ymmärrys toisten käsitteistä eli ajattelun peruselementeistä on rapautunut. Ei synny uusia jättiläisiä, joiden olkapäille nousta. Wilsonilaisella eri tapauksia tutkivalla käsiteanalyysillä voitaisiin löytää kansainvälisen politiikan tutkimuksen sisälle uudenlaista keskipakoisvoimaa, joka pakottaisi tutkimuksen pyörimään keskeisten ytimien eli keskeisten käsitteiden ympärillä. Tämän tutkielman kohteena ollut maine ja esimerkiksi maineen instrumentaalisuus voisi olla eräs tällainen ydin. Wilsonilainen käsiteanalyysi myös tarjoaa työkalun erilaisten rakenteiden löytämiseksi teorioista. Tässä tutkielmassa rakenne on paljastunut yhteisen käsitepiirteen eli instrumentaalisuuden kautta. Tässä tapauksessa teorioiden ajatus maineesta instrumenttina ajoi minut pohtimaan sitä, mikä näissä teorioissa saa toimijat käyttämään mainetta välineenä. Yhteiseksi piirteeksi paljastui se, että molemmat teoriat pohtivat sitä, miten toisien käytökseen voisi vaikuttaa ja välineenä toimi maine. Tämä työ on myös käsiteanalyysin metatasoista tutkimusta, josta kirjoitin luvussa 4.

Tutkielmani tarjoaa jatkotutkimusaiheita kolmella eri tavalla. Ensinnäkin se antaa tutkimuksen käyttöön yllä kuvatun tavan analysoida teorioiden välisiä käsitteitä. Tätä tutkimustyötä voisi ja mielestäni myös pitäisi jatkaa muilla kansainvälisen politiikan tutkimuksen teorioiden keskeisillä käsitteillä. Esimerkiksi Guzzinin toisessa luvussa esittämät anarkian määritelmät voisivat olla yksi kohde. Mitä on anarkia kansainvälisessä politiikassa? Tätä kysymystä voitaisiin tutkielmani tavoin lähestyä käsitepiirteiden analysoimisen näkökulmasta. Myös demokratian ja rauhan lukuisten erilaisten määritelmien välille voitaisiin löytää yhteistä ja pettämättömän kovaa maankamaraa wilsonilaisen käsiteanalyysin avulla. Entä sodan käsite? Millaisia eroja sodassa on käsitteenä

erilaisten teorioiden välillä? Onko sodan käsite kokenut muutosta ajassa? Näihin jatkotutkimusaiheisiin liittyy tässä tutkielmassa tehty ehdotus teorioiden rakenteiden asettamista rajoista käsitteiden määrittelyille. Tämän tutkielman piirissä tällaiseksi rakenteeksi löysin peloteteorian ja julkisuusdiplomatian teorian toimintalogiikan teorioina, jotka tutkivat sitä, miten muihin voi vaikuttaa. Miten muuten ja millaisiin käsitteisiin tämä vaikuttaa kuin tässä tutkielmassa esitettyyn maineen instrumentaalisuuteen? Wilsonilaisella käsiteanalyysillä voitaisiin myös yrittää vastata *oleellisesti kiistanalaisten käsitteiden* skismaan. Nämä olivat johdannossa sivuttuja käsitteitä, joiden määrittelyyn poikkeuksetta liittyy kiistaa.

Toisekseen tämä tutkielma antaa jatkotutkimusaiheita myös maineen saralla. Maineen instrumentaalisuuden kohdalla pitäisi tutkia sitä, mitä ovat olleet ne sellaiset tilanteet, joissa valtiot ovat käyttäneet mainetta instrumenttina. Tässä tutkielmassa esitin kaksi erilaista tapausta, joista toisessa valtio pyrki takaamaan omaa turvallisuuttaan maineella ja toisessa se pyrki hankkimaan aineellista hyvää maineen avulla. Mainetta pyrittiin molemmissa käyttämään toisen käyttäytymisen muokkaamiseen, mutta millaisissa tilanteissa? Henkilökohtaiseen mielenkiintoni ja tämän tutkielman ensimmäiseen aihioon eli Suomen maineeseen tämä instrumentaalisuus voisi sopia yhtenä lähtökohtana. Millaisena instrumenttina Suomi on käyttänyt mallioppilaan maineeksi väitettyä mainettaan Euroopan unionissa? Tämä tutkimusaihe vaatisi ensin Suomen maineen laadun pohtimista. Seuraava vaihe olisi tutkia sitä, miten Suomi on käyttänyt mainettaan esimerkiksi Kreikalta vaadittujen velkatakuiden saamiseksi tai ylipäänsä vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin hoitamisessa. Ja jos Suomi ei ole käyttänyt mainettaan, niin miksi ei? Toinen maineen ytimeen liittyvä tutkimusaihe perustaa maineen muodostumisen vaikeuteen. Jos mainetta kerran on vaikea muokata ja sen muodostumisesta ei ole yksimielisyyttä, onko mainetta olemassa? Tämä on nähdäkseni kaikkein perimmäisin ja kaikkein oleellisin kysymys maineessa ja sen tutkimuksessa. Tämä mielenkiintoinen vastakkainasettelu on mukana myös omassa mainemääritelmässäni, jossa maine on vaikeasti hallittava instrumentti. Onko tällaisen olemassaolo mahdollista?

Kolmas mahdollinen jatkotutkimusaihe on käsitteiden ja kokonaisten käsitejärjestelmien muutokset, jonka rajasin tämän tutkielman ulkopuolelle. Käsitejärjestelmien muutoksen voidaan katsoa liittyvän esimerkiksi tieteelliseen murrokseen tai tarkoitushakuiseen poliittiseen muutokseen. Valtiollisen maineen ohella on alettu puhua myös valtiollisesta brändistä. Mitä tämä käsite tarkoittaa ja miten se eroaa maineesta? Onko maineen käsitteen rinnalle rantautuneen brändiajattelun taustalla kenties tieteellistä tai poliittista muutosta?

Aloitin tämän tutkielman pohdiskelemalla maineen ja käsitteiden merkitystä kansainvälisessä politiikassa. Aivan ensimmäiset sanat tutkielman sivuilla kuuluvat Mount Rushmoreenkin hakatulle Abraham Lincolnille, ja tämän Yhdysvaltain presidentin mukaan maine on kuin varjo ja luonne on kuin puu. Varjo on jotain, mitä me näemme ja luulemme todeksi, mutta lopulta puu on ratkaiseva tekijä. Tämän tutkielman perusteella Lincoln on kansainvälisen politiikan saralla päällisin puolin hyvin oikeassa. Maine todellakin on vain varjo luojastaan ja toimijat myös luottavat varjoon, vaikka se saattaa erota luojastaan. Toisaalta Lincolnin aforismi jää aforismeille tyypilliseen tapaan pinnalliseksi. Lincoln ei ole ottanut huomioon sitä, että tämä maine on toisinaan parasta, mihin tukeutua. Se mitä sen taustalla on, on koko maineen tutkimisen ydin: maineen ja maineen kohteen välinen yhteys.

9. LÄHDELUETTELO

Aaltola, Juhani (2007), ”Filosofia, tiede, ymmärtäminen”. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, toinen painos, Jyväskylä: PS-kustannus, s. 12–27.

Ahonen, Ari & Kallio, Tomi, J. (2002), ”Käsite- ja tekstitutkimuksen metodologia – perusteita, näkökulmia ja haasteita johtamis- ja organisaatiotutkimuksen kannalta”, *Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja. Sarja keskustelua ja raportteja*, 5:2002, Turku: Kirjapaino Grafia Oy.

Alasuutari, Pertti (1995), *Laadullinen tutkimus*, kolmas painos [1993], Tampere: Vastapaino.

Aron, Raymond (1967), ”What is a Theory of International Relations”, *Journal of International Affairs*, 21 (2), s. 185–206.

The Atlantic, artikkeli (9.9.2014) ”Russia and the Menace of Unreality” (Ladattu osoitteesta: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/09/russia-putin-revolutionizing-information-warfare/379880/>, viitattu 9.11.2014).

Beaney, Micheal (2014), ”Analysis”, The Stanford Encyclopedia of Philosophy, <http://plato.stanford.edu/archives/sum2014/entries/analysis/> (viitattu 3.7.2014).

Bélanger, Louis & Fontaine-Skronski, Kim (2012), ”'Legalization' in International Relations: a Conceptual Analysis”, *Social Science Information*, 51 (2), s. 238–262.

Brown, Chris (2007), ”Situating Critical Realism”, *Millenium – Journal of International Studies*, 35, s. 409–416.

Bull, Hedley (1976), ”Martin Wight and the Theory of International Relations – the Second Martin Wight Memorial Lecture”, *British Journal Of International Studies*, 2 (2), s. 101–116.

Campo, Ángela (2012), *The Reception of Eugen Wüster’s Work and the Development of Terminology*, (väitöskirja), Département de linguistique et de traduction, Faculté des arts et des sciences, Montreal: Université de Montréal.

Carruth, Gorton & Ehrlich, Eugene (1988), *The Harper Book of American Quotations*, New York: Harper & Row.

Clare, Joe & Danilovic, Vesna (2012), ”Reputation for Resolve, Interest, and Conflict”, *Conflict Management and Peace Science*, 29 (3), s. 3–27.

Collier, David, et. al. (2006), ”Essentially Contested Concepts: Debates and Applications”, *Journal of Political Ideologies*, 11 (3), s. 211–246.

Cull, Nicholas, J. (2008a), *The Cold War and the United States Information Agency – American Propaganda and Public Diplomacy, 1945–1989*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Cull, Nicholas, J. (2008b), "Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future From its Past". Teoksessa: *Engagement – Public Diplomacy in a Globalised World*, London: Foreign & Commonwealth Office, s. 16–29 (ladattu osoitteesta: http://uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/useruploads/u26739/Engagement_FCO.pdf viitattu 15.10.2014).
- Darczewska, Jolanta (2014), *The Anatomy of Russian Information Warfare – The Crimean Operation, a Case study*, *Point of View*, 42, Warsaw (ladattu osoitteesta: http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf, viitattu 9.11.2014).
- Dunne, Tim, Hansen, Lene & Wight, Colin (2013), "The End of International Relations Theory?", *European Journal of International Relations*, 19 (3), s. 405–425.
- The Economist Democracy Index 2012 (https://portoncv.gov.cv/dhub/porton.por_global.open_file?p_doc_id=1034) viitattu 26.9.2014.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1999), *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*, kolmas painos [1998], Tampere: Vastapaino.
- Forsberg, Tuomas (2011), "Normative Power Europe, Once Again: A Conceptual Analysis of an Ideal Type*", *Journal of Common Markets*, 49 (6), s. 1183–1204.
- Gallie, W.B. (1956), "Essentially Contested Concepts", *Proceedings of the Aristotelian Society*, 56, s. 167–198.
- Gegout, Catherine (2010), *European Foreign and Security Policy – States, Power, Institutions, and American Hegemony*, Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.
- Gilboa, Eytan (2008) "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 616, s. 55–77.
- Goertz, Gary (2006), *Social Science Concepts – a User's Guide*. New Jersey: Princeton University Press.
- Gould, Harry, D. (1998), "What Is at Stake in the Agent–Structure Debate?". Teoksessa Kowert, Paul, Kubáľková, Vendluka, Onuf, Nicholas & (toim.): *International Relations in a Constructed World*. Armonk: M.E. Sharp, s. 79–98.
- Guzzini, Stefano (2005), "The Concept of Power: a Constructivist Analysis", *Millenium – Journal of International Studies*, 33 (3), s. 495–522.
- Haarala, Risto (1982), *Sanastotyön opas*, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja, 16, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Habermas, Jürgen (1987), *Knowledge & Human Interests*, [1968], kolmas englanninkielinen painos, Dales Brewery: Polity Press.

- Helsingin Sanomat, uutinen (3.9.2014), ”Venäjä julkaisi PR-liitteen Washington Postissa”
<http://www.hs.fi/ulkomaat/Venäjä+julkaisi+PR-liitteen+Washington+Postissa/a1409716465045>,
(viitattu 6.9.2014).
- Hermann, Margaret, G. (1998), ”One Field, Many Perspectives: Building the Foundations for Dialogue”, *International Studies Quarterly*, 42 (4), s. 605–624.
- Hirsjärvi, Sirkka (2007a), ”Aineiston hankinnan suunnittelu”. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita, 13. painos [1997], Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, s. 172–181.
- Hirsjärvi, Sirkka (2007b), ”Tutkimustyytit ja aineistonkeruun perusmenetelmät”. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita, 13. painos [1997], Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, s. 186–215.
- Holsti, K. J. (1984), ”Along the Road to International Theory”, *International Journal*, 39 (2), s. 337–365.
- Human Rights Watch (2013), Wrong Directions on Rights – Assessing the Impact of Hungary's New Constitution and Laws, ladattu osoitteesta:
http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/hungary0513_ForUpload.pdf (viitattu 22.10.2014).
- Huth, Paul, K. (1999), ”Deterrence and International Conflict: Empirical Findings and Theoretical Debates”, *Annual Review of Political Science*, (2), s. 25–48.
- Hyvärinen, Matti ym. (2003), ”Johdanto”. Teoksessa Hyvärinen, Matti ym.: Käsitteet liikkeessä – Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria, Tampere: Vastapaino.
- International Organization for Standardization,
http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=48104 (viitattu 21.7.2014).
- Jackson, Robert & Sørensen, George (2010), ”IR as an Academic Subject”. Teoksessa Jackson, Robert & Sørensen, George: Introduction to International Relations – Theories and Approaches, neljäs painos [1999], Oxford: Oxford University Press, s. 28–57.
- Jervis, Robert (1976), Perception and Misperception in International Politics, New Jersey: Princeton University Press.
- Jervis, Robert (1970), The Logic of Images in International Relations, New Jersey: Princeton University Press.
- Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa (toim.) (1998), Argumentti ja kritiikki – Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot, Helsinki: Gaudeamus.
- Keohane, Robert, O. (1989), ”International Institutions: Two Approaches”. Teoksessa Robert O. Keohane: International Institutions and State Power – Essays in International Relations Theory, Boulder, San Francisco & London: Westview Press, s. 158–179.

Keohane, Robert, O., King, Gary & Verba, Sidney (1994) "Major Components of Research Design – Improving Theory". Teoksessa King, Gary, Keohane, Robert, O. & Verba, Sidney: *Designing Social Inquiry – Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Kilgour, D., Marc & Zagare, Frank, C. (2000), *Perfect Deterrence*, Cambridge: Cambridge University Press.

King, Jeffrey, C. (1998) "What is a Philosophical Analysis?", *Philosophical Studies*, 90, s. 155–179.

Kowert, Paul, Kubáľková, Vendluka & Onuf, Nicholas (1998), "Constructing Constructivism". Teoksessa Kowert, Paul, Kubáľková, Vendluka & Onuf, Nicholas (toim.): *International Relations in a Constructed World*. Armonk: M.E. Sharp, s. 3–21.

Kubáľková, Vendluka (1998), "Reconstructing the Discipline: Scholars as Agents". Teoksessa Kowert, Paul, Kubáľková, Vendluka & Onuf, Nicholas (toim.): *International Relations in a Constructed World*. Armonk: M.E. Sharp, s. 193–201.

Kuhn, Thomas, S. (1996), *The Structure of Scientific Revolutions*, kolmas painos [1962], Chicago: The University of Chicago Press.

Kurki, Milja & Wight, Colin (2007), "International Relations and Social Science". Teoksessa Dunne, Timothy, Milja Kurki & Steve Smith (toim.): *International relations theories – discipline and diversity*, Oxford: Oxford University Press, s. 13–33.

KvantiMOTV – Menetelmäopetuksen tietovarasto (verkkójulkaisu), <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>, Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (julkaisija ja ylläpitäjä), viitattu 18.7.2014.

Lapid, Yosef (1989), "The Third Debate: On the Prospects of International Theory in a Post-Positivist Era", *International Studies Quarterly*, 33 (3), s. 235–254.

Malnes, Raino (1995), "'Leader' and 'Entrepreneur' in International Negotiations: A Conceptual Analysis", *European Journal of International Relations*, 1 (1), s. 87–112.

Mearsheimer, John, J. (2014), "Why the Ukraine crisis is the West's Fault", *Foreign Affairs*, 93 (5), s. 77–89.

Medin, Douglas L. & Smith, Edward, E. (1981) *Categories and Concepts*, Massachusetts: Harvard University Press.

Melissen, Jan (2005), "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice". Teoksessa Melissen, Jan (ed.): *The New Public Diplomacy – Soft Power in International Relations*, Hampshire: Palgrave Macmillan. (verkkoversio: http://kimo-mp3.at.ua/_ld/0/87_en-09.pdf, ladattu 18.9.2014).

Monocle, Soft Power Survey. (Löytyy osoitteesta: <http://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2013/>, viitattu 9.11.2014).

Morgenthau, Hans, J. (2006), *Politics Among Nations*, 7. painos [1948], New York: McGraw-Hill/Irwin.

Nation Brands Index. (Löytyy osoitteesta: <http://www.simonanholt.com/Research/research-introduction.aspx>, viitattu 9.11.2014).

New York Times, uutinen (19.3.2013), ”Hungarian News Media Fight Laws of Silence”, osoitteesta: http://www.nytimes.com/2013/03/20/world/europe/20iht-hungary20.html?pagewanted=all&_r=0 (22.10.2014).

Nupponen, Anita (2003) ”Käsiteanalyysi asiantuntijan työvälineenä”. Teoksessa Koskela, Merja & Pilke, Nina (toim.): *Kieli ja asiantuntijuus. AfinLAN vuosikirja 2003*, 61, Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AfinLA.

Nurmi Timo, Rekiaro, Ilkka & Rekiaro, Päivi (1992), *Suomen kielen sanakirja*, Jyväskylä: Gummerus.

Nye, Joseph, S., Jr. (2008), ”Public Diplomacy and Soft Power”, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616, s. 94–109.

Nye, Joseph, S., Jr. (2004), *Soft Power – The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs.

Näsi, Juha (1980), Ajatuksia käsiteanalyysistä ja sen käytöstä yrityksen taloustieteessä, *Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja, sarja A2: Tutkielmia ja raportteja 11*, Tampere.

Olson, William & Onuf, Nicholas (1985), ”The Growth of a Discipline: Reviewed”. Teoksessa Smith, Steve (ed.): *International Relations – British and American Perspectives*, New York & Oxford: Basil Blackwell Ltd.

Onuf, Nicholas (1989), *World of our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Columbia: University of South Carolina Press.

Orilia, Francesco & Swoyer, Chris (2011) ”Properties”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <http://plato.stanford.edu/archives/sum2014/entries/analysis/> (viitattu 4.7.2014).

Palonen, Kari (1988), *Tekstistä politiikkaan – johdatusta tulkintataitoon*, Tampere: Vastapaino.

Patomäki, Heikki & Wight, Colin (2000), ”After Postpositivism? The Promises of Critical Realism”, *International Studies Quarterly*, 44, s. 213–237.

Piattoni, Simona (2009), ”Multi-level Governance: a Historical and Conceptual Analysis”, *Journal of European Integration*, 31 (2), s. 163–180.

Pietilä, Veikko (2006), ””Matti Maatalaisen” julkea ehdotus ja vähän muutakin”, *Tiedotustutkimus*, 29 (4), s. 44–57.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2008) ”Julkisosta – tunteella”, *Tiedotustutkimus*, 31 (4), s. 102–103.

Prys, Miriam & Robel, Stefan (2011), "Hegemony, Not Empire", *Journal of International Relations and Development*, 14 (2), s. 247–279.

Raamattu (1992), <http://www.evl.fi/raamattu/>, viitattu 27.5.2014.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovarasto (verkkójulkaisu), http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html, viitattu 28.7.2014, Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja).

Sartori, Giovanni (1970), "Concept Misformation in Comparative Politics", *The American Political Science Review*, 64 (4), s. 1033–1053.

Schelling, Thomas, C. (2008), *Arms and Influence*, [1966], New Haven and London: Yale University Press.

Schelling, Thomas, C. (1969), *The Strategy of Conflict* [1960], London: Oxford University Press.

Sharman, J.C. (2007), "Rationalist and Constructivist Perspectives on Reputation", *Political Studies*, 55 (1), s. 20–37.

Smith, Steve (2004), "Singing our world into Existence: International Relations Theory and September 11 – Presidential Address to the International Studies Association", *International Studies Quarterly*, 48, s. 499–515.

Smith, Steve (2007), "Introduction: Diversity and Disciplinary in International Relations Theory". Teoksessa Dunne, Timothy, Milja Kurki & Steve Smith (toim.): *International relations theories – discipline and diversity*. Oxford: Oxford University Press, s. 1–12.

Stars and Stripes, uutinen (4.9.2014), "SACEUR: Allies must prepare for Russia 'hybrid war'" (ladattu osoitteesta: <http://www.stripes.com/news/saceur-allies-must-prepare-for-russia-hybrid-war-1.301464>, viitattu 9.11.2014).

Tamminen, Rauno (1993), *Tiedettä tekemään!*, Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Tang, Shiping (2009), "The Security Dilemma: A Conceptual Analysis", *Security Studies*, 18, s. 587–623.

Temmerman, Rita (2000), *Towards New Ways of Terminology Description – The Sociocognitive Approach*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Thagard, Paul (1992), *Conceptual Revolutions*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

The Oxford Dictionary of Philosophy (2014), <http://helios.uta.fi:2589/view/10.1093/acref/9780199541430.001.0001/acref-9780199541430> (viitattu 4.7.2014).

Tieteen termipankki, <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu> (viitattu 12.6.2014).

Time, artikkeli (14.11.2001) "Can Charlotte Beers Sell Uncle Sam?" (luettu osoitteesta: <http://content.time.com/time/nation/article/0,8599,184536,00.html>, viitattu 10.11.2014).

- Tuch, Hans, N. (1990), *Communicating with the World – U.S. Public Diplomacy Overseas*, New York: St. Martin's Press.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, 1.–3. painos, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Van Ham, Peter (2008), Place Branding: The State of the Art, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 2008, 616, s. 126–149.
- Walt, Stephen, M. (1998), ”International Relations: One World, Many Theories”, *Foreign Policy*, 110 (erikoisnumero ”Frontiers of Knowledge”): s. 29–32+34–46.
- Wang, Jian (2006), ”Managing National Reputation and International Relations in the Global Era: Public Diplomacy Revisited”, *Public Relations Review*, 32, 91–96.
- Wendt, Alexander (1987), ”The Agent-Structure Problem in International Relations Theory”, *International Organization*, 41 (3), s. 335–370.
- Wight, Colin (2006), *Agents, Structures and International Relations – Politics as Ontology*, New York: Cambridge University Press.
- Wight, Martin (1969), ”Why is There no International Theory?”, kolmas painos [1966]. Teoksessa Butterfield, Herbert & Wight, Martin: *Diplomatic Investigations – Essays in the Theory of International Politics*, London: George Allen & Unwin Ltd., s. 17–35.
- Wilson, John (2005), *Thinking With Concepts*, 31. painos [1963], New York: Cambridge University Press.
- Winch, Peter (1979), *Yhteiskuntatieteet ja filosofia*, Jyväskylä: Gummerus.
- Wylie, Lana (2009), Valuing Reputation and Prestige: Canadian Foreign Policy and the International Criminal Court, *American Review of Canadian Studies*, 39 (2), s. 112–130.
- Wüster, Eugen (1985), *Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie*, International Information Centre for Terminology (Infoterm).

10. LIITTEET

10.1. Liite 1 – tutkimusaineisto

	ATIKKELIN NIMI	KIRJOITTAJA	JULK. PAIKKA	JULK. AIKA
1	Reputations and Deterrence: a Theoretical and Empirical Assessment	Paul K. Huth	Security Studies	1997, 7 (1), s. 72–99.
2	Reputation, Cult of Reputation, and International Conflict	Shiping Tang	Security Studies	2005, 14 (1), S, 34–62.
3	Hypotheses on Reputation: Alliance Choices and the Shadow of the Past	Gregory D. Miller	Security Studies	2003, 12 (3), s. 40–78.
4	Public Diplomacy: The missing Component in Israel's Foreign Policy	Eytan Gilboa	Israel Affairs	2006, 12 (4), s. 715–147.
5	Articulating Influence: Toward a research agenda for interpreting the evaluation of soft power, public Diplomacy and nation brands	James Pamment	Public Relations Review	2014, 40, s. 50–59.
6	Managing National Reputation and International Relations in the Global Era: Public Diplomacy Revisited	Jian Wang	Public Relations Review	2006, 32, s. 91–96.

10.2. Liite 2 – havaintotaulukon runko

	1	2	3	4	5	6
Artikkelin nimi						
Journaali						
Ilmestynyt						
Artikkelin kirjoittaja						
Teoria						
Käsite						
Teorian piirteet						
Käsitteen piirtee						
Lähikäsitteet						
Kommentteja						